Ψηφιοποιήθηκε από το Κοπτοβίο Εκκλησιαστικό Πολιτισμό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2876

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΥ
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ

ΑΤΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Ἐνεκρίθη κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν $\frac{479}{11\text{-}1\text{-}29}$
κοινοποίησιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

2270

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου Δρ. 7,70
Βιβλιόσημον Δρ. 2,75 » 3,55
Φόρος Ἀναγκαστ. Δαν. » 0,80
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 21384 11ης Ἰουλίου 1928.

ΚΡΑΤΟΠΩΛΕΙΟν. ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟν & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟν
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ & ΣΙΑ
ΠΑΤΗΣΣΙΟν - ΣΤΟΑ ΣΑΞΒΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ, 1929

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΥ

Λούβαρη

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ

ΑΤΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ Δ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΣΥΡΙΑΚΟΣ Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ, ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ & ΣΙΑ
ΔΙΓ. ΠΑΤΗΣΣΙΩΝ - ΣΤΟΑ ΣΠΑΒΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ, 1928

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδότου.

Κ. Α. Ρωμαίος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
Μ.Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τυπογραφεῖον «Αὐγῆς» Ἀθανασίου Α. Παπασπύρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ ταξειδιωτικὸν βιβλίον τοῦ Παυσανίου, ἡ Ἑλλάδος περιήγησις, δὲν ἐξέχει διὰ τὴν λογοτεχνικήν του ἀξίαν. Πρὸς τούτοις ἀναγνωρίζεται, ὅτι τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς συγγραφῆς δὲν εἶναι αἱ μακραὶ γενεαλογικαὶ καὶ μυθολογικαὶ ἀφηγήσεις οὔτε αἱ ἱστορικαὶ παρεκβάσεις, ἀλλ' αἱ συστηματικαί, ἄφθονοι καὶ πολύτιμοι δι' ἡμᾶς τοπογραφικαὶ μαρτυρίαι.

Πραγματικῶς τὸ τοπογραφικὸν μέρος ἀποτελεῖ οἱονεὶ τὸ νευρικὸν σύστημα τῆς ὅλης συγγραφῆς καὶ εἶναι διὰ τοῦτο δυνατόν, ἐὰν κατὰ μόνας ἐξετάσωμεν τὰς περὶ τῶν τόπων καὶ διαφόρων μνημείων μαρτυρίας, νὰ φθάσωμεν τὸ ταχύτερον εἰς τὸν σκοπόν, ὅν προέθετο ὁ περιηγητής. Συμφώνως πρὸς τὴν κεντρικὴν ταύτην ἰδέαν κατηρτίσθησαν αἱ κατωτέρω ἐκλογαὶ ἐκ τῶν Ἀττικῶν τοῦ Παυσανίου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Γυμνασίων. Ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τῶν τοπογραφικῶν ἐνδείξεων δὲν ἦτο πρακτικὸν νὰ γίνῃ μὲ πολλὴν αὐστηρότητα. Θὰ εἶχε τότε τὸ ἀνάγνωσμα χαρακτῆρα χασματώδη. Ἐπροτίμησα ὅθεν χάριν τῆς πληρότητος τῶν παραγράφων νὰ παραλάβω μυθολογικάς τινας καὶ ἱστορικὰς εἰδήσεις, συνδεομένας ὁπωσδήποτε μὲ τὰ τοπογραφικὰ ζητήματα, ἢ νὰ μείνω ὑπὲρ τὸ δέον πιστὸς εἰς τὴν προτεθεῖσαν ἀρχήν. Ἀπεκλείσθησαν ἐξ ἄλλου εἰδήσεις περὶ τόπων καὶ μνημείων ὀλιγώτερον σημαντικῶν ἢ ἐκείνων, ἅτινα δὲν ἐβεβαιώθησαν διὰ τῆς νεωτέρας ἐρεύνης τῶν ἀρχαιολόγων.

Κατὰ ταῦτα ὁ περιορισμὸς τοῦ βιβλίου τῶν Ἀττικῶν εἰς τὸ ἕν τρίτον περίπου τῶν σελίδων ὄχι μόνον ἀβλαβὴς εἶναι. ἀλλὰ καὶ θὰ εὐκολύνῃ, ἐλπίζω, σημαντικῶς τὴν διδασκαλίαν. Οἱ μαθηταὶ θὰ ἀναγνώσουν ἐπωφελῶς τὰς ὀλίγας καὶ πανταχοῦ οὐσιώδεις σελίδας τοῦ μικροῦ βιβλίου.

Ὡς πρὸς τὸ κείμενον ἠκολούθησα τὴν νεωτάτην ἔκδοσιν τοῦ Spiro. *Ἂν καὶ δὲν συνεμορφώθην πανταχοῦ εἰς τὰ ὀρθογραφικὰ*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζητήματα. Ὁ Spiro γράφει π. χ. Ἀθήνησι, Ἀκαδημία, Μουνυχία. Ἐδῶ ἀκολουθῶ τὴν παρ' ἡμῖν συνήθειαν, καθ' ἣν ἔγιναν ἱκανῶς γνωσταὶ αἱ γραφαί: Ἀθήνησι, Ἀκαδήμεια, Μουνιχία. Ἐπίσης ἀκολουθῶ τὴν ἰδικήν μας συνήθειαν γράφων Φάληρον Φαλήρου ἀντὶ τῶν ὀρθῶν: Φαληρόν, Φαληροῦ, ἐπειδὴ νομίζω, ὅτι τοιοῦτοι ἐπουσιώδεις νεωτερισμοὶ μόνον ξενίζουν καὶ τίποτε δὲν ὠφελοῦν.

Ἀπὸ τοῦ κειμένου ἀφῄρεσα τὰ ἐντὸς ἀγκυλῶν καὶ τὰ σημεῖα: <>, δι' ὧν σημειοῦνται αἱ διορθώσεις ἢ ἀναγκαῖαι συμπληρώσεις, ἐπειδὴ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ὅτι ἡ κριτικὴ τῶν ἀρχαίων κειμένων δὲν εἶναι ἐκ τῶν μελημάτων τῆς γυμνασιακῆς διδασκαλίας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συνεπλήρωσα προχείρως καὶ τινα χάσματα τοῦ κειμένου.

Ἐν Ἀθήναις, Ἀπρίλιος 1920.

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΣΗΜ. Ἐκτὸς τῶν ἀριθμῶν τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν § γράφονται ἐν ταῖς ἐκλογαῖς καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν σειρῶν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη. Ἐὰν π. χ μετὰ τὸν ἀριθμὸν τῆς § φέρωνται οἱ ἀριθμοὶ 1—4, τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὸ ἀπόσπασμα φθάνει μόνον μέχρι τῆς 4ης σειρᾶς. Ἐὰν σημειώνεται εἷς μόνον ἀριθμὸς μετὰ τὸν τῆς §, π. χ. : 5, 10, διὰ τούτου δηλοῦται, ὅτι τὸ ἀπόσπασμα ἀρχίζει ἀπὸ τῆς 10ης σειρᾶς τῆς § καὶ φθάνει μέχρι τέλους αὐτῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΤΤΙΚΑ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

ΚΕΦ. 1.

1. Τῆς ἠτείρου τῆς Ἑλληνικῆς κατὰ νήσους τὰς Κυκλάδας καὶ πέλαγος τὸ Αἰγαῖον ἄκρα Σούνιον πρόκειται γῆς τῆς Ἀττικῆς· καὶ λιμήν τε παραπλεύσαντι τὴν ἄκραν ἐστὶ καὶ ναὸς Ἀθηνᾶς Σουνιάδος ἐπὶ κορυφῇ τῆς ἄκρας· πλέοντι δὲ ἐς τὸ πρόσω Λαύρειόν τέ ἐστιν, ἔνθα ποτὲ Ἀθηναίοις ἦν ἀργύρου μέταλλα, καὶ νῆσος ἔρημος οὐ μεγάλη Πατρόκλου καλουμένη· τεῖχος γὰρ ᾠκοδομήσατο ἐν αὐτῇ καὶ χάρακα ἐβάλετο Πάτροκλος, ὃς τριήρεσιν ἐπέπλει ναύαρχος Αἰγυπτίαις, ἃς Πτολεμαῖος ὁ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τιμωρεῖν ἔστειλεν Ἀθηναίοις, ὅτε σφίσιν Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου στρατιᾷ τε αὐτὸς ἐσβεβληκὼς ἔφθειρε τὴν χώραν καὶ ναυσὶν ἅμα ἐκ θαλάσσης κατεῖργεν.

2. Ὁ δὲ Πειραιεὺς δῆμος μὲν ἦν ἐκ παλαιοῦ, πρότερον δὲ πρὶν ἢ Θεμιστοκλῆς ἦρξεν ἐπίνειον οὐκ ἦν· Φάληρον δὲ —ταύτῃ γὰρ ἐλάχιστον ἀπέχει τῆς πόλεως ἡ θάλασσα—, τοῦτό σφισιν ἐπίνειον ἦν, καὶ Μενεσθέα φασὶν αὐτόθεν ταῖς ναυσὶν ἐς Τροίαν ἀναχθῆναι καὶ τούτου πρότερον Θησέα δώσοντα Μίνῳ δίκας τῆς Ἀνδρόγεω τελευτῆς. Θεμιστοκλῆς δὲ ὡς ἦρξε—τοῖς τε γὰρ πλέουσιν ἐπιτηδειότερος ὁ Πειραιεὺς ἐφαίνετο οἱ προκεῖσθαι καὶ λιμένας τρεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἔχειν τοῦ Φαληροῖ—τοῦτό σφισιν ἐπίνειον εἶναι κατεσκευάσατο· καὶ νεὼς καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἶκοι καὶ πρὸς τῷ μεγίστῳ λιμένι τάφος Θεμιστοκλέους. Φασὶ γὰρ μεταμελῆσαι τῶν ἐς Θεμιστοκλέα Ἀθηναίοις καὶ ὡς οἱ προσήκοντες τὰ ὀστᾶ κομίσαιεν ἐκ Μαγνησίας ἀνελόντες· φαίνονται δὲ οἱ παῖδες οἱ Θεμιστοκλέους καὶ κατελθόντες καὶ γραφὴν ἐς τὸν Παρθενῶνα ἀναθέντες, ἐν ᾗ Θεμιστοκλῆς ἐστι γεγραμμένος.

3, 1—4. Θέας δὲ ἄξιον τῶν ἐν Πειραιεῖ μάλιστα Ἀθηνᾶς ἐστι καὶ Διὸς τέμενος· χαλκοῦ μὲν ἀμφότερα τὰ ἀγάλματα, ἔχει δὲ ὁ μὲν σκῆπτρον καὶ Νίκην, ἡ δὲ Ἀθηνᾶ δόρυ.

3, 10. Ἔστι δὲ τῆς στοᾶς τῆς μακρᾶς, ἔνθα καθέστηκεν ἀγορὰ τοῖς ἐπὶ θαλάσσης—καὶ γὰρ τοῖς ἀπωτέρω τοῦ λιμένος ἐστὶν ἑτέρα –, τῆς δὲ ἐπὶ θαλάσσης στοᾶς ὄπισθεν ἑστᾶσι Ζεὺς καὶ Δῆμος, Λεωχάρους ἔργον. Πρὸς δὲ τῇ θαλάσσῃ Κόνων ᾠκοδόμησεν Ἀφροδίτης ἱερόν, τριήρεις Λακεδαιμονίων κατεργασάμενος περὶ Κνίδον τὴν ἐν τῇ Καρικῇ χερσονήσῳ. Κνίδιοι γὰρ τιμῶσιν Ἀφροδίτην μάλιστα, καί σφισιν ἔστιν ἱερὰ τῆς θεοῦ· τὸ μὲν γὰρ ἀρχαιότατον Δωρίτιδος, μετὰ δὲ τὸ Ἀκραίας, νεώτατον δὲ ἣν Κνιδίαν οἱ πολλοί, Κνίδιοι δὲ αὐτοὶ καλοῦσιν Εὔπλοιαν.

4, 1—4. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος Ἀθηναίοις ὁ μὲν ἐπὶ Μουνιχίᾳ λιμὴν καὶ Μουνιχίας ναὸς Ἀρτέμιδος, ὁ δὲ ἐπὶ Φαλήρῳ, καθὰ καὶ πρότερον εἴρηταί μοι, καὶ πρὸς αὐτῷ Δήμητρος ἱερόν.

5. Ἀπέχει δὲ σταδίους εἴκοσιν ἄκρα Κωλιάς· ἐς ταύτην φθαρέντος τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Μήδων κατήνεγκεν ὁ κλύδων τὰ ναυάγια. Κωλιάδος δέ ἐστιν ἐνταῦθα Ἀφροδίτης ἄγαλμα καὶ Γενετυλλίδες ὀνομαζόμεναι θεαί· δοκῶ δὲ καὶ Φωκαεῦσι τοῖς ἐν Ἰωνίᾳ θεάς, ἃς καλοῦσι Γεννα-ίδας, εἶναι ταῖς ἐπὶ Κωλιάδι τὰς αὐτάς. —Ἔστι δὲ κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ὁδὸν τὴν ἐς Ἀθήνας ἐκ Φαλήρου ναὸς Ἥρας οὔτε θύρας ἔχων οὔτε ὄροφον· Μαρδόνιόν φασιν αὐτὸν ἐμπρῆσαι τὸν Γωβρύου. Τὸ δὲ ἄγαλμα τὸ νῦν δή, καθὰ λέγουσιν, Ἀλκαμένους ἐστὶν ἔργον· οὐκ ἄν τοῦτό γε ὁ Μῆδος εἴη λελωβημένος.

ΚΕΦ. 2.

1. Ἐσελθόντων δὲ ἐς τὴν πόλιν ἐστὶν Ἀντιόπης μνῆμα Ἀμαζόνος. Ταύτην τὴν Ἀντιόπην Πίνδαρος μέν φησιν ὑπὸ Πειρίθου καὶ Θησέως ἁρπασθῆναι, Τροιζηνίῳ δὲ Ἡγίᾳ τοιάδε ἐς αὐτὴν πεποίηται· Ἡρακλέα Θεμίσκυραν πολιορκοῦντα τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ἑλεῖν μὴ δύνασθαι, Θησέως δὲ ἐρασθεῖσαν Ἀντιόπην — στρατεῦσαι γὰρ ἅμα Ἡρακλεῖ καὶ Θησέα — παραδοῦναι τὸ χωρίον. Τάδε μὲν Ἡγίας πεποίηκεν· Ἀθηναῖοι δέ φασιν, ἐπεί τε ἦλθον Ἀμαζόνες, Ἀντιόπην μὲ ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι, Μολπαδίαν δὲ ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως. Καὶ μνῆμά ἐστι καὶ Μολπαδίας Ἀθηναίοις.

2. Ἀνιόντων δὲ ἐκ Πειραιῶς ἐρείπια τῶν τειχῶν ἐστιν, ἃ Κόνων ὕστερον τῆς πρὸς Κνίδῳ ναυμαχίας ἀνέστησε· τὰ γὰρ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ἀναχώρησιν οἰκοδομηθέντα τὴν Μήδων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθῃρέθη τῶν τριάκοντα ὀνομαζομένων. Εἰσὶ δὲ τάφοι κατὰ τὴν ὁδὸν γνωριμώτατοι Μενάνδρου τοῦ Διοπείθους καὶ μνῆμα Εὐριπίδου κενόν· τέθαπται δὲ Εὐριπίδης ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τὸν βασιλέα ἐλθὼν Ἀρχέλαον, ὁ δὲ οἱ τοῦ θανάτου τρόπος —πολλοῖς γάρ ἐστιν εἰρημένος - ἐχέτω καθὰ λέγουσιν.

4, 1 - 6. Ἐσελθόντων δὲ ἐς τὴν πόλιν οἰκοδόμημα ἐς παρασκευὴν ἐστι τῶν πομπῶν, ἃς πέμπουσι τὰς μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος, τὰς δὲ καὶ χρόνον διαλείποντες. Καὶ πλησίον ναός ἐστι Δήμητρος, ἀγάλματα δὲ αὐτή τε καὶ ἡ παῖς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δᾷδα ἔχων Ἴακχος· γέγραπται δὲ ἐπὶ τῷ τοίχῳ γράμμασιν Ἀττικοῖς ἔργα εἶναι Πραξιτέλους.

4, 11. Στοαὶ δέ εἰσιν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐς τὸν Κεραμεικὸν καὶ εἰκόνες πρὸ αὐτῶν χαλκαῖ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ὅσοις τι ὑπῆρχεν ἐς δόξαν.

5, 1 – 12. Ἡ δὲ ἑτέρα τῶν στοῶν ἔχει μὲν ἱερὰ θεῶν, ἔχει δὲ γυμνάσιον Ἑρμοῦ καλούμενον· ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ Πουλυτίωνος οἰκία, καθ' ἣν παρὰ τὴν ἐν Ἐλευσῖνι δρᾶσαι τελετὴν Ἀθηναίων φασὶν οὐ τοὺς ἀφανεστάτους· ἐτ' ἐμοῦ δὲ ἀνεῖτο Διονύσῳ. Διόνυσον δὲ τοῦτον καλοῦσι Μελπόμενον ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε ἐφ' ὁποίῳ περ Ἀπόλλωνα Μουσηγέτην. Ἐνταῦθά ἐστιν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα Παιωνίας καὶ Διὸς καὶ Μνημοσύνης καὶ Μουσῶν, Ἀπόλλων τε ἀνάθημα καὶ ἔργον Εὐβουλίδου, καὶ δαίμων τῶν ἀμφὶ Διόνυσον Ἄκρατος· πρόσωπόν ἐστίν οἱ μόνον ἐνῳκοδομημένον τοίχῳ.

ΚΕΦ. 3.

1, 1 – 9. Τὸ δὲ χωρίον ὁ Κεραμεικὸς τὸ μὲν ὄνομα ἔχει ἀπὸ ἥρωος Κεράμου, Διονύσου τε εἶναι καὶ Ἀριάδνης καὶ τούτου λεγομένου· πρώτη δέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ καλουμένη στοὰ βασίλειος, ἔνθα καθίζει βασιλεὺς ἐνιαυσίαν ἄρχων ἀρχὴν καλουμένην βασιλείαν. Ταύτης ἔπεστι τῷ κεράμῳ τῆς στοᾶς ἀγάλματα ὀπτῆς γῆς, ἀφιεὶς Θησεὺς ἐς θάλασσαν Σκίρωνα καὶ φέρουσα Ἡμέρα Κέφαλον, ὃν κάλλιστον γενόμενόν φασιν ὑπὸ Ἠμέρας ἐρασθείσης ἁρπασθῆναι.

2. Πλησίον δὲ τῆς στοᾶς Κόνων ἕστηκε καὶ Τιμόθεος υἱὸς Κόνωνος καὶ βασιλεὺς Κυπρίων Εὐαγόρας, ὃς καὶ τὰς τριήρεις τὰς Φοινίσσας ἔπραξε παρὰ βασιλέως Ἀρταξέρξου δοθῆναι Κόνωνι· ἔπραξε δὲ ὡς Ἀθηναῖος καὶ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνέκαθεν ἐκ Σαλαμῖνος, ἐπεὶ καὶ γενεαλογῶν ἐς πρ νους ἀνέβαινε Τεῦκρον καὶ Κινύρου θυγατέρα. Ἐνταῦθα ἕστηκε Ζεὺς ὀνομαζόμενος Ἐλευθέριος καὶ βασιλεὺς Ἀδριανός, ἐς ἄλλους τε ὧν ἦρχεν εὐεργεσίας καὶ ἐς τὴν πόλιν μάλιστα ἀποδειξάμενος τὴν Ἀθηναίων.

3, 1—9. Στοὰ δὲ ὄπισθεν ᾠκοδόμηται γραφὰς ἔχουσα θεοὺς τοὺς δώδεκα καλουμένους· ἐπὶ δὲ τῷ τοίχῳ τῷ πέραν Θησεύς ἐστι γεγραμμένος καὶ Δημοκρατία τε καὶ Δῆμος. Δηλοῖ δὲ ἡ γραφὴ Θησέα εἶναι τὸν καταστήσαντα Ἀθηναίοις ἐξ ἴσου πολιτεύεσθαι· κεχώρηκε δὲ φήμη καὶ ἄλλως ἐς τοὺς πολλούς, ὡς Θησεὺς παραδοίη τὰ πράγματα τῷ δήμῳ καὶ ὡς ἐξ ἐκείνου δημοκρατούμενοι διαμείναιεν, πρὶν ἢ Πεισίστρατος ἐτυράννησεν ἐπαναστάς.

4. Ἐνταῦθά ἐστι γεγραμμένον καὶ τὸ περὶ Μαντίνειαν Ἀθηναίων ἔργον, οἳ βοηθήσοντες Λακεδαιμονίοις ἐπέμφθησαν. Συνέγραψαν δὲ ἄλλοι τε καὶ Ξενοφῶν τὸν πάντα πόλεμον, κατάληψίν τε τῆς Καδμείας καὶ τὸ πταῖσμα Λακεδαιμονίων τὸ ἐν Λεύκτροις καὶ ὡς ἐς Πελοπόννησον ἐσέβαλον Βοιωτοὶ καὶ τὴν συμμαχίαν Λακεδαιμονίοις τὴν παρ' Ἀθηναίων ἐλθοῦσαν· ἐν δὲ τῇ γραφῇ τῶν ἱππέων ἐστὶ μάχη, ἐν ᾗ γνωριμώτατοι Γρύλος τε ὁ Ξενοφῶντος ἐν τοῖς Ἀθηναίοις καὶ κατὰ τὴν ἵππον τὴν Βοιωτίαν Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος. Ταύτας τὰς γραφὰς Εὐφράνωρ ἔγραψεν Ἀθηναίοις καὶ πλησίον ἐποίησεν ἐν τῷ ναῷ τὸν Ἀπόλλωνα Πατρῷον ἐπίκλησιν· πρὸ δὲ τοῦ νεὼ τὸν μὲν Λεωχάρης, ὃν δὲ καλοῦσιν Ἀλεξίκακον Κάλαμις ἐποίησε. Τὸ δὲ ὄνομα τῷ θεῷ γενέσθαι λέγουσιν, ὅτι τὴν λοιμώδη σφίσι νόσον ὁμοῦ τῷ Πελοποννησίων πολέμῳ πιέζουσαν κατὰ μάντευμα ἔπαυσεν ἐκ Δελφῶν.

5. ὨΙκοδόμηται δὲ καὶ μητρὸς θεῶν ἱερόν, ἣν Φειδίας εἰργάσατο, καὶ πλησίον τῶν πεντακοσίων καλουμέ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων βουλευτήριον, οἳ βαυλεύουσιν ἐνιαυτὸν Ἀθηναίοις· Βουλαίου δὲ ἐν αὐτῷ κεῖται ξόανον Διὸς καὶ Ἀπόλλων τέχνη Π ε ι σ ί ο υ καὶ Δῆμος ἔργον Λ ύ σ ω ν ο ς Τοὺς δὲ θεσμοθέτας ἔγραψε Π ρ ω τ ο γ έ ν η ς Καύνιος, Ὀ λ β ι ά δ η ς δὲ Κάλλιππον, ὃς Ἀθηναίους ἐς Θερμοπύλας ἤγαγε φυλάξοντας τὴν ἐς τὴν Ἑλλάδα Γαλατῶν ἐσβολήν.

ΚΕΦ. 5.

1. Τοῦ βουλευτηρίου τῶν πεντακοσίων πλησίον Θόλος ἐστὶ καλουμένη, καὶ θύουσί τε ἐνταῦθα οἱ πρυτάνεις καί τινα καὶ ἀργύρου πεποιημένα ἐστὶν ἀγάλματα οὐ μεγάλα. Ἀνωτέρω δὲ ἀνδριάντες ἑστήκασιν ἡρώων, ἀφ' ὧν Ἀθηναίοις ὕστερον τὰ ὀνόματα ἔσχον αἱ φυλαί· ὅστις δὲ κατεστήσατο δέκα ἀντὶ τεσσάρων φυλὰς εἶναι καὶ μετέθετό σφισι τὰ ὀνόματα ἀντὶ τῶν ἀρχαίων, Ἡροδότῳ καὶ ταῦτά ἐστιν εἰρημένα.

ΚΕΦ. 8.

1, 8. Ὁ δὲ Ἄτταλος Ἀττάλου μὲν παῖς ὤν, ἀδελφιδοῦς δὲ Φιλεταίρου, τὴν ἀρχὴν Εὐμένους παραδόντος ἔσχεν ἀνεψιοῦ. Μέγιστον δὲ ἐστὶν οἱ τῶν ἔργων· Γαλάτας γὰρ ἐς τὴν γῆν, ἣν ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν, ἀναφυγεῖν ἠνάγκασεν ἀπὸ θαλάσσης.

2. Μετὰ δὲ τὸς εἰκόνας τῶν ἐπωνύμων ἐστὶν ἀγάλματα θεῶν, Ἀμφιάραος καὶ Εἰρήνη φέρουσα Πλοῦτον παῖδα. Ἐνταῦθα Λυκοῦργός τε κεῖται χαλκοῦς ὁ Λυκόφρονος καὶ Καλλίας, ὃς πρὸς Ἀρταξέρξην τοῦ Ξέρξου τοῖς Ἕλλησιν, ὡς Ἀθηναίων οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἔπραξε τὴν εἰρήνην· ἔστι δὲ καὶ Δημοσθένης, ὃν ἐς Καλαύρειαν Ἀθηναῖοι τὴν πρὸ Τροιζῆνος νῆσον ἠνάγκασαν ἀποχωρῆσαι, δεξάμενοι δὲ ὕστερον διώκουσιν αὖθις μετὰ τὴν ἐν Λαμίᾳ πληγήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. Τῆς δὲ τοῦ Δημοσθένους εἰκόνος πλησίον Ἄρεώς ἐστιν ἱερόν, ἔνθα ἀγάλματα δύο μὲν Ἀφροδίτης κεῖται, τὸ δὲ τοῦ Ἄρεως ἐποίησεν Ἀλκαμένης, τὴν δὲ Ἀθηνᾶν ἀνὴρ Πάριος, ὄνομα δὲ αὐτῷ Λόκρος. Ἐνταῦθα καὶ Ἐνυοῦς ἄγαλμά ἐστιν, ἐποίησαν δὲ οἱ παῖδες οἱ Πραξιτέλους· περὶ δὲ τὸν ναὸν ἑστᾶσιν Ἡρακλῆς καὶ Θησεὺς καὶ Ἀπόλλων ἀναδούμενος ταινίᾳ τὴν κόμην, ἀνδριάντες δὲ Καλάδης Ἀθηναίοις ὡς λέγεται νόμους γράψας καὶ Πίνδαρος ἄλλα τε εὑρόμενος παρὰ Ἀθηναίων καὶ τὴν εἰκόνα, ὅτι σφᾶς ἐπῄνεσεν ᾆσμα ποιήσας.

5. Οὐ πόρρω δὲ ἑστᾶσιν Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων οἱ κτείναντες Ἵππαρχον· αἰτία δὲ ἥτις ἐγένετο καὶ τὸ ἔργον ὅντινα τρόπον ἔπραξαν, ἑτέροις ἐστὶν εἰρημένα. Τῶν δὲ ἀνδριάντων οἱ μέν εἰσι Κριτίου τέχνη, τοὺς δὲ ἀρχαίους ἐποίησεν Ἀντήνωρ· Ξέρξου δέ, ὡς εἷλεν Ἀθήνας ἐκλιπόντων τὸ ἄστυ Ἀθηναίων, ἀπαγαγομένου καὶ τούτους ἅτε λάφυρα, κατέπεμψεν ὕστερον Ἀθηναίοις Ἀντίοχος.

6, 1 – 2. Τοῦ θεάτρου δὲ ὃ καλοῦσιν Ὠδεῖον ἀνδριάντες πρὸ τῆς εἰσόδου βασιλέων εἰσὶν Αἰγυπτίων.

ΚΕΦ. 14.

1. Ἐς δὲ τὸ Ἀθήνησιν ἐσελθοῦσιν Ὠδεῖον ἄλλα τε καὶ Διόνυσος κεῖται θέας ἄξιος. Πλησίον δέ ἐστι κρήνη, καλοῦσι δὲ αὐτὴν Ἐννεάκρουνον, οὕτω κοσμηθεῖσαν ὑπὸ Πεισιστράτου· φρέατα μὲν γὰρ καὶ διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐστι, πηγὴ δὲ αὕτη μόνη. Ναοὶ δὲ ὑπὲρ τὴν κρήνην ὁ μὲν Δήμητρος πεποίηται καὶ Κόρης, ἐν δὲ τῷ Τριπτολέμου κείμενόν ἐστι ἄγαλμα.

3, 11. Πρόσω δὲ ἰέναι μεώρμημένον τοῦδε τοῦ λόγου καὶ ὁπόσα ἐξήγησιν ἔχει τὸ Ἀθήνησιν ἱερόν, καλούμενον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ Ἐλευσίνιον, ἐπέσχεν ὄψις ὀνείρατος· ἃ δὲ ἐς πάντας ὅσιον γράφειν, ἐς ταῦτα ἀποτρέψομαι.

4. Πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε, ἔνθα καὶ τοῦ Τριπτολέμου τὸ ἄγαλμα, ἔστι βοῦς χαλκοῦς οἷα ἐς θυσίαν ἀγόμενος, πεποίηται δὲ καθήμενος Ἐπιμενίδης Κνώσιος, ὃν ἐλθόντα ἐς ἀγρὸν κοιμᾶσθαι λέγουσιν ἐσελθόντα ἐς σπήλαιον· ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνῆκεν αὐτὸν πρὶν ἢ οἱ τεσσαρακοστὸν ἔτος γενέσθαι καθεύδοντι καὶ ὕστερον ἔπη τε ἐποίει καὶ πόλεις ἐκάθηρεν ἄλλας τε καὶ τὴν Ἀθηναίων. Θάλης δὲ ὁ Λακεδαιμονίοις τὴν νόσον παύσας οὔτε ἄλλως προσήκων οὔτε πόλεως ἦν Ἐπιμενίδῃ τῆς αὐτῆς· ἀλλ' ὁ μὲν Κνώσιος, Θάλητα δὲ εἶναί φησι Γορτύνιον Πολύμναστος Κολοφώνιος ἔπη Λακεδαιμονίοις ἐς αὐτὸν ποιήσας.

5. Ἔτι δὲ ἀπωτέρω ναὸς Εὐκλείας, ἀνάθημα καὶ τοῦτο ἀπὸ Μήδων, οἳ τῆς χώρας Μαραθῶνι ἔσχον. Φρονῆσαι δὲ Ἀθηναίους ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ μάλιστα εἰκάζω· καὶ δὴ καὶ Αἰσχύλος, ὡς οἱ τοῦ βίου προσεδοκᾶτο ἡ τελευτή, τῶν μὲν ἄλλων ἐμνημόνευσεν οὐδενός, δόξης ἐς τοσοῦτον ἥκων ἐπὶ ποιήσει καὶ πρὸ Ἀρτεμισίου καὶ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχήσας· ὁ δὲ τό τε ὄνομα πατρόθεν καὶ τὴν πόλιν ἔγραψε καὶ ὡς τῆς ἀνδρείας μάρτυρας ἔχοι τὸ Μαραθῶνι ἄλσος καὶ Μήδων τοὺς ἐς αὐτὸ ἀποβάντας.

6, 1 – 4. Ὑπὲρ δὲ τὸν Κεραμεικὸν καὶ στοὰν τὴν καλουμένην βασίλειον ναός ἐστιν Ἡφαίστου. Καὶ ὅτι μὲν ἄγαλμά οἱ παρέστηκεν Ἀθηνᾶς, οὐδὲν θαῦμα ἐποιούμην τὸν ἐπὶ Ἐριχθονίῳ ἐπιστάμενος λόγον.

ΚΕΦ. 15.

1. Ἰοῦσι δὲ πρὸς τὴν στοάν, ἣν Ποικίλην ὀνομάζουσιν ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἔστιν Ἑρμῆς χαλκοῦς καλούμενος Ἀγο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ραῖος καὶ πύλη πλησίον· ἔπεστι δὲ οἱ τρόπαιον Ἀθηναίων ἱππομαχίᾳ κρατησάντων Πλείσταρχον· ὃς τῆς ἵππου Κασσάνδρου καὶ τοῦ ξενικοῦ τὴν ἀρχὴν ἀδελφὸς ὢν ἐπετέτραπτο. Αὕτη δὲ ἡ στοὰ πρῶτα μὲν Ἀθηναίους ἔχει τεταγμένους ἐν Οἰνόῃ τῆς Ἀργείας ἐναντία Λακεδαιμονίων· γέγραπται δὲ οὐκ ἐς ἀκμὴν ἀγῶνος οὐδὲ τολμημάτων ἐς ἐπίδειξιν τὸ ἔργον ἤδη προῆκον, ἀλλὰ ἀρχομένη τε ἡ μάχη καὶ ἐς χεῖρας συνιόντες.

2. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῶν τοίχων Ἀθηναῖοι καὶ Θησεὺς Ἀμαζόσι μάχονται. Μόναις δὲ ἄρα ταῖς γυναιξὶν οὐκ ἀφῄρει τὰ πταίσματα τὸ ἐς τοὺς κινδύνους ἀφειδές, εἴ γε Θεμισκύρας τε ἁλούσης ὑπὸ Ἡρακλέους καὶ ὕστερον φθαρείσης σφίσι τῆς στρατιᾶς, ἣν ἐπ' Ἀθήνας ἔστειλαν, ὅμως ἐς Τροίαν ἦλθον Ἀθηναίοις τε αὐτοῖς μαχούμεναι καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησιν. Ἐπὶ δὲ ταῖς Ἀμαζόσιν Ἕλληνές εἰσιν ᾑρηκότες Ἴλιον καὶ οἱ βασιλεῖς ἡθροισμένοι διὰ τὸ Αἴαντος ἐς Κασσάνδραν τόλμημα· καὶ αὐτὸν ἡ γραφὴ τὸν Αἴαντα ἔχει καὶ γυναῖκας τῶν αἰχμαλώτων ἄλλας τε καὶ Κασσάνδραν.

3. Τελευταῖον δὲ τῆς γραφῆς εἰσιν οἱ μαχεσάμενοι Μαραθῶνι· Βοιωτῶν δὲ οἱ Πλάταιαν ἔχοντες καὶ ὅσον ἦν Ἀττικὸν ἴασιν ἐς χεῖρας τοῖς βαρβάροις. Καὶ ταύτῃ μέν ἐστιν ἴσα παρ' ἀμφοτέρων ἐς τὸ ἔργον· τὸ δὲ ἔσω τῆς μάχης φεύγοντές εἰσιν οἱ βάρβαροι καὶ ἐς τὸ ἕλος ὠθοῦντες ἀλλήλους, ἔσχατοι δὲ τῆς γραφῆς νῆές τε αἱ Φοίνισσαι καὶ τῶν βαρβάρων τοὺς ἐσπίπτοντας ἐς ταύτας φονεύοντες οἱ Ἕλληνες. Ἐνταῦθα καὶ Μαραθὼν γεγραμμένος ἐστὶν ἥρως, ἀφ' οὗ τὸ πεδίον ὠνόμασται, καὶ Θησεὺς ἀνιόντι ἐκ γῆς εἰκασμένος Ἀθηνᾶ τε καὶ Ἡρακλῆς· Μαραθωνίοις γάρ, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, Ἡρακλῆς ἐνομίσθη θεὸς πρώτοις. Τῶν μαχομένων δὲ δῆλοι μάλιστά εἰσιν ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῇ γραφῇ Καλλίμαχός τε, ὃς Ἀθηναίοις πολεμαρχεῖν ᾑρητο, καὶ Μιλτιάδης τῶν στρατηγούντων, ἥρως τε Ἔχετλος καλούμενος, οὗ καὶ ὕστερον ποιήσομαι μνήμην.

4. Ἐνταῦθα ἀσπίδες κεῖνται χαλκαῖ, καὶ ταῖς μέν ἐστιν ἐπίγραμμα ἀπὸ Σκιωναίων καὶ τῶν ἐπικούρων εἶναι, τὰς δὲ ἐπαληλιμμένας πίσσῃ, μὴ σφᾶς ὅ τε χρόνος λυμήνηται καὶ ὁ ἰός, Λακεδαιμονίων εἶναι λέγεται τῶν ἁλόντων ἐν τῇ Σφακτηρίᾳ νήσῳ.

ΚΕΦ. 17.

1. Ἀθηναίοις δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἄλλα ἐστὶν οὐκ ἐς ἅπαντας ἐπίσημα καὶ Ἐλέου βωμός, ᾧ μάλιστα θεῶν ἐς ἀνθρώπινον βίον καὶ μεταβολὰς πραγμάτων ὄντι ὠφελίμῳ μόνοι τιμὰς Ἑλλήνων νέμουσιν Ἀθηναῖοι Τούτοις δὲ οὐ τὰ ἐς φιλανθρωπίαν μόνον καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ θεοὺς εὐσεβοῦσιν ἄλλων πλέον, καὶ γὰρ Αἰδοῦς σφισι βωμός ἐστι καὶ Φήμης καὶ Ὁρμῆς· δῆλά τε ἐναργῶς, ὅσοις πλέον τι ἑτέρων εὐσεβείας μέτεστιν, ἴσον σφίσι παρὸν τύχης χρηστῆς.

2. Ἐν δὲ τῷ γυμνασίῳ τῆς ἀγορᾶς ἀπέχοντι οὐ πολύ, Πτολεμαίου δὲ ἀπὸ τοῦ κατασκευασαμένου καλουμένῳ, λίθου τέ εἰσιν Ἑρμαῖ θέας ἄξιοι καὶ εἰκὼν Πτολεμαίου χαλκῆ· καὶ ὅ τε Λίβυς Ἰόβας ἐνταῦθα κεῖται καὶ Χρύσιππος ὁ Σολεύς.

Πρὸς δὲ τῷ γυμνασίῳ Θησέως ἐστὶν ἱερόν· γραφαὶ δέ εἰσι πρὸς Ἀμαζόνας Ἀθηναῖοι μαχόμενοι Πεποίηται δέ σφισιν ὁ πόλεμος οὗτος καὶ τῇ Ἀθηνᾷ ἐπὶ τῇ ἀσπίδι καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐπὶ τῷ βάθρῳ Γέγραπται δὲ ἐν τῷ τοῦ Θησέως ἱερῷ καὶ ἡ Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν μάχη· Θησεὺς μὲν οὖν ἀπεκτονώς ἐστιν ἤδη Κένταυρον, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐξ ἴσου καθέστηκεν ἔτι ἡ μάχη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3, 1—3. Τοῦ δὲ τρίτου τῶν τοίχων ἡ γραφὴ μὴ πυθομένοις ἃ λέγουσιν οὐ σαφής ἐστι, τὰ μέν που διὰ τὸν χρόνον, τὰ δὲ Μίκων οὐ τὸν πάντα ἔγραψε λόγον.

6, 11. Ὁ μὲν δὴ Θησέως σηκὸς Ἀθηναίοις ἐγένετο ὕστερον ἢ Μῆδοι Μαραθῶνι ἔσχον, Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδου Σκυρίους ποιήσαντος ἀναστάτους — δίκην δὴ τοῦ Θησέως θανάτου — καὶ τὰ ὀστᾶ κομίσαντος ἐς Ἀθήνας.

ΚΕΦ. 18.

1. Τὸ δὲ ἱερὸν τῶν Διοσκούρων ἐστὶν ἀρχαῖον, αὐτοί τε ἑστῶτες καὶ οἱ παῖδες καθήμενοί σφισιν ἐφ' ἵππων. Ἐνταῦθα Πολύγνωτος μὲν ἔχοντα ἐς αὐτοὺς ἔγραψε γάμον τῶν θυγατέρων τῶν Λευκίππου, Μίκων δὲ τοὺς μετὰ Ἰάσονος ἐς Κόλχους πλεύσαντας· καὶ οἱ τῆς γραφῆς ἡ σπουδὴ μάλιστα ἐς Ἄκαστον καὶ τοὺς ἵππους ἔχει τοὺς Ἀκάστου.

2. Ὑπὲρ δὲ τῶν Διοσκούρων τὸ ἱερὸν Ἀγλαύρου τέμενός ἐστιν. Ἀγραύλῳ δὲ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς Ἕρσῃ καὶ Πανδρόσῳ δοῦναί φασιν Ἀθηνᾶν Ἐριχθόνιον καταθεῖσαν ἐς κιβωτόν, ἀπειποῦσαν ἐς τὴν παρακαταθήκην μὴ πολυπραγμονεῖν· Πάνδροσον μὲν δὴ λέγουσι πείθεσθαι, τάς δὲ δύο—ἀνοῖξαι γὰρ σφᾶς τὴν κιβωτὸν—μαίνεσθαί τε, ὡς εἶδον τὸν Ἐριχθόνιον, καὶ κατὰ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα ἦν μάλιστα ἀπότομον, αὐτὰς ῥῖψαι. Κατὰ τοῦτο ἐπαναβάντες Μῆδοι κατεφόνευσαν Ἀθηναίων τοὺς πλέον τι ἐς τὸν χρησμὸν ἢ Θεμιστοκλῆς εἰδέναι νομίζοντας καὶ τὴν ἀκρόπολιν ξύλοις καὶ σταυροῖς ἀποτειχίσαντας.

3. Πλησίον δὲ Πρυτανεῖόν ἐστιν, ἐν ᾧ νόμοι τε οἱ Σόλωνός εἰσι γεγραμμένοι καὶ θεῶν Εἰρήνης ἀγάλματα κεῖται καὶ Ἑστίας, ἀνδριάντες δὲ ἄλλοι τε καὶ Αὐτόλυκος ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παγκρατιαστής· τὰς γὰρ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους εἰκόνας ἐς Ρωμαῖόν τε ἄνδρα καὶ Θρᾷκα μετέγραψαν.

4, 1—3. Ἐντεῦθεν ἰοῦσιν ἐς τὰ κάτω τῆς πόλεως Σαράπιδός ἐστιν ἱερόν, ὃν Ἀθηναῖοι παρὰ Πτολεμαίου θεὸν ἐσηγάγοντο.

5, 1—5. Πλησίον δὲ ᾠκοδόμητο ναὸς Εἰλειθυίας, ἣν ἐλθοῦσαν ἐξ Ὑπερβορέων ἐς Δῆλον γενέσθαι βοηθὸν ταῖς Λητοῦς ὠδῖσι, τοὺς δὲ ἄλλους παρ' αὐτῶν φασι τῆς Εἰλειθυίας μαθεῖν τὸ ὄνομα· καὶ θύουσί τε Εἰλειθυίᾳ Δήλιοι καὶ ὕμνον ᾄδουσιν Ὠλῆνος.

6. Πρὶν δὲ ἐς τὸ ἱερὸν ἰέναι τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου —Ἀδριανὸς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τόν τε ναὸν ἀνέθηκε καὶ τὸ ἄγαλμα θέας ἄξιον, οὗ μεγέθει μέν, ὅτι μὴ Ῥοδίοις καὶ Ῥωμαίοις εἰσὶν οἱ κολοσσοί, τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλματα ὁμοίως ἀπολείπεται, πεποίηται δὲ ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ καὶ ἔχει τέχνης εὖ πρὸς τὸ μέγεθος ὁρῶσιν—, ἐνταῦθα εἰκόνες Ἀδριανοῦ δύο μέν εἰσι Θασίου λίθου δύο δὲ Αἰγυπτίου· χαλκαῖ δὲ ἑστᾶσι πρὸ τῶν κιόνων ἃς Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ἀποίκους πόλεις. Ὁ μὲν δὴ πᾶς περίβολος σταδίων μάλιστα τεσσάρων ἐστίν, ἀνδριάντων δὲ πλήρης· ἀπὸ γὰρ πόλεως ἑκάστης εἰκὼν Ἀδριανοῦ βασιλέως ἀνάκειται καὶ σφᾶς ὑπερεβάλοντο Ἀθηναῖοι τὸν κολοσσὸν ἀναθέντες ὄπισθε τοῦ ναοῦ θέας ἄξιον.

7. Ἔστι δὲ ἀρχαῖα ἐν τῷ περιβόλῳ Ζεὺς χαλκοῦς καὶ ναὸς Κρόνου καὶ Ῥέας καὶ τέμενος Γῆς ἐπίκλησιν Ὀλυμπίας. Ἐνταῦθα ὅσον ἐς πῆχυν τὸ ἔδαφος διέστηκε, καὶ λέγουσι μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνος συμβᾶσαν ὑπορρυῆναι ταύτῃ τὸ ὕδωρ, ἐσβάλλουσί τε ἐς αὐτὸ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἄλφιτα πυρῶν μέλιτι μάξαντες.

8. Κεῖται δὲ ἐπὶ κίονος Ἰσοκράτους ἀνδριάς, ὃς ἐς μνήμην τρία ὑπελίπετο, ἐπιπονώτατον μὲν ὅτι οἱ βιώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαντι ἔτη δυοῖν δέοντα ἑκατὸν οὔποτε κατελύθη μαθητὰς ἔχειν, σωφρονέστατον δὲ ὅτι πολιτείας ἀπεχόμενος διέμεινε κατὰ τὰ κοινὰ οὐ πολυπραγμονῶν, ἐλευθερώτατον δὲ ὅτι πρὸς τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης ἀλγήσας ἐτελεύτησεν ἑθελοντής. Κεῖνται δὲ καὶ λίθου Φρυγίου Πέρσαι χαλκοῦν τρίποδα ἀνέχοντες, θέας ἄξιοι καὶ αὐτοὶ καὶ ὁ τρίπους. Τοῦ δὲ Ὀλυμπίου Διὸς Δευκαλίωνα οἰκοδομῆσαι λέγουσι τὸ ἀρχαῖον ἱερόν, σημεῖον ἀποφαίνοντες ὡς Δευκαλίων Ἀθήνησιν ᾤκησε τάφον τοῦ ναοῦ τοῦ νῦν οὐ πολὺ ἀφεστηκότα.

9. Ἁδριανὸς δὲ κατεσκευάσατο μὲν καὶ ἄλλα Ἀθηναίοις, ναὸν Ἥρας καὶ Διὸς Πανελληνίου καὶ θεοῖς τοῖς πᾶσιν ἱερὸν κοινόν, τὰ δὲ ἐπιφανέστατα ἑκατόν εἰσι κίονες Φρυγίου λίθου· πεποίηνται δὲ καὶ ταῖς στοαῖς κατὰ τὰ αὐτὰ οἱ τοῖχοι. Καὶ οἰκήματα ἐνταῦθά ἐστιν ὀρόφῳ τε ἐπιχρύσῳ καὶ ἀλαβάστρῳ λίθῳ, πρὸς δὲ ἀγάλμασι κεκοσμημένα καὶ γραφαῖς· κατάκειται δὲ ἐς αὐτὰ βιβλία. Καὶ γυμνάσιόν ἐστιν ἐπώνυμον Ἁδριανοῦ· κίονες δὲ καὶ ἐνταῦθα ἑκατὸν λιθοτομίας τῆς Λιβύων.

ΚΕΦ. 19.

1, 1—3. Μετὰ δὲ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου πλησίον ἄγαλμά ἐστιν Ἀπόλλωνος Πυθίου· ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ἱερὸν Ἀπόλλωνος ἐπίκλησιν Δελφινίου.

2. Ἐς δὲ τὸ χωρίον, ὃ Κήπους ὀνομάζουσι, καὶ τῆς Ἀφροδίτης τὸν ναὸν οὐδεὶς λεγόμενός σφισίν ἐστι λόγος· οὐ μὴν οὐδὲ ἐς τὴν Ἀφροδίτην, ἣ τοῦ ναοῦ πλησίον ἕστηκε. Ταύτης γὰρ σχῆμα μὲν τετράγωνον κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς Ἑρμαῖς, τὸ δὲ ἐπίγραμμα σημαίνει τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην τῶν καλουμένων Μοιρῶν εἶναι πρεσβυτάτην. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς ἐν Κή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποις ἔργον ἐστὶν Ἀλκαμένους καὶ τῶν Ἀθήνησιν ἐν ὀλίγοις θέας ἄξιον.

3. Ἔστι δὲ Ἡρακλέους ἱερὸν καλούμενον Κυνόσαργες· καὶ τὰ μὲν ἐς τὴν κύνα εἰδέναι τὴν λευκὴν ἐπιλεξαμένοις ἔστι τὸν χρησμόν, βωμοὶ δέ εἰσιν Ἡρακλέους τε καὶ Ἥβης, ἣν Διὸς παῖδα οὖσαν συνοικεῖν Ἡρακλεῖ νομίζουσιν· Ἀλκμήνης τε βωμὸς καὶ Ἰολάου πεποίηται, ὅς τὰ πολλὰ Ἡρακλεῖ συνεπόνησε τῶν ἔργων. Λύκειον δὲ ἀπὸ Λύκου τοῦ Πανδίονος ἔχει τὸ ὄνομα, Ἀπόλλωνος δὲ ἱερὸν ἐξ ἀρχῆς τε εὐθὺς καὶ καθ' ἡμᾶς ἐνομίζετο, Λύκειός τε ὁ θεὸς ἐνταῦθα ὠνομάσθη πρῶτον· λέγεται δὲ ὅτι καὶ Τερμίλαις, ἐς οὓς ἦλθεν ὁ Λύκος φεύγων Αἰγέα, καὶ τούτοις αἴτιός ἐστι Λυκίους ἀπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι.

5. Ποταμοὶ δὲ Ἀθηναίοις ῥέουσιν Ἰλισός τε καὶ Ἠριδανῷ τῷ Κελτικῷ κατὰ τὰ αὐτὰ ὄνομα ἔχων, ἐκδιδοὺς ἐς τὸν Ἰλισόν. Ὁ δὲ Ἰλισός ἐστιν οὗτος, ἔνθα παίζουσαν Ὠρείθυιαν ὑπὸ ἀνέμου Βορέου φασὶν ἁρπασθῆναι· καὶ συνοικεῖν Ὠρειθυίᾳ Βορέαν καί σφισι διὰ τὸ κῆδος ἀμύναντα τῶν τριήρων τῶν βαρβαρικῶν ἀπολέσαι τὰς πολλάς. Ἐθέλουσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλων θεῶν ἱερὸν εἶναι τὸν Ἰλισόν, καὶ Μουσῶν βωμὸς ἐπ' αὐτῷ ἐστιν Ἰλισιάδων· δείκνυται δὲ καὶ ἔνθα Πελοποννήσιοι Κόδρον τὸν Μελάνθου βασιλεύοντα Ἀθηναίων κτείνουσι.

6. Διαβᾶσι δὲ τὸν Ἰλισὸν χωρίον Ἄγραι καλούμενον καὶ ναὸς Ἀγροτέρας ἐστὶν Ἀρτέμιδος· ἐνταῦθα Ἄρτεμιν πρῶτον θηρεῦσαι λέγουσιν ἐλθοῦσαν ἐκ Δήλου, καὶ τὸ ἄγαλμα διὰ τοῦτο ἔχει τόξον. Τὸ δὲ ἀκούσασι μὲν οὐχ ὁμοίως ἐπαγωγόν, θαῦμα δ' ἰδοῦσι, στάδιόν ἐστι λευκοῦ λίθου. Μέγεθος δὲ αὐτοῦ τῇδε ἄν τις μάλιστα τεκμαίροιτο· ἄνωθεν ὄρος ὑπὲρ τὸν Ἰλισὸν ἀρχόμενον ἐκ μηνοειδοῦς καθήκει τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὴν ὄχθην εὐθύ τε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ διπλοῦν. Τοῦτο ἀνὴρ Ἀθηναῖος Ἡρῴδης ᾠκοδόμησε, καὶ οἱ τὸ πολὺ τῆς λιθοτομίας τῆς Πεντελῆσιν ἐς τὴν οἰκοδομὴν ἀνηλώθη.

ΚΕΦ. 20.

1. Ἔστι δὲ ὁδὸς ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου καλουμένη Τρίποδες ἀφ' οὗ καλοῦσι τὸ χωρίον, ναοὶ ὅσον ἐς τοῦτο μεγάλοι, καί σφισιν ἐφεστήκασι τρίποδες χαλκοῖ, μνήμης δὲ ἄξια μάλιστα περιέχουσιν εἰργασμένα. Σάτυρος γάρ ἐστιν ἐφ ᾧ Πραξιτέλην λέγεται φρονῆσαι μέγα· καί ποτε Φρύνης αἰτούσης, ὅ,τι οἱ κάλλιστον εἴη τῶν ἔργων, ὁμολογεῖν μέν φασιν οἷα ἐραστὴν διδόναι, κατειπεῖν δ' οὐκ ἐθέλειν ὅτι κάλλιστον αὐτῷ οἱ φαίνοιτο. Ἐσδραμὼν οὖν οἰκέτης Φρύνης ἔφασκεν οἴχεσθαι Πραξιτέλει τὸ πολὺ τῶν ἔργων πυρὸς ἐσπεσόντος εἰς τὸ οἴκημα, οὐ μὲν οὖν πάντα γε ἀφανισθῆναι· Πραξιτέλης δὲ αὐτίκα ἔθει διὰ θυρῶν ἔξω καὶ οἱ καμόντι οὐδὲν ἔφασκεν εἶναι πλέον, εἰ δὴ καὶ τὸν Σάτυρον ἡ φλὸξ καὶ τὸν Ἔρωτα ἐπέλαβε· Φρύνη δὲ μένειν θαρροῦντα ἐκέλευε· παθεῖν γὰρ ἀνιαρὸν οὐδέν, τέχνῃ δὲ ἁλόντα ὁμολογεῖν τὰ κάλλιστα ὧν ἐποίησε. Φρύνη μὲν οὕτω τὸν Ἔρωτα αἱρεῖται· Διονύσῳ δὲ ἐν τῷ ναῷ τῷ πλησίον Σάτυρός ἐστι παῖς καὶ δίδωσιν ἔκπωμα· Ἔρωτα δ' ἑστηκότα ὁμοῦ καὶ Διόνυσον Θυμίλος ἐποίησε.

2. Τοῦ Διονύσου δέ ἐστι πρὸς τῷ θεάτρῳ τὸ ἀρχαιότατον ἱερόν· δύο δέ εἰσιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου ναοὶ καὶ Διόνυσοι, ὅ,τε Ἐλευθερεὺς καὶ ὃν Ἀλκαμένης ἐποίησεν ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ. Γραφαὶ δὲ αὐτόθι Διόνυσός ἐστιν ἀνάγων Ἥφαιστον ἐς οὐρανόν· λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ Ἑλλήνων, ὡς Ἥρα ῥίψαι γενόμενον Ἥφαιστον, ὁ δὲ οἱ μνησικακῶν πέμψαι δῶρον χρυσοῦν θρόνον ἀφανεῖς δε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σμοὺς ἔχοντα, καὶ τὴν μὲν ἐπεί τε ἐκαθέζετο δεδέσθαι, θεῶν δὲ τῶν μὲν ἄλλων οὐδενὶ τὸν Ἥφαιστον ἐθέλειν πείθεσθαι, Διόνυσος δὲ—μάλιστα γὰρ ἐς τοῦτον πιστὰ ἦν Ἡφαίστῳ—μεθύσας αὐτὸν ἐς οὐρανὸν ἤγαγε· ταῦτά τε δὴ γεγραμμένα εἰσὶ καὶ Πενθεὺς καὶ Λυκοῦργος ὧν ἐς Διόνυσον ὕβρισαν διδόντες δίκας, Ἀριάδνη δὲ καθεύδουσα καὶ Θησεὺς ἀναγόμενος καὶ Διόνυσος ἥκων ἐς τῆς Ἀριάδνης τὴν ἁρπαγήν.

3, 1—5. Ἔστι δὲ πλησίον τοῦ τε ἱεροῦ τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ θεάτρου κατασκεύασμα, ποιηθῆναι δὲ τῆς σκηνῆς αὐτὸ ἐς μίμησιν τῆς Ξέρξου λέγεται· ἐποιήθη δὲ καὶ δεύτερον, τὸ γὰρ ἀρχαῖον στρατηγὸς Ῥωμαίων ἐνέπρησε Σύλλας Ἀθήνας ἑλών.

Κεφ. 21.

1. Εἰσὶ δὲ Ἀθηναίοις εἰκόνες ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας ποιητῶν, αἱ πολλαὶ τῶν ἀφανεστέρων· ὅτι μὴ γὰρ Μένανδρος, οὐδεὶς ἦν ποιητὴς κωμῳδίας τῶν ἐς δόξαν ἡκόντων. Τραγῳδίας δὲ κεῖνται τῶν φανερῶν Εὐριπίδης καὶ Σοφοκλῆς. Λέγεται δὲ Σοφοκλέους τελευτήσαντος ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν Λακεδαιμονίους, καὶ σφῶν τὸν ἡγούμενον ἰδεῖν ἐπιστάντα οἱ Διόνυσον κελεύειν τιμαῖς, ὅσαι καθεστήκασιν ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσι, τὴν Σειρῆνα τὴν νέαν τιμᾶν· καὶ οἱ τὸ ὄναρ ἐς Σοφοκλέα καὶ τὴν Σοφοκλέους ποίησιν ἐφαίνετο ἔχειν, εἰώθασι δὲ καὶ νῦν ἔτι ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν Σειρῆνι εἰκάζειν.

3. Ἐπὶ δέ τοῦ Νοτίου καλουμένου τείχους, ὃ τῆς ἀκροπόλεως ἐς τὸ θέατρόν ἐστι τετραμμένον, ἐπὶ τούτου Μεδούσης τῆς Γοργόνος ἐπίχρυσος ἀνάκειται κεφαλή, καὶ περὶ αὐτὴν αἰγὶς πεποίηται. Ἐν δὲ τῇ κορυφῇ τοῦ θεάτρου σπήλαιόν ἐστιν ἐν ταῖς πέτραις ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρίπους δὲ ἔπεστι καὶ τούτῳ· Ἀπόλλων δὲ ἐν αὐτῷ καὶ Ἄρτεμις τοὺς παῖδάς εἰσιν ἀναιροῦντες τοὺς Νιόβης. Ταύτην τὴν Νιόβην καὶ αὐτὸς εἶδον ἀνελθὼν ἐς τὸν Σίπυλον τὸ ὄρος· ἡ δὲ πλησίον μὲν πέτρα καὶ κρημνός ἐστιν οὐδὲν παρόντι σχῆμα παρεχόμενος γυναικὸς οὔτε ἄλλως οὔτε πενθούσης· εἰ δέ γε πορρωτέρω γένοιο, δεδακρυμένην δόξεις ὁρᾶν καὶ κατηφῆ γυναῖκα.

4. Ἰόντων δὲ Ἀθήνησιν ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀπὸ τοῦ θεάτρου τέθαπται Κάλως· τοῦτον τὸν Κάλων ἀδελφῆς παῖδα ὄντα καὶ τῆς τέχνης μαθητὴν φονεύσας Δαίδαλος ἐς Κρήτην ἔφυγε, χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐς Σικελίαν ἐκδιδράσκει παρὰ Κώκαλον. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἱερὸν ἔς τε τὰ ἀγάλματά ἐστιν ὁπόσα τοῦ θεοῦ πεποίηται καὶ τῶν παίδων, καὶ ἐς τὰς γραφὰς θέας ἄξιον· ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ κρήνη, παρ' ᾗ λέγουσι Ποσειδῶνος παῖδα Ἁλιρρόθιον θυγατέρα Ἄρεως Ἀλκίππην αἰσχύναντα ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἄρεως, καὶ δίκην ἐπὶ τούτῳ τῷ φόνῳ γενέσθαι πρῶτον.

ΚΕΦ. 22.

1, 1—3. Μετὰ δὲ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ταύτῃ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἰοῦσι Θέμιδος ναός ἐστι. Κέχωσται δὲ πρὸ αὐτοῦ μνῆμα Ἱππολύτῳ

3. Ἀφροδίτην δὲ τὴν Πάνδημον, ἐπεί τε Ἀθηναίους Θησεὺς ἐς μίαν ἤγαγεν ἀπὸ τῶν δήμων πόλιν, αὐτήν τε σέβεσθαι καὶ Πειθὼ κατέστησε· τὰ μὲν δὴ παλαιὰ ἀγάλματα οὐκ ἦν ἐπ' ἐμοῦ, τὰ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τεχνιτῶν ἦν οὐ τῶν ἀφανεστάτων. Ἔστι δὲ καὶ Γῆς Κουροτρόφου καὶ Δήμητρος ἱερὸν Χλόης· τὰ δὲ ἐς τὰς ἐπωνυμίας ἐστὶν αὐτῶν διδαχθῆναι τοῖς ἱερεῦσιν ἐλθόντα ἐς λόγους.

4. Ἐς δὲ τὴν ἀκρόπολίν ἐστιν ἔσοδος μία· ἑτέραν δὲ οὐ παρέχεται, πᾶσα ἀπότομος οὖσα καὶ τεῖχος ἔχουσα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐχυρόν. Τὰ δὲ προπύλαια λίθου λευκοῦ τὴν ὀροφὴν ἔχει καὶ κόσμῳ καὶ μεγέθει τῶν λίθων μέχρι γε καὶ ἐμοῦ προεῖχε. Τὰς μὲν οὖν εἰκόνας τῶν ἱππέων οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν, εἴτε οἱ παῖδές εἰσιν οἱ Ξενοφῶντος εἴτε ἄλλως ἐς εὐπρέπειαν πεποιωμέναι.

5. Τῶν δὲ προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός. Ἐνταῦθα ἡ θάλασσά ἐστι σύνοπτος, καὶ ταύτῃ ρίψας Αἰγεὺς ἑαυτόν, ὡς λέγουσιν, ἐτελεύτησεν. Ἀνήγετο μὲν γὰρ ἡ ναῦς μέλασιν ἱστίοις ἡ τοὺς παῖδας φέρουσα ἐς Κρήτην, Θησεὺς δὲ—ἔπλει γὰρ τόλμης τι ἔχων ἐς τὸν Μίνω καλούμενον ταῦρον—πρὸς τὸν πατέρα προεῖπε χρήσεσθαι τοῖς ἱστίοις λευκοῖς, ἢν ὀπίσω πλέῃ τοῦ ταύρου κρατήσας· τούτων λήθην ἔσχεν Ἀριάδνην ἀφῃρημένος· ἐνταῦθα Αἰγεὺς ὡς εἶδεν ἱστίοις μέλασι τὴν ναῦν κομιζομένην, οἷα τὸν παῖδα τεθνάναι δοκῶν, ἀφεὶς αὐτὸν διαφθείρεται· καὶ οἱ παρὰ Ἀθηναίοις ἐστὶ καλούμενον ἡρῷον Αἰγέως.

6. Ἔστι δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῶν προπυλαίων οἴκημα ἔχον γραφάς· ὁπόσαις δὲ μὴ καθέστηκεν ὁ χρόνος αἴτιος ἀφανέσιν εἶναι, Διομήδης ἦν καὶ Ὀδυσσεύς, ὁ μὲν ἐν Λήμνῳ τὸ Φιλοκτήτου τόξον, ὁ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν ἀφαιρούμενος ἐξ Ἰλίου. Ἐνταῦθα ἐν ταῖς γραφαῖς Ὀρέστης ἐστὶν Αἴγισθον φονεύων καὶ Πυλάδης τοὺς παῖδας τοὺς Ναυπλίου βοηθοὺς ἐλθόντας Αἰγίσθῳ· τοῦ δὲ Ἀχιλλέως τάφου πλησίον μέλλουσά ἐστι σφάζεσθαι Πολυξένη. Ὁμήρῳ δὲ εὖ μὲν παρείθη τόδε τὸ ὠμὸν οὕτως ἔργον· εὖ δέ μοι φαίνεται ποιῆσαι Σκῦρον ὑπὸ Ἀχιλλέως ἁλοῦσαν, οὐδὲν ὁμοίως καὶ ὅσοι λέγουσιν ὁμοῦ ταῖς παρθένοις Ἀχιλλέα ἔχειν ἐν Σκύρῳ δίαιταν, ἃ δὴ καὶ Πολύγνωτος ἔγραψεν. Ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τῷ ποταμῷ ταῖς ὁμοῦ Ναυσικᾷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλυνούσαις ἐφιστάμενον Ὀδυσσέα κατὰ τὰ αὐτὰ καθὰ δὴ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε.

8. Κατὰ δὲ τὴν ἔσοδον αὐτὴν ἤδη τὴν ἐς ἀκρόπολιν Ἑρμῆν ὃν Προπύλαιον ὀνομάζουσι καὶ Χάριτας Σωκράτην ποιῆσαι τὸν Σωφρονίσκου λέγουσιν, ᾧ σοφῷ γενέσθαι μάλιστα ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ Πυθία μάρτυς, ὃ μηδὲ Ἀνάχαρσιν ἐθέλοντα ὅμως καὶ δι' αὐτὸ ἐς Δελφοὺς ἀφικόμενον προσεῖπεν.

Κεφ. 23.

3, 1—2. Πλησίον δέ ἐστι Διιτρέφους χαλκοῦς ἀνδριὰς ὀιστοῖς βεβλημένος.

4, 9. Τοῦ δὲ Διιτρέφους πλησίον—τὰς γὰρ εἰκόνας τὰς ἀφανεστέρας γράφειν οὐκ ἐθέλω—θεῶν ἀγάλματά ἐστιν Ὑγιείας τε, ἣν Ἀσκληπιοῦ παῖδα εἶναι λέγουσι, καὶ Ἀθηνᾶς ἐπίκλησιν καὶ ταύτης Ὑγιείας.

7, 4—8. Καὶ Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐστι Βραυρωνίας, Πραξιτέλους μὲν τέχνη τό ἄγαλμα, τῇ θεῷ δέ ἐστιν ἀπὸ Βραυρῶνος δήμου τὸ ὄνομα· καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν, ἐν Βραυρῶνι, Ἄρτεμις, ὡς λέγουσιν, ἡ Ταυρική.

Κεφ. 24.

3, 10—13. Ἔστι δὲ καὶ Γῆς ἄγαλμα ἱκετευούσης ὕσαί οἱ τὸν Δία, εἴτε αὐτοῖς ὄμβρου δεῆσαν Ἀθηναίοις εἴτε καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησιν συμβὰς αὐχμός. Ἐνταῦθα καὶ Τιμόθεος ὁ Κόνωνος καὶ αὐτὸς κεῖται Κόνων.

5. Ἐς δὲ τὸν ναὸν ὃν Παρθενῶνα ὀνομάζουσιν, ἐς τοῦτον ἐσιοῦσιν ὁπόσα ἐν τοῖς καλουμένοις ἀετοῖς κεῖται, πάντα ἐς τῆς Ἀθηνᾶς ἔχει γένεσιν, τὰ δὲ ὄπισθεν ἡ Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνᾶν ἐστιν ἔρις ὑπὲρ τῆς γῆς· αὐτὸ δὲ ἔκ τε ἐλέφαντος τὸ ἄγαλμα καὶ χρυσοῦ πεποίηται. Μέσῳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲν οὖν ἐπίκειταί οἱ τῷ κράνει Σφιγγὸς εἰκὼν - ἃ δὲ ἐς τὴν Σφίγγα λέγεται, γράψω προελθόντος ἐς τὰ Βοιώτιά μοι τοῦ λόγου,—καθ' ἑκάτερον δὲ τοῦ κράνους γρῦπές εἰσιν ἐπειργασμένοι.

6. Τούτους τοὺς γρῦπας ἐν τοῖς ἔπεσιν Ἀριστέας ὁ Προκοννήσιος μάχεσθαι περὶ τοῦ χρυσοῦ φησιν Ἀριμασποῖς τοῖς ὑπὲρ Ἰσσηδόνων. τὸν δὲ χρυσόν, ὃν φυλάσσουσιν οἱ γρῦπες, ἀνιέναι τὴν γῆν· εἶναι δὲ Ἀριμασποὺς μὲν ἄνδρας μονοφθάλμους πάντας ἐκ γενετῆς, γρῦπας δὲ θηρία λέουσιν εἰκασμένα, πτερὰ δὲ ἔχειν καὶ στόμα ἀετοῦ. Καὶ γρυπῶν μέν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

7. Τὸ δὲ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθόν ἐστιν ἐν χιτῶνι ποδήρει καὶ οἱ κατὰ τὸ στέρνον ἡ κεφαλὴ Μεδούσης ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη· καὶ Νίκην τε ὅσον τεσσάρων πηχῶν, ἐν δὲ τῇ χειρὶ δόρυ ἔχει, καὶ οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν ἀσπίς τε κεῖται καὶ πλησίον τοῦ δόρατος δράκων ἐστίν· εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος οὗτος ὁ δράκων. Ἔστι δὲ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀγάλματος ἐπειργασμένη Πανδώρας γένεσις· Πεποίηται δὲ Ἡσιόδῳ τε καὶ ἄλλοις ὡς ἡ Πανδώρα γένοιτο αὕτη γυνὴ πρώτη· πρὶν δὲ ἢ γενέσθαι Πανδώραν οὐκ ἦν πω γυναικῶν γένος. Ἐνταῦθα εἰκόνα ἰδὼν οἶδα Ἀδριανοῦ βασιλέως μόνου, καὶ κατὰ τὴν ἔσοδον Ἰφικράτους ἀποδειξαμένου πολλά τε καὶ θαυμαστὰ ἔργα.

ΚΕΦ. 25.

1, 1—8. Ἔστι δὲ ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει καὶ Περικλῆς ὁ Ξανθίππου καὶ αὐτὸς Ξάνθιππος, ὃς ἐναυμάχησεν ἐπὶ Μυκάλῃ Μήδοις. Ἀλλ' ὁ μὲν Περικλέους ἀνδριὰς ἑτέρωθι ἀνάκειται, τοῦ δὲ Ξανθίππου πλησίον ἕστηκεν Ἀνακρέων ὁ Τήιος, πρῶτος μετὰ Σαπφὼ τὴν Λεσβίαν τὰ πολλὰ ὧν ἔγραψεν ἐρωτικὰ ποιήσας· καὶ οἱ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σχῆμά ἐστιν οἷον ᾄδοντος ἂν ἐν μέθῃ γένοιτο ἀνθρώπου.

2. Πρὸς δὲ τῷ τείχει τῷ Νοτίῳ Γιγάντων, οἳ περὶ Θρᾴκην ποτὲ καὶ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Παλλήνης ᾤκησαν, τούτων τὸν λεγόμενον πόλεμον καὶ μάχην πρὸς Ἀμαζόνας Ἀθηναίων καὶ τὸ Μαραθῶνι πρὸς Μήδους ἔργον καὶ Γαλατῶν τὴν ἐν Μυσίᾳ φθορὰν ἀνέθηκεν Ἄτταλος, ὅσον τε δύο πηχῶν ἕκαστον. Ἕστηκε δὲ καὶ Ὀλυμπιόδωρος, μεγέθει τε ὧν ἔπραξε λαβὼν δόξαν καὶ οὐχ ἥκιστα τῷ καιρῷ, φρόνημα ἐν ἀνθρώποις παρασχόμενος συνεχῶς ἑπταικόσι καὶ δι' αὐτὸ οὐδὲ ἓν χρηστὸν οὐδὲ ἐς τὰ μέλλοντα ἐλπίζουσι.

7, 6 13. Δημητρίῳ δὲ τῷ Ἀντιγόνου διαφορὰ μὲν ἦν ἐς τὸν δῆμον ἤδη τῶν Ἀθηναίων, καθεῖλε δὲ ὅμως καὶ τὴν Λαχάρους τυραννίδα· ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχους ἐκδιδράσκει Λαχάρης ἐς Βοιωτούς, ἅτε δὲ ἀσπίδας ἐξ ἀκροπόλεως καθελὼν χρυσᾶς καὶ αὐτὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ ἄγαλμα τὸ περιαιρετὸν ἀποδύσας κόσμον ὑπωπτεύετο εὐπορεῖν μεγάλως χρημάτων.

8. Λαχάρην μὲν οὖν τούτων ἕνεκα κτείνουσιν ἄνδρες Κορωναῖοι· Δημήτριος δὲ ὁ Ἀντιγόνου τυράννων ἐλευθερώσας Ἀθηναίους τό τε παραυτίκα μετὰ τὴν Λαχάρους φυγὴν οὐκ' ἀπέδωκέ σφισι τὸν Πειραιᾶ καὶ ὕστερον πολέμῳ κρατήσας ἐσήγαγεν ἐς αὐτὸ φρουρὰν τὸ ἄσιυ, τὸ Μουσεῖον καλούμενον τειχίσας. Ἔστι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ἀρχαίου τὸ Μουσεῖον ἀπαντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως λόφος, ἔνθα Μουσαῖον ᾄδειν καὶ ἀποθανόντα γήρᾳ ταφῆναι λέγουσιν· ὕστερον δὲ καὶ μνῆμα αὐτόθι ἀνδρὶ ᾠκοδομήθη Σύρῳ. Τότε δὲ Δημήτριος τειχίσας εἶχε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ 26.

1. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἄνδρας ἐσῆλθεν οὐ πολλοὺς μνήμη τε προγόνων καὶ ἐς οἵαν μεταβολὴν τὸ ἀξίωμα ἥκοι τῶν Ἀθηναίων, αὐτίκα τε ὡς εἶχον αἱροῦνται στρατηγὸν Ὀλυμπιόδωρον, ὁ δὲ σφᾶς ἐπὶ τοὺς Μακεδόνας ἦγε καὶ γέροντας καὶ μειράκια ὁμοίως, προθυμίᾳ πλέον ἢ ῥώμῃ κατορθοῦσθαι τὰ ἐς πόλεμον ἐλπίζων· ἐπεξελθόντας δὲ τοὺς Μακεδόνας μάχῃ τε ἐκράτησε καὶ φυγόντων ἐς τὸ Μουσεῖον τὸ χωρίον εἷλεν.

5. Ἔστι δὲ καὶ οἴκημα Ἐρέχθειον καλούμενον· πρὸ δὲ τῆς ἐσόδου Διός ἐστι βωμὸς Ὑπάτου, ἔνθα ἔμψυχον θύουσιν οὐδέν, πέμματα δὲ θέντες οὐδέν ἔτι οἴνῳ χρήσασθαι νομίζουσιν. Ἐσελθοῦσι δέ εἰσι βωμοί, Ποσειδῶνος, ἐφ' οὗ καὶ Ἐρεχθεῖ θύουσιν ἔκ του μαντεύματος, καὶ ἥρωος Βούτου, τρίτος δὲ Ἡφαίστου· γραφαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ γένους εἰσὶ τοῦ Βουταδῶν καὶ—διπλοῦν γάρ ἐστι τὸ οἴκημα—ὕδωρ ἐστὶν ἔνδον θαλάσσιον ἐν φρέατι. Τοῦτο μὲν θαῦμα οὐ μέγα· καὶ γὰρ ὅσοι μεσόγαιαν οἰκοῦσιν, ἄλλοις τε ἔστι καὶ Καρσὶν Ἀφροδισιεῦσιν· ἀλλὰ τόδε τὸ φρέαρ ἐς συγγραφὴν παρέχεται κυμάτων ἦχον ἐπὶ νότῳ πνεύσαντι. Καὶ τριαίνης ἐστὶν ἐν τῇ πέτρᾳ σχῆμα· ταῦτα δὲ λέγεται Ποσειδῶνι μαρτύρια ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας φανῆναι.

6. Ἱερὰ μὲν τῆς Ἀθηνᾶς ἐστιν ἥ τε ἄλλη πόλις καὶ ἡ πᾶσα ὁμοίως γῆ—καὶ γὰρ ὅσοις θεοὺς καθέστηκεν ἄλλους ἐν τοῖς δήμοις σέβειν, οὐδέν τι ἧσσον τὴν Ἀθηνᾶν ἄγουσαν ἐν τιμῇ—, τὸ δὲ ἁγιώτατον ἐν κοινῷ πολλοῖς πρότερον νομισθὲν ἔτεσιν ἢ συνῆλθον ἀπὸ τῶν δήμων ἐστὶν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένῃ πόλει· φήμη δὲ ἐς αὐτὸ ἔχει πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέξειμι εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, λύχνον δὲ τῇ θεῷ χρυσοῦν Καλλίμαχος ἐποίησεν· ἐμπλήσαντες δὲ ἐλαίου τὸν λύχνον τὴν αὐτὴν τοῦ μέλλοντος ἔτους ἀναμένουσιν ἡμέραν, ἔλαιον δὲ ἐκεῖνο τὸν μεταξὺ ἐπαρκεῖ χρόνον τῷ λύχνῳ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ φαίνοντι. Καὶ οἱ λίνου Καρπασίου θρυαλλὶς ἔνεστιν, ὃ δὴ πυρὶ λίνων μόνον οὐκ ἔστιν ἁλώσιμον· φοῖνιξ δὲ ὑπὲρ τοῦ λύχνου χαλκοῦς ἀνήκων ἐς τὸν ὄροφον ἀνασπᾷ τὴν ἀτμίδα.

7. Ὁ δὲ Καλλίμαχος ὁ τὸν λύχνον ποιήσας, ἀποδέων τῶν πρώτων ἐς αὐτὴν τὴν τέχνην, οὕτω σοφίᾳ πάντων ἐστὶν ἄριστος, ὥστε καὶ λίθους πρῶτος ἐτρύπησε καὶ ὄνομα ἔθετο κατατηξίτεχνον, ἢ θεμένων ἄλλων κατέστησεν ἐφ' αὑτῷ.

ΚΕΦ. 27.

1. Κεῖται δὲ ἐν τῷ ναῷ τῆς Πολιάδος Ἑρμῆς ξύλου, Κέκροπος εἶναι λεγόμενον ἀνάθημα, ὑπὸ κλάδων μυρσίνης οὐ σύνοπτον. Ἀναθήματα δὲ ὁπόσα ἄξια λόγου, τῶν μὲν ἀρχαίων δίφρος ὀκλαδίας ἐστὶ Δαιδάλου ποίημα, λάφυρα δὲ ἀπὸ Μήδων Μασιστίου θώραξ, ὃς εἶχεν ἐν Πλαταιαῖς τὴν ἡγεμονίαν τῆς ἵππου, καὶ ἀκινάκης Μαρδονίου λεγόμενος εἶναι. Μασίστιον μὲν δὴ τελευτήσαντα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἶδα ἱππέων· Μαρδονίου δὲ μαχεσαμένου Λακεδαιμονίοις ἐναντία καὶ ὑπὸ ἀνδρὸς Σπαρτιάτου πεσόντος οὐδ' ἂν ὑπεδέξαντο ἀρχὴν οὐδὲ ἴσως Ἀθηναίοις παρῆκαν φέρεσθαι Λακεδαιμόνιοι τὸν ἀκινάκην.

2. Περὶ δὲ τῆς ἐλαίας οὐδὲν ἔχουσιν ἄλλο εἰπεῖν ἢ τῇ θεῷ μαρτύριον γενέσθαι τοῦτο ἐς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐπὶ τῇ χώρᾳ· λέγουσι δὲ καὶ τάδε, κατακαυθῆναι μὲν τὴν ἐλαίαν, ἡνίκα ὁ Μῆδος τὴν πόλιν ἐνέπρησεν Ἀθηναίοις, κατα·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καυθεῖσαν δὲ αὐθημερὸν ὅσον τε ἐπὶ δύο βλαστῆσαι πήχεις.

3, 1-3. Τῷ ναῷ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς Πανδρόσου νοὸς συνεχής ἐστι· καὶ ἔστι Πάνδροσος ἐς τὴν παρακαταθήκην ἀναίτιος τῶν ἀδελφῶν μόνη.

6, 1-5. Ἔστι δὲ Ἀθηνᾶς ἀγάλματα ἀρχαῖα· καί σφισιν ἀπετάκη μὲν οὐδέν, μελάντερα δὲ καὶ πληγὴν ἐνεγκεῖν ἐστιν ἀσθενέστερα· ἐπέλαβε γὸρ καὶ ταῦτα ἡ φλόξ, ὅτε ἐσβεβηκότων ἐς τὰς ναῦς Ἀθηναίων βασιλεὺς εἷλεν ἔρημον τῶν ἐν ἡλικίᾳ τὴν πόλιν.

ΚΕΦ. 28.

2. Χωρὶς δὲ ἢ ὅσα κατέλεξα δύο μὲν Ἀθηναίοις εἰσὶ δεκάται πολεμήσασιν, ἄγαλμα Ἀθηνᾶς χαλκοῦν ἀπὸ Μήδων τῶν ἐς Μαραθῶνα ἀποβάντων τέχνη Φειδίου —καὶ οἱ τὴν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος μάχην Λαπιθῶν πρὸς Κενταύρους καὶ ὅσα ἄλλα ἐστὶν ἐπειργασμένα λέγουσι τορεῦσαι Μῦν, τῷ δὲ Μυῖ ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων Παρράσιον καταγράψαι τὸν Εὐήνορος· ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς ἡ τοῦ δόρατος αἰχμὴ καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσίν ἐστιν ἤδη σύνοπτα—, καὶ ἅρμα κεῖται χαλκοῦν ἀπὸ Βοιωτῶν δεκάτη καὶ Χαλκιδέων τῶν ἐν Εὐβοίᾳ. Δύο δὲ ἄλλα ἐστὶν ἀναθήματα, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου καὶ τῶν ἔργων τῶν Φειδίου θέας μάλιστα ἄξιον Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἀπὸ τῶν ἀναθέντων καλουμένων Λημνίας.

3 Τῇ δὲ ἀκροπόλει, πλὴν ὅσον Κίμων ᾠκοδόμησεν αὐτῆς ὁ Μιλτιάδου, περιβαλεῖν τὸ λοιπὸν λέγεται τοῦ τείχους Πελασγοὺς οἰκήσαντάς ποτε ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν· φασὶ γὰρ Ἀγρόλαν καὶ Ὑπέρβιον τοὺς οἰκοδομήσαντας εἶναι, πυνθανόμενος δὲ οἵτινες ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἐδυνά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μην μαθεῖν ἢ Σικελοὺς τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντας ἐς Ἀκαρνανίαν μετοικῆσαι.

4. Καταβᾶσι δὲ οὐκ ἐς τὴν κάτω πόλιν ἀλλ' ὅσον ὑπὸ τὰ προπύλαια πηγή τε ὕδατός ἐστι καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ καὶ Πανός· Κρεούσῃ δὲ θυγατρὶ Ἐρεχθέως Ἀπόλλωνα ἐνταῦθα συγγενέσθαι νομίζουσι καὶ ὡς πεμφθείη Φιλιππίδης ἐς Λακεδαίμονα ἄγγελος ἀποβεβηκότων Μήδων ἐς τὴν γῆν, ἐπανήκων δὲ Λακεδαιμονίοις ὑτερβαλέσθαι φαίη τὴν ἔξοδον. Εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς μὴ πρότερον μαχουμένους ἐξιέναι πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι· τὸν δὲ Πᾶνα ὁ Φιλιππίδης ἔλεγε περὶ τὸ ὄρος ἐντυχόντα οἱ τὸ Παρθένιον φάναι τε ὡς εὔνους Ἀθηναίοις εἴη καὶ ὅτι ἐς Μαραθῶνα ἥξει ξυμμαχήσων. Οὗτος μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ τετίμηται.

5. Ἔστι δὲ Ἄρειος πάγος καλούμενος, ὅτι πρῶτος Ἄρης ἐνταῦθα ἐκρίθη, καί μοι καὶ ταῦτά δεδήλωκεν ὁ λόγος ὡς Ἁλιρρόθιον ἀνέλοι καὶ ἐφ' ὅτῳ κτείνειε. Κρίθῆναι δὲ καὶ ὕστερον Ὀρέστην λέγουσιν ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρός· καὶ βωμός ἐστιν Ἀθηνᾶς Ἀρείας, ὃν ἀνέθηκεν ἀποφυγὼν τὴν δίκην. Τοὺς δὲ ἀργοὺς λίθους, ἐφ' ὧν ἑστᾶσιν ὅσοι δίκας ὑτέχουσι καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν Ὕβρεως, τὸν δὲ Ἀναιδείας αὐτῶν ὀνομάζουσι.

6. Πλησίον δὲ ἱερὸν θεῶν ἐστιν ἃς καλοῦσιν Ἀθηναῖοι Σεμνάς, Ἡσίοδος δὲ Ἐρινῦς ἐν Θεογονίᾳ. Πρῶτος δέ σφισιν Αἰσχύλος δράκοντας ἐποίησεν ὁμοῦ ταῖς ἐν τῇ κεφαλῇ θριξὶν εἶναι, τοῖς δὲ ἀγάλμασιν οὔτε τούτοις ἔπεστιν οὐδὲν φοβερὸν οὔτε ὅσα ἄλλα κεῖται θεῶν τῶν ὑπογαίων. Κεῖται δὲ καὶ Πλούτων καὶ Ἑρμῆς καὶ Γῆς ἄγαλμα· ἐνταῦθα θύουσι μὲν ὅσοις ἐν Ἀρείῳ πάγῳ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἰτίαν ἐξεγένετο ἀπολύσασθαι, θύουσι δὲ καὶ ἄλλως ξένοι τε ὁμοίως καὶ ἀστοί.

8. Ἔστι δὲ Ἀθηναίοις καὶ ἄλλα δικαστήρια οὐκ ἐς τοσοῦτον δόξης ἥκοντα. Τὸ μὲν οὖν καλούμενον παράβυστον καὶ τρίγωνον, τὸ μὲν ἐν ἀφανεῖ τῆς πόλεως ὂν καὶ ἐπ' ἐλαχίστοις συνιόντων ἐς αὐτό, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ σχήματος ἔχει τὰ ὀνόματα· βατραχιοῦν δὲ καὶ φοινικιοῦν ἀπὸ χρωμάτων καὶ ἐς τόδε διαμεμένηκεν ὀνομάζεσθαι. Τὸ δὲ μέγιστον καὶ ἐς ὅ πλεῖστοι συνίασιν, ἡλιαίαν καλοῦσιν. Ὁπόσα δὲ ἐπὶ τοῖς φονεῦσιν, ἔστιν ἄλλα καὶ ἐπὶ Παλλαδίῳ καλοῦσι καὶ τοῖς ἀποκτείνασιν ἀκουσίως κρίσις καθέστηκε.

10, 1—13. Ἐπὶ Δελφινίῳ δὲ κρίσις καθέστηκεν ἐργάσασθαι φόνον σὺν τῷ δικαίῳ φαμένοις, ὁποῖόν τι καὶ Θησεὺς παρεχόμενος ἀπέφυγεν, ὅτε Πάλλαντα ἐπαναστάντα καὶ τοὺς παῖδας ἔκτεινε· πρότερον δὲ πρὶν ἢ Θησεὺς ἀφείθη, καθειστήκει πᾶσι φεύγειν κτείναντα ἢ κατὰ ταὐτὰ θνήσκειν μένοντα. Τὸ δὲ ἐν Πρυτανείῳ καλούμενον, ἔνθα τῷ σιδήρῳ καὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἀψύχοις δικάζουσιν, ἐπὶ τῷδε ἄρξασθαι νομίζω. Ἀθηναίων βασιλεύοντος Ἐρεχθέως, τότε πρῶτον βοῦν ἔκτεινεν ὁ βουφόνος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Πολιέως Διός· καὶ ὁ μὲν ἀπολιπὼν ταύτῃ τὸν πέλεκυν ἀπῆλθεν ἐκ τῆς χώρας φεύγων, ὁ δὲ πέλεκυς παραυτίκα ἀφείθη κριθεὶς καὶ ἐς τόδε ἀνὰ πᾶν ἔτος κρίνεται.

11. Ἔστι δὲ τοῦ Πειραιῶς πρὸς θαλάσσῃ Φρεαττύς· ἐνταῦθα οἱ πεφευγότες, ἢν ἀπελθόντας ἕτερον ἐπιλάβῃ σφᾶς ἔγκλημα, πρὸς ἀκροωμένους ἐκ τῆς γῆς ἀπὸ νεὼς ἀπολογοῦνται· Τεῦκρον πρῶτον λόγος ἔχει Τελαμῶνι οὕτως ἀπολογήσασθαι μηδὲν ἐς τὸν Αἴαντος θάνατον εἰργάσθαι. Τάδε μὲν οὖν εἰρήσθω μοι τῶνδε ἕνεκα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γνῶναι ὁπόσοις μέτεστι σπουδῆς τὰ ἐς τὰ δικαστήρια.

ΚΕΦ. 29.

1. Τοῦ δὲ Ἀρείου πάγου πλησίον δείκνυται ναῦς ποιηθεῖσα ἐς τὴν τῶν Παναθηναίων πομπήν. Καὶ ταύτην μὲν ἤδη πού τις ὑπερεβάλετο· τὸ δὲ ἐν Δήλῳ πλοῖον οὐδένα πω νικήσαντα οἶδα, καθῆκον ἐς ἐννέα ἐρέτας ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων.

2. Ἀθηναίοις δὲ καὶ ἔξω πόλεως ἐν τοῖς δήμοις καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς θεῶν ἐστιν ἱερὰ καὶ ἡρώων καὶ ἀνδρῶν τάφοι· ἐγγυτάτω δὲ Ἀκαδήμεια, χωρίον ποτὲ ἀνδρὸς ἰδιώτου, γυμνάσιον δὲ ἐπ' ἐμοῦ. Κατιοῦσι δ' ἐς αὐτὴν περίβολός ἐστιν Ἀρτέμιδος καὶ ξόανα Ἀρίστης καὶ Καλλίστης· ὡς μὲν ἐγὼ δοκῶ καὶ ὁμολογεῖ τὰ ἔπη τὰ Πάμφω, τῆς Ἀρτέμιδός εἰσιν ἐπικλήσεις αὗται, λεγόμενον δὲ καὶ ἄλλον ἐς αὐτὰς λόγον εἰδὼς ὑπερβήσομαι. Καὶ ναὸς οὐ μέγας ἐστίν, ἐς ὃν τοῦ Διονύσου τοῦ Ἐλευθερέως τὸ ἄγαλμα ἀνὰ πᾶν ἔτος κομίζουσιν ἐν τεταγμέναις ἡμέραις.

3. Ἱερὰ μέν σφισι ταύτῃ τοσαῦτά ἐστι, τάφοι δὲ Θρασυβούλου μὲν πρῶτον τοῦ Λύκου, ἀνδρὸς τόν τε ὕστερον καὶ ὅσοι πρὸ αὐτοῦ γεγόνασιν Ἀθηναίοις λόγιμοι τὰ πάντα ἄριστον — παρέντι δέ μοι τὰ πλείω τοσάδε ἐς πίστιν ἀρκέσει τοῦ λόγου· τυραννίδα γὰρ ἔπαυσε τῶν τριάκοντα καλουμένων σὺν ἀνδράσιν ἑξήκοντα τὸ κατ' ἀρχὰς ὁρμηθεὶς ἐκ Θηβῶν, καὶ Ἀθηναίους στασιάζοντας διαλλαγῆναι καὶ συνθεμένους ἔπεισε μεῖναι —, πρῶτος μέν ἐστιν οὗτος τάφος, ἐπὶ δὲ αὐτῷ Περικλέους τε καὶ Χαβρίου καὶ Φορμίωνος.

4, 1—7. Ἔστι δὲ καὶ πᾶσι μνῆμα Ἀθηναίοις ὁπόσοις ἀποθανεῖν συνέπεσεν ἔν τε ναυμαχίαις καὶ ἐν μάχαις πεζαῖς πλὴν ὅσοι Μαραθῶνι αὐτῶν ἠγωνίσαντο· τούτοις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γὰρ κατὰ χώραν εἰσὶν οἱ τάφοι δι' ἀνδραγαθίαν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ τὴν ὁδὸν κεῖνται τὴν ἐς Ἀκαδήμειαν, καὶ σφῶν ἑσιᾶσιν ἐπὶ τοῖς τάφοις στῆλαι τὰ ὀνόματα καὶ τὸν δῆμον ἑκάστου λέγουσαι.

11, 1—8. Κεῖνται δὲ καὶ οἱ περὶ Κόρινθον πεσόντες· ἐδήλωσε δὲ οὐχ ἥκιστα ὁ θεὸς ἐνταῦθα καὶ αὖθις ἐν Λεύκτροις τοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων καλουμένους ἀνδρείους τὸ μηδὲν ἄνευ τύχης εἶναι, εἰ δὴ Λακεδαιμόνιοι, Κορινθίων τότε καὶ Ἀθηναίων, ἔτι δὲ καὶ Ἀργείων καὶ Βοιωτῶν κρατήσαντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν μόνων ἐν Λεύκτροις ἐς τοσοῦτον ἐκακώθησαν.

14, 9. Κεῖνται δὲ καὶ οἱ σὺν Κίμωνι τὸ μέγα ἔργον πεζῇ καὶ ναυσὶν αὐθημερὸν κρατήσαντες.

15. Τέθαπται δὲ Κόνων καὶ Τιμόθεος, δεύτεροι μετὰ Μιλτιάδην καὶ Κίμωνα οὗτοι πατὴρ καὶ παῖς ἔργα ἀποδειξάμενοι λαμπρά. Κεῖται δὲ καὶ Ζήνων ἐνταῦθα ὁ Μνασέου καὶ Χρύσιππος ὅ Σολεύς Νικίας τε ὁ Νικομήδους ζῷα ἄριστος γράψαι τῶν ἐφ' αὑτοῦ, καὶ Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων οἱ τὸν Πεισιστράτου παῖδα Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, ῥήτορές τε Ἐφιάλτης, ὃς τὰ νόμιμα τὰ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ μάλιστα ἐλυμήνατο, καὶ Λυκοῦργος ὁ Λυκόφρονος.

16. Λυκούργῳ δὲ ἐπορίσθη μὲν τάλαντα ἐς τὸ δημόσιον πεντακοσίοις πλείονα καὶ ἑξακισχιλίοις ἢ ὅσα Περικλῆς ὁ Ξανθίππου συνήγαγε, κατεσκεύασε δὲ πομπεῖα τῇ θεῷ καὶ Νίκας χρυσᾶς καὶ παρθένοις κόσμον ἑκατόν, ἐς δὲ πόλεμον ὅπλα καὶ βέλη καὶ τετρακοσίας ναυμαχοῦσιν εἶναι τριήρεις· οἰκοδομήματα δὲ ἐπετέλεσε μὲν τὸ θέατρον ἑτέρων ὑπαρξαμένων, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ἃ ᾠκοδόμησεν ἐν Πειραιεῖ νεώς εἰσιν οἶκοι καὶ τὸ πρὸς τῷ Λυκείῳ καλουμένῳ γυμνάσιον. Ὅσα μὲν οὖν ἀρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γύρου πεποιημένα ἦν καὶ χρυσοῦ, Δαχάρης καὶ ταῦτα ἐσύλησε τυραννήσας· τὰ δὲ οἰκοδομήματα καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι ἦν.

ΚΕΦ. 30.

2. Ἐν Ἀκαδημείᾳ δέ ἐστι Προμηθέως βωμός, καὶ θέουσιν ἀπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν ἔχοντες καιομένας λαμπάδας· τὸ δὲ ἀγώνισμα ὁμοῦ τῷ δρόμῳ φυλάξαι τὴν δᾷδα ἔτι καιομένην ἐστίν, ἀποσβεσθείσης δὲ οὐδὲν ἔτι τῆς νίκης τῷ πρώτῳ, δευτέρῳ δὲ ἀντ' αὐτοῦ μέτεστιν· εἰ δὲ μηδὲ τούτῳ καίοιτο, ὁ τρίτος ἐστὶν ὁ κρατῶν· εἰ δὲ καὶ πᾶσιν ἀποσβεσθείη, οὐδείς ἐστιν ὅτῳ καταλείπεται ἡ νίκη. Ἔστι δὲ Μουσῶν τε βωμὸς καὶ ἕτερος Ἑρμοῦ καὶ ἔνδον Ἀθηνᾶς, τὸν δὲ Ἡρακλέους ἐποίησαν· καὶ φυτόν ἐστιν ἐλαίας, δεύτερον τοῦτο λεγόμενον φανῆναι.

3. Ἀκαδημείας δὲ οὐ πόρρω Πλάτωνος μνῆμά ἐστιν, ᾧ προεσήμαινεν ὁ θεὸς ἄριστον τὰ ἐς φιλοσοφίαν ἔσεσθαι· προεσήμαινε δὲ οὕτω. Σωκράτης τῇ προτέρᾳ νυκτὶ ἢ Πλάτων ἔμελλεν ἔσεσθαί οἱ μαθητὴς ἐσπτῆναί οἱ κύκνον ἐς τὸν κόλπον εἶδεν ὄνειρον· ἔστι δὲ κύκνῳ τῷ ὄρνιθι μουσικῆς δόξα, ὅτι Λιγύων τῶν Ἠριδανοῦ πέραν ὑπὲρ γῆς τῆς Κελτικῆς Κύκνον ἄνδρα μουσικὸν γενέσθαι βασιλέα φασί, τελευτήσαντα δὲ Ἀπόλλωνος γνώμῃ μεταβαλεῖν λέγουσιν αὐτὸν ἐς τὸν ὄρνιθα. Ἐγὼ δὲ βασιλεῦσαι μὲν πείθομαι Λίγυσιν ἄνδρα μουσικόν, γενέσθαι δέ μοι ἄπιστον ὄρνιθα ἀπ' ἀνδρός.

4. Κατὰ τοῦτο τῆς χώρας φαίνεται πύργος Τίμωνος, ὃς μόνος εἶδε μηδένα τρόπον εὐδαίμονα εἶναι γενέσθαι πλὴν τοὺς ἄλλους φεύγοντα ἀνθρώπους. Δείκνυται δὲ καὶ χῶρος καλούμενος Κολωνὸς Ἵππιος, ἔνθα τῆς Ἀττικῆς πρῶτον ἐλθεῖν λέγουσιν Οἰδίποδα— διάφορα μὲν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταῦτα τῇ Ὁμήρου ποιήσει, λέγουσι δ' οὖν—, καὶ βωμὸς Ποσειδῶνος Ἱππίου καὶ Ἀθηνᾶς Ἱππίας, ἡρῷον δὲ Πειρίθου καὶ Θησέως Οἰδίποδός τε καὶ Ἀδράστου. Τὸ δὲ ἄλσος τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησεν Ἀντίγονος ἐσβαλών, καὶ ἄλλοτε στρατιᾷ κακώσας Ἀθηναίοις τὴν γῆν.

ΚΕΦ. 32.

1, 1-4. Ὄρη δὲ Ἀθηναίοις ἐστὶ Πεντελικὸν ἔνθα λιθοτομίαι, καὶ Πάρνης παρεχομένῃ θήραν συῶν ἀγρίων καὶ ἄρκτων, καὶ Ὑμηττὸς ὃς φύει νομὰς μελίσσαις ἐπιτηδειοτάτας.

2. Ἀθηναίοις δὲ τὰ ὄρη καὶ θεῶν ἀγάλματα ἔχει· Πεντελῆσι μὲν Ἀθηνᾶς, ἐν Ὑμηττῷ δὲ ἄγαλμά ἐστιν Ὑμηττίου Διός, βωμοὶ δὲ καὶ Ὀμβρίου Διὸς καὶ Ἀπόλλωνός εἰσι Προοψίου. Καὶ ἐν Πάρνηθι Παρνήθιος Ζεὺς χαλκοῦς ἐστι καὶ βωμὸς Σημαλέου Διός· ἔστι δὲ ἐν τῇ Πάρνηθι καὶ ἄλλος βωμός, θύουσι δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοτὲ μὲν Ὄμβριον τοτὲ δὲ Ἀπήμιον καλοῦντες Δία. Καὶ Ἀγχεσμὸς ὄρος ἐστὶν οὐ μέγα καὶ Διὸς ἄγαλμα Ἀγχεσμίου.

3. Πρὶν δὲ ἢ τῶν νήσων ἐς ἀφήγησιν τραπέσθαι, τὰ ἐς τοὺς δήμους ἔχοντα αὖθις ἐπέξειμι. Δῆμός ἐστι Μαραθὼν ἴσον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων ἀπέχων καὶ Καρύστου τῆς ἐν Εὐβοίᾳ· ταύτῃ τῆς Ἀττικῆς ἔσχον οἱ βάρβαροι καὶ μάχῃ τε ἐκρατήθησαν καί τινας ὡς ἀνήγοντο ἀπώλεσαν τῶν νεῶν. Τάφος δὲ ἐν τῷ πεδίῳ Ἀθηναίων ἐστίν, ἐ τὶ δὲ αὐτῷ στῆλαι τὰ ὀνόματα τῶν ἀποθανόντων κατὰ φυλὰς ἑκάστων ἔχουσαι, καὶ ἕτερος Πλαταιεῦσι Βοιωτῶν καὶ δούλοις· ἐμαχέσαντο γὰρ καὶ δοῦλοι τότε πρῶτον.

4. Καὶ ἀνδρός ἐστιν ἰδίᾳ μνῆμα Μιλτιάδου τοῦ Κίμωνος, συμβάσης ὕστερόν οἱ τῆς τελευτῆς Πάρου τε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἁμαρτόντι καὶ δι' αὐτὸ ἐς κρίσιν Ἀθηναίοις καταστάντι. Ἐνταῦθα ἀνὰ πᾶσαν νύκτα καὶ ἵππων χρεμετιζόντων καὶ ἀνδρῶν μαχομένων ἔστιν αἰσθέσθαι· καταστῆναι δὲ ἐς ἐναργῆ θέαν ἐπίτηδες μὲν οὐκ ἔστιν ὅτῳ συνήνεγκεν, ἀνηκόῳ δὲ ὄντι καὶ ἄλλως συμβὰν οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν δαιμόνων ὀργή. Σέβονται δὲ οἱ Μαραθώνιοι τούτους τε οἳ παρὰ τὴν μάχην ἀπέθανον ἥρωας ὀνομάζοντες καὶ Μαραθῶνα ἀφ' οὗ τῷ δήμῳ τὸ ὄνομά ἐστι καὶ Ἡρακλέα, φάμενοι πρώτοις Ἑλλήνων σφίσιν Ἡρακλέα θεὸν νομισθῆναι.

5. Συνέβη δὲ ὡς λέγουσιν ἄνδρα ἐν τῇ μάχῃ παρεῖναι τὸ εἶδος καὶ τὴν σκευὴν ἄγροικον· οὗτος τῶν βαρβάρων πολλοὺς καταφονεύσας ἀρότρῳ μετὰ τὸ ἔργον ἦν ἀφανής· ἐρομένοις δὲ Ἀθηναίοις ἄλλο μὲν ὁ θεὸς ἐς αὐτὸν ἔχρησεν οὐδέν, τιμᾶν δὲ Ἐχετλαῖον ἐκέλευσεν ἥρωα. Πεποίηται δὲ καὶ τρόπαιον λίθου λευκοῦ. Τοὺς δὲ Μήδους Ἀθηναῖοι μὲν θάψαι λέγουσιν ὡς πάντως ὅσιον ἀνθρώπου νεκρὸν γῇ κρύψαι, τάφον δὲ οὐδένα εὑρεῖν ἐδυνάμην· οὔτε γὰρ χῶμα οὔτε ἄλλο σημεῖον ἦν ἰδεῖν, ἐς ὄρυγμα δὲ φέροντες σφᾶς ὡς τύχοιεν ἐσέβαλον.

7. Ἔστι δ' ἐν τῷ Μαραθῶνι λίμνη τὰ πολλὰ ἑλώδης· ἐς ταύτην ἀπειρίᾳ τῶν ὁδῶν φεύγοντες ἐσπίπτουσιν οἱ βάρβαροι, καί σφισι τὸν φόνον τὸν πολὺν ἐπὶ τούτῳ συμβῆναι λέγουσιν· ὑπὲρ δὲ τὴν λίμνην φάτναι εἰσὶ λίθου τῶν ἵππων τοῦ Ἀρταφέρνους καὶ σημεῖα ἐν πέτραις σκηνῆς. Ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς ἐκ τῆς λίμνης, τὰ μὲν πρὸς αὐτῇ τῇ λίμνῃ βοσκήμασιν ὕδωρ ἐπιτήδειον παρεχόμενος, κατὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τὴν ἐς τὸ πέλαγος ἁλμυρὸς ἤδη γίνεται καὶ ἰχθύων τῶν θαλασσίων πλήρης. Ὀλίγον δὲ ἀπωτέρω τοῦ πεδίου Πανός ἐστιν ὄρος καὶ σπήλαιον θέας ἄξιον· ἔσοδος μὲν ἐς αὐτὸ στενή, παρελθοῦσι δέ εἰσιν οἶκοι καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λουτρὰ καὶ καλούμενον Πανὸς αἰπόλιον, πέτραι τὰ πολλὰ αἰξὶν εἰκασμέναι.

ΚΕΦ. 33.

1. Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν Βραυρών, ἔνθα Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος ἐκ Ταύρων φεύγουσαν τὸ ἄγαλμα ἀγομένην τὸ Ἀρτέμιδος ἀποβῆναι λέγουσι, καταλιποῦσαν δὲ τὸ ἄγαλμα ταύτῃ καὶ ἐς Ἀθήνας καὶ ὕστερον ἐς Ἄργος ἀφικέσθαι· ξόανον μὲν δὴ καὶ αὐτόθι ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἀρχαῖον, τὸ δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων οἵτινες κατὰ γνώμην ἔχουσι τὴν ἐμήν, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δηλώσω.

2. Μαραθῶνος δὲ σταδίους μάλιστα ἑξήκοντα ἀπέχει Ῥαμνοῦς τὴν παρὰ θάλασσαν ἰοῦσιν ἐς Ὠρωπόν. Καὶ αἱ μὲν οἰκήσεις ἐπὶ θαλάσσῃ τοῖς ἀνθρώποις εἰσί, μικρὸν δὲ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Νεμέσεώς ἐστιν ἱερόν, ἣ θεῶν μάλιστα ἀνθρώποις ὑβρισταῖς ἐστιν ἀπαραίτητος. Δοκεῖ δὲ καὶ τοῖς ἀποβᾶσιν ἐς Μαραθῶνα τῶν βαρβάρων ἀπαντῆσαι μήνιμα ἐκ τῆς θεοῦ ταύτης· καταφρονήσαντες γὰρ μηδέν σφισιν ἐμποδὼν εἶναι τὰς Ἀθήνας ἑλεῖν, λίθον Πάριον ὡς ἐπ' ἐξειργασμένοις ἦγον ἐς τροπαίου ποίησιν.

3. Τοῦτον Φειδίας τὸν λίθον εἰργάσατο ἄγαλμα μὲν εἶναι Νεμέσεως, τῇ κεφαλῇ δὲ ἔπεστι τῆς θεοῦ στέφανος ἐλάφους ἔχων καὶ Νίκης ἀγάλματα οὐ μεγάλα· ταῖς δὲ χερσὶν ἔχει τῇ μὲν κλάδον μηλέας, τῇ δεξιᾷ δὲ φιάλην, Αἰθίοπες δὲ ἐπὶ τῇ φιάλῃ πεποίηνται. Συμβαλέσθαι δὲ τὸ ἐς τοὺς Αἰθίοπας οὔτε αὐτὸς εἶχον οὔτε ἀπεδεχόμην τῶν συνιέναι πειθομένων, οἳ πεποιῆσθαι σφᾶς ἐπὶ τῇ φιάλῃ φασὶ διὰ ποταμὸν Ὠκεανόν· οἰκεῖν γὰρ Αἰθίοπας ἐπ' αὐτῷ, Νεμέσει δὲ εἶναι πατέρα Ὠκεανόν.

7, 6—12. Νῦν δὲ ἤδη δίειμι ὁπόσα ἐπὶ τῷ βάθρῳ τοῦ ἀγάλματός ἐστιν εἰργασμένα, τοσόνδε ἐς τὸ σαφὲς προδηλώσας. Ἑλένῃ Νέμεσιν μητέρα εἶναι λέγουσιν Ἕλ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ληνες, Λήδαν δὲ μαστὸν ἐπισχεῖν αὐτῇ καὶ θρέψαι· πατέρα δὲ καὶ οὗτοι καὶ πάντες κατὰ ταὐτὰ Ἑλένης Δία καὶ οὐ Τυνδάρεων εἶναι νομίζουσι.

8. Ταῦτα ἀκηκοὼς Φειδίας πεποίηκεν Ἑλένην ὑπὸ Λήδας ἀγομένην παρὰ τὴν Νέμεσιν, πεποίηκε δὲ Τυνδάρεών τε καὶ τοὺς παῖδας καὶ ἄνδρα σὺν ἵππῳ παρεστηκότα Ἱππέα ὄνομα· ἔστι δὲ Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος καὶ Πύρρος ὁ Ἀχιλλέως, πρῶτος οὗτος Ἑρμιόνην τὴν Ἑλένης γυναῖκα λαβών· Ὀρέστης δὲ διὰ τὸ ἐς τὴν μητέρα τόλμημα παρείθη, παραμεινάσης τε ἐς ἅπαν Ἑρμιόνης αὐτῷ καὶ τεκούσης παῖδα. Ἑξῆς δὲ ἐπὶ τῷ βάθρῳ καὶ Ἔποχος καλούμενος καὶ νεανίας ἐστὶν ἕτερος· ἐς τούτους ἄλλο μὲν ἤκουσα οὐδέν, ἀδελφοὺς δὲ εἶναι σφᾶς Οἰνόης, ἀφ' ἧς ἐστι τὸ ὄνομα τῷ δήμῳ.

Κεφ. 34.

1. Τὴν δὲ γῆν τὴν Ὠρωπίαν μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ Ταναγρικῆς, Βοιωτίαν τὸ ἐξ ἀρχῆς οὖσαν, ἔχουσιν ἐφ' ἡμῶν Ἀθηναῖοι, πολεμήσαντες μὲν τὸν πάντα ὑπὲρ αὐτῆς χρόνον, κτησάμενοι δὲ οὐ πρότερον βεβαίως πρὶν ἢ Φίλιππος Θήβας ἑλὼν ἔδωκέ σφισιν. Ἡ μὲν οὖν πόλις ἐστὶν ἐπὶ θαλάσσης μέγα οὐδὲν ἐς συγγραφὴν παρεχομένη· ἀπέχει δὲ δώδεκα τῆς πόλεως σταδίους μάλιστα ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου.

2. Λέγεται δὲ Ἀμφιαράῳ φεύγοντι ἐκ Θηβῶν διαστῆναι τὴν γῆν καὶ ὡς αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τὸ ἅρμα ὑπεδέξατο· πλὴν οὐ ταύτῃ συμβῆναί φασιν, ἀλλά ἐστιν ἐκ Θηβῶν ἰοῦσιν ἐς Χαλκίδα Ἅρμα καλούμενον. Θεὸν δὲ Ἀμφιάραον πρώτοις Ὠρωπίοις κατέστη νομίζειν, ὕστερον δὲ καὶ οἱ πάντες Ἕλληνες ἥγηνται. Καταλέξαι δὲ καὶ ἄλλους ἔχω γενομένους τότε ἀνθρώπους, οἳ θεῶν παρ' Ἕλλησι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τιμὰς ἔχουσι. τοῖς δὲ καὶ ἀνάκεινται πόλεις, Ἐλεοῦς ἐν Χερρονήσῳ Πρωτεσιλάῳ, Λεβάδεια Βοιωτῶν Τροφωνίῳ. καὶ Ὠρωπίοις ναὸς τέ ἐστιν Ἀμφιαράου καὶ ἄγαλμα λευκοῦ λίθου.

3. Παρέχεται δὲ ὁ βωμὸς μέρη· τὸ μὲν Ἡρακλέους καὶ Διὸς καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι Παιῶνος, τὸ δὲ ἥρωσι καὶ ἡρώων ἀνεῖται γυναιξί, τρίτον δὲ Ἑστίας καὶ Ἑρμοῦ καὶ Ἀμφιαράου καὶ τῶν παίδων Ἀμφιλόχου· Ἀλκμέων δὲ διὰ τὸ ἐς Ἐριφύλην ἔργον οὔτε ἐν Ἀμφιαράου τινά, οὐ μὴν οὐδὲ παρὰ τῷ Ἀμφιλόχῳ τιμὴν ἔχει. Τετάρτη δέ ἐστι τοῦ βωμοῦ μοῖρα Ἀφροδίτης καὶ Πανακείας, ἔτι δὲ Ἰασοῦς καὶ Ὑγείας καὶ Ἀθηνᾶς Παιωνίας· πέμπτη δὲ πεποίηται Νύμφαις καὶ Πανὶ καὶ ποταμοῖς Ἀχελῴῳ καὶ Κηφισῷ. Τῷ δὲ Ἀμφιλόχῳ καὶ παρ' Ἀθηναίος ἐστὶν ἐν τῇ πόλει βωμὸς καὶ Κιλικῖας ἐν Μαλλῷ μαντεῖον ἄψευδέστανον τῶν ἐπ' ἐμοῦ.

4. Ἔστι δὲ Ὠρωπίοις πηγὴ πλησίον τοῦ ναοῦ, ἣν Ἀμφιαράου καλοῦσιν, οὔτε θύοντες οὐδὲν ἐς αὐτὴν οὔτ' ἐπὶ καθαρσίοις ἢ χέρνιβι χρῆσθαι νομίζοντες· νόσου δὲ ἀκεσθείσης ἀνδρὶ μαντεύματος γενομένου καθέστηκεν ἄργυρον ἀφεῖναι καὶ χρυσὸν ἐπίσημον ἐς τὴν πηγήν· ταύτῃ γὰρ ἀνελθεῖν τὸν Ἀμφιάραον λέγουσιν ἤδη θεόν. Ἰοφῶν δὲ Κνώσιος τῶν ἐξηγητῶν χρησμοὺς ἐν ἑξαμέτρῳ παρείχετο, Ἀμφιάραον χρῆσαι φάμενος τοῖς ἐς Θήβας σταλεῖσιν Ἀργείων. Ταῦτα τὰ ἔπη τὸ ἐς τοὺς πολλοὺς ἐπαγωγὸν ἀκρατῶς εἶχε· χωρὶς δὲ πλὴν ὅσους ἐξ Ἀπόλλωνος μανῆναι λέγουσι τὸ ἀρχαῖον, μάντεών γ' οὐδεὶς χρησμολόγος ἦν, ἀγαθοὶ δὲ ὀνείρατα ἐξηγήσασθαι καὶ διαγνῶναι πτήσεις ὀρνίθων καὶ σπλάγχνα ἱερείων.

5. Δοκῶ δὲ Ἀμφιάραον ὀνειράτων διακρίσει μάλιστα προσκεῖσθαι· δῆλος δέ, ἡνίκα ἐνομίσθη θεός δι'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀνειράτων μαντικὴν καταστησάμενος. Καὶ πρῶτον μὲν καθήρασθαι νομίζουσιν ὅστις ἦλθεν Ἀμφιαράῳ χρησόμενος· ἔστι δὲ καθάρσιον τῷ θεῷ θύειν, θύουσι δὲ καὶ αὐτῷ καὶ πᾶσιν ὅσοις ἐστὶν ἐπὶ τῷ βωμῷ τὰ ὀνόματα· προεξειργασμένων δὲ τούτων κριὸν θύσαντες καὶ τὸ δέρμα ὑποστρωσάμενοι καθεύδουσιν ἀναμένοντες δήλωσιν ὀνείρατος.

ΚΕΦ. 35.

1. Νῆσοι δὲ Ἀθηναίοις οὐ πόρρω τῆς χώρας εἰσίν, ἡ μὲν Πατρόκλου καλουμένη — τὰ δὲ ἐς αὐτὴν ἤδη μοι δεδήλωται —, ἄλλη δὲ ὑπὲρ Σουνίου τὴν Ἀττικὴν ἐν ἀριστερᾷ παραπλέουσιν· ἐς ταύτην ἀποβῆναι λέγουσιν Ἑλένην μετὰ τὴν ἅλωσιν τὴν Ἰλίου, καὶ διὰ τοῦτο ὄνομά ἐστιν Ἑλένη τῇ νήσῳ.

2 Σαλαμὶς δὲ κατὰ Ἐλευσῖνα κειμένη παρήκει καὶ ἐς τὴν Μεγαρικήν. Πρῶτον δὲ τῇ νήσῳ τὸ ὄνομα θέσθαι τοῦτο Κυχρέα ἀπὸ τῆς μητρὸς Σαλαμῖνος τῆς Ἀσωποῦ, καὶ ὕστερον Αἰγινήτας τοὺς σὺν Τελαμῶνι ἐποικῆσαι· Φίλαιον δὲ τὸν Εὐρυσάκους τοῦ Αἴαντος παραδοῦναι λέγουσιν Ἀθηναίοις τὴν νῆσον, γενόμενον ὑπ' αὐτῶν Ἀθηναῖον. Σαλαμινίους δὲ Ἀθηναῖοι τούτων ὕστερον πολλοῖς ἔτεσιν ἀναστάτους ἐποίησαν, καταγνόντες ἐθελοκακῆσαι σφᾶς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Κάσσανδρον καὶ τὴν πόλιν γνώμῃ τὸ πλέον Μακεδόσιν ἐνδοῦναι· καὶ Αἰσχητάδου τε κατέγνωσαν θάνατον, ὃς τότε ᾑρητο ἐς τὴν Σαλαμῖνα στρατηγός, καὶ ἐς τὸν πάντα ἐπώμοσαν χρόνον Σαλαμινίοις ἀπομνημονεύσειν προδοσίαν.

3, 1 — 5. Ἔστι δὲ ἀγορᾶς τε ἔτι ἐρείπια καὶ ναὸς Αἴαντος, ἄγαλμα δὲ ἐξ ἑβένου ξύλου· διαμένουσι δὲ καὶ ἐς τόδε τῷ Αἴαντι παρὰ Ἀθηναίοις τιμαὶ αὐτῷ τε καὶ Εὐρυσάκει, καὶ γὰρ Εὐρυσάκους βωμός ἐστιν ἐν Ἀθήναις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ. 36.

1. Ἐν Σαλαμῖνι δὲ — ἐπάνειμι γὰρ ἐς τὸν προκείμενον λόγον- –τοῦτο μὲν Ἀρτέμιδός ἐστιν ἱερὸν—τοῦτο δὲ τρόπαιον ἕστηκεν ἀπὸ τῆς νίκης ἣν Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέους αἴτιος ἐγένετο γενέσθαι τοῖς Ἕλλησι· καὶ Κυχρέως ἐστὶν ἱερόν. Ναυμαχούντων δὲ Ἀθηναίων πρὸς Μήδους δράκοντα ἐν ταῖς ναυσὶ λέγεται φανῆναι· τοῦτον ὁ θεὸς ἔχρησεν Ἀθηναίοις Κυχρέα εἶναι τὸν ἥρωα.

2. Νῆσος δὲ πρὸ Σαλαμῖνός ἐστι καλουμένη Ψυττάλεια· ἐς ταύτην τῶν βαρβάρων ὅσον τετρακοσίους ἀποβῆναι λέγουσιν, ἡττωμένου δὲ τοῦ Ξέρξου ναυτικοῦ καὶ τούτους ἀπολέσθαι φασὶν ἐπιδιαβάντων ἐς τὸν Ψυττάλειαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄγαλμα δὲ ἐν τῇ νήσῳ σὺν τέχνῃ μέν ἐστιν οὐδέν, Πανὸς δὲ ὡς ἕκαστον ἔτυχε ξόανα πεποιημένα.

3. Ἰοῦσι δὲ ἐπ' Ἐλευσῖνα ἐξ Ἀθηνῶν ἣν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν ὁδὸν ἱεράν, Ἀνθεμοκρίτου πεποίηται μνῆμα. Ἐς τοῦτον Μεγαρεῦσίν ἐστιν ἀνοσιώτατον ἔργον, οἳ κήρυκα ἐλθόντα, ὡς μὴ τοῦ λοιποῦ τὴν χώραν ἐπεργάζοιντο, κτείνουσιν Ἀνθεμόκριτον· καί σφισι ταῦτα δράσασι παραμένει καὶ ἐς τόδε μήνιμα ἐκ τοῖν θεοῖν, οἷς οὐδὲ Ἀδριανὸς ὁ βασιλεὺς ὥστε καὶ ἐπαυξηθῆναι μόνοις ἐπήρκεσεν Ἑλλήνων.

ΚΕΦ. 37.

4, 1-7. Διαβᾶσι δὲ τὸν Κηφισὸν βωμός ἐστιν ἀρχαῖος Μειλιχίου Διός· ἐπὶ τούτῳ Θησεὺς ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν Φυτάλου καθαρσίων ἔτυχε, λῃστὰς καὶ ἄλλους ἀποκτείνας καὶ Σίνιν τὰ πρὸς Πιτθέως συγγενῆ. Τάφος δὲ ἔστι μὲν αὐτόθι Θεοδέκτου τοῦ Φασηλίτου, ἐστι δὲ Μνησιθέου· τοῦτον λέγουσιν ἰατρόν τε ἀγαθὸν γενέσθαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἀναθεῖναι ἀγάλματα, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἴακχος πεποίηται.

6. Ἔστι δὲ ἱερὸν ἐν ᾧ κεῖται Δήμητρος καὶ τῆς παιδὸς ἀγάλματα καὶ Ἀθηνᾶς τε καὶ Ἀπόλλωνος· Ἀπόλλωνι δὲ ἐποιήθη μόνῳ τὸ ἐξ ἀρχῆς. Κέφαλον γὰρ τὸν Δηίονος συνεξελόντα λέγουσιν Ἀμφιτρύωνι Τηλεβόας τὴν νῆσον οἰκῆσαι πρῶτον, ἣ νῦν ἀπ' ἐκείνου Κεφαλληνία καλεῖται· μετοικεῖν δὲ αὐτὸν τέως ἐν Θήβαις φεύγοντα ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τὸν Πρόκριδος τῆς γυναικὸς φόνον. Δεκάτῃ δὲ ὕστερον γενεᾷ Χαλκῖνος καὶ Δαῖτος ἀπόγονοι Κεφάλου πλεύσαντες ἐς Δελφοὺς ᾔτουν τὸν θεὸν κάθοδον ἐς Ἀθήνας.

7. Ὁ δέ σφισι κελεύει θῦσαι πρῶτον Ἀπόλλωνι ἐνταῦθα τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα ἂν ἴδωσιν ἐπὶ τῆς γῆς τριήρη θέουσαν. Γενομένοις δὲ αὐτοῖς κατὰ τὸ Ποικίλον καλούμενον ὄρος δράκων ἐφάνη σπουδῇ κατὰ τὸν φωλεὸν ἰών· καὶ Ἀπόλλωνί τε θύουσιν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ καὶ ὕστερον σφᾶς ἐλθόντας ἐς τὴν πόλιν ἀστοὺς ἐποιήσαντο Ἀθηναῖοι. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀφροδίτης ναός ἐστι καὶ πρὸ αὐτοῦ τεῖχος ἀργῶν λίθων θέας ἄξιον.

ΚΕΦ. 38.

1. Οἱ δὲ Ῥειτοὶ καλούμενοι ρεῦμα μόνον παρέχονται ποταμῶν, ἐπεί τό γε ὕδωρ θάλασσά ἐστί σφισι· πείθοιτο δὲ ἄν τις καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ Χαλκιδέων Εὐρίπου ῥέουσιν ὑπὸ τῆς γῆς ἐς θάλασσαν κοιλοτέραν ἐμπίπτοντες. Λέγονται δὲ οἱ Ῥειτοὶ Κόρης ἱεροὶ καὶ Δήμητρος εἶναι, καὶ τοὺς ἰχθῦς ἐξ αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἔστιν αἱρεῖν μόνοις. Οὗτοι τὸ ἀρχαῖον, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, πρὸς Ἀθηναίους τοὺς ἄλλους ὅροι τῆς γῆς Ἐλευσινίοις ἦσαν, καὶ διαβᾶσι τοὺς Ῥειτοὺς πρῶτος ᾤκει Κρόκων, ἔνθα καὶ νῦν ἔτι βασίλεια καλεῖται Κρόκωνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. Ῥεῖ δὲ Κηφισὸς πρὸς Ἐλευσῖνι βιαιότερον παρεχόμενος τοῦ προτέρου ῥεῦμα· καὶ παρ' αὐτῷ καλοῦσιν Ἐρινεόν, λέγοντες τὸν Πλούτωνα ὅτε ἥρπασε τὴν Κόρην καταβῆναι ταύτῃ. Πρὸς τούτῳ τῷ Κηφισῷ ληστὴν Πολυπήμονα ὄνομα, Προκρούστην δὲ ἐπίκλησιν, Θησεὺς ἀπέκτεινεν.

6. Ἐλευσινίοις δὲ ἔστι μὲν Τριπτολέμου ναός, ἔστι δὲ Προπυλαίας Ἀρτέμιδος καὶ Ποσειδῶνος Πατρός, φρέαρ τε καλούμενον Καλλίχορον, ἔνθα πρῶτον Ἐλευσινίων αἱ γυναῖκες χορὸν ἔστησαν καὶ ᾖσαν ἐς τὴν θεόν. Τὸ δὲ πεδίον τὸ Ῥάριον σπαρῆναι πρῶτον λέγουσι καὶ πρῶτον αὐξῆσαι καρπούς, καὶ διὰ τοῦτο οὐλαῖς ἐξ αὐτοῦ χρῆσθαί σφισι καὶ ποιεῖσθαι πέμματα ἐς τὰς θυσίας καθέστηκεν. Ἐνταῦθα ἅλως καλουμένη Τριπτολέμου καὶ βωμὸς δείκνυται.

7. Τὰ δὲ ἐντὸς τοῦ τείχους τοῦ ἱεροῦ τό τε ὄνειρον ἀπεῖπε γράφειν, καὶ τοῖς οὐ τελεσθεῖσιν, ὁπόσων θέας εἴργονται, δῆλα δήπου μηδὲ πυθέσθαι μετεῖναί σφισιν. Ἐλευσῖνα δὲ ἥρωα, ἀφ' οὗ τὴν πόλιν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν Ἑρμοῦ παῖδα εἶναι καὶ Δαείρας Ὠκεανοῦ θυγατρὸς λέγουσι, τοῖς δέ ἐστι πεποιημένα Ὤγυγον εἶναι πατέρα Ἐλευσῖνι· οἱ γὰρ ἀρχαῖοι τῶν λόγων ἅτε οὐ προσόντων σφίσιν ἐπῶν ἄλλα τε πλάσασθαι δεδώκασι καὶ μάλιστα ἐς τὰ γένη τῶν ἡρώων.

8. Ἐκ δὲ Ἐλευσῖνος τραπομένοις ἐπὶ Βοιωτῶν, ἐστὶν ὅμορος Ἀθηναίοις ἡ Πλαταιίς. Πρότερον μὲν γὰρ Ἐλευθερεῦσιν ὅροι πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἦσαν· προσχωρησάντων δὲ Ἀθηναίοις τούτων, οὕτως ἤδη Βοιωτίας ὁ Κιθαιρών ἐστιν ὅρος. Προσεχώρησαν δὲ Ἐλευθερεῖς οὐ πολέμῳ βιασθέντες, ἀλλὰ πολιτείας τε ἐπιθυμήσαντες παρὰ Ἀθηναίων καὶ κατ' ἔχθος τὸ Θηβαίων. Ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναός ἐστι Διονύσου, καὶ τὸ ξόανον ἐντεῦθεν Ἀθηναίοις ἐκομίσθη τὸ ἀρχαῖον· τὸ δὲ ἐν Ἐλευθεραῖς τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐς μίμησιν ἐκείνου πεποίηται.

9. Ἀπωτέρω δὲ ὀλίγον σπήλαιόν ἐστιν οὐ μέγα, καὶ παρ' αὐτὸ ὕδατος πηγὴ ψυχροῦ· λέγεται δὲ ἐς μὲν τὸ σπήλαιον ὡς Ἀντιόπη τεκοῦσα κατάθοιτο ἐς αὐτὸ τοὺς παῖδας, περὶ δὲ τῆς πηγῆς τὸν ποιμένα εὑρόντα τοὺς παῖδας ἐνταῦθα σφᾶς λοῦσαι πρῶτον ἀπολύσαντα τῶν σπαργάνων. Ἐλευθερῶν δὲ ἦν μὲν ἔτι τοῦ τείχους, ἦν δὲ καὶ οἰκιῶν ἐρείπια· δήλη δὲ τούτοις ἐστὶ πόλις ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ πεδίου πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι οἰκισθεῖσα.

ΚΕΦ. 39.

4. Ἐλευσῖνι δὲ ἤδη πλησιόχωρος ἡ καλουμένη Μεγαρίς· τῆς Ἀθηναίων ἦν καὶ αὕτη τὸ ἀρχαῖον, Πύλα τοῦ βασιλέως καταλιπόντος Πανδίονι. Μαρτύρια δέ μοι τάφος τε Πανδίονος ἐν τῇ γῇ καὶ Νῖσος Αἰγεῖ μὲν πρεσβυτάτῳ τοῦ παντὸς γένους παραχωρήσας Ἀθηναίων ἄρχειν, αὐτὸς δὲ Μεγάρων καὶ τῆς ἄχρι Κορίνθου βασιλεύειν ἀξιωθείς· Νίσαιά τε ἔτι καὶ νῦν Μεγαρεῦσιν ἐπίνειον ἀπ' αὐτοῦ καλεῖται. Κόδρου δὲ ὕστερον βασιλεύοντος στρατεύουσιν ἐπ' Ἀθήνας Πελοποννήσιοι καὶ ὡς οὐδὲν ἀποδειξάμενοι λαμπρὸν ἐκομίζοντο ὀπίσω, Μέγαρα Ἀθηναίων ἑλόντες Κορινθίων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοῖς ἐθέλουσιν ἔδωκαν οἰκῆσαι.

5, 1-6. Μεγαρεῖς μὲν οὕτως ἔθη καὶ φωνὴν μεταβαλόντες Δωριεῖς γεγόνασι, κληθῆναι δὲ οὕτω τὴν πόλιν φασὶν ἐπὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως ἐν τῇ γῇ ταύτῃ βασιλεύοντος· τότε πρῶτον λέγουσιν ἱερὰ γενέσθαι Δήμητρος αὐτοῖς, τότε ἀνθρώπους ὀνομάσαι Μέγαρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ. 40.

1. Ἔστι δὲ ἐν τῇ πόλει κρήνη, ἣν σφισιν ᾠκοδόμησε Θεαγένης, οὗ καὶ πρότερον τούτων ἐπεμνήσθην θυγατέρα αὐτὸν συνοικίσαι Κύλωνι Ἀθηναίῳ. Οὗτος ὁ Θεαγένης τυραννήσας ᾠκοδόμησε τὴν κρήνην μεγέθους ἕνεκα καὶ κόσμου καὶ ἐς τὸ πλῆθος τῶν κιόνων θέας ἀξίαν· καὶ ὕδωρ ἐς αὐτὴν ῥεῖ καλούμενον Σιθνίδων νυμφῶν. Τὰς δὲ Σιθνίδας νύμφας λέγουσι Μεγαρεῖς εἶναι μέν σφισιν ἐπιχωρίας, μιᾷ δὲ αὐτῶν συγγενέσθαι Δία, Μέγαρόν τε παῖδα ὄντα Διὸς καὶ ταύτης δὴ τῆς νύμφης ἐκφυγεῖν τὴν ἐπὶ Δευκαλίωνός ποτε ἐπομβρίαν, ἐκφυγεῖν δὲ πρὸς τὰ ἄκρα τῆς Γερανίας, οὐκ ἔχοντός πω τοῦ ὄρους τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλὰ — νήχεσθαι γὰρ πετομένων γεράνων πρὸς τὴν βοὴν τῶν ὀρνίθων αὐτὸν — διὰ τοῦτο Γερανίαν τὸ ὄρος ὀνομασθῆναι.

6. Μετὰ δὲ τοῦ Διὸς τὸ τέμενος ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνελθοῦσι καλουμένην ἀπὸ Καρὸς τοῦ Φορωνέως καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Καρίαν, ἔστι μὲν Διονύσου ναὸς Νυκτελίου, πεποίηται δὲ Ἀφροδίτης Ἐπιστροφίας ἱερὸν καὶ Νυκτὸς καλούμενόν ἐστι μαντεῖον καὶ Διὸς Κονίου ναὸς οὐκ ἔχων ὄροφον. Τοῦ δὲ Ἀσκληπιοῦ τὸ ἄγαλμα Βρύαξις καὶ αὐτὸ καὶ τὴν Ὑγίειαν ἐποίησεν. Ἐνταῦθα καὶ τῆς Δήμητρος τὸ καλούμενον μέγαρον· ποιῆσαι δὲ αὐτὸ βασιλεύοντα Κᾶρα ἔλεγον.

ΚΕΦ. 44.

3. Ἐς δὲ τὸ ἐλαίνειον, καλούμενον καὶ ἐς ἡμᾶς ἔτι Νίσαιαν, ἐς τοῦτο κατελθοῦσιν ἱερὸν Δήμητρός ἐστι Μαλοφόρου· λέγεται δὲ καὶ ἄλλα ἐς τὴν ἐπίκλησιν καὶ τοὺς πρώτους πρόβατα ἐν τῇ γῇ θρέψαντας Δήμητρα ὀνομάσαι Μαλοφόρον, καταρρυῆναι δὲ τῷ ἱερῷ τὸν ὄροφον τεκμαίροιτο ἄν τις ὑπὸ τοῦ χρόνου. Καὶ ἀκρόπολίς ἐστιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνταῦθα ὀνομαζομένη καὶ αὐτὴ Νίσαια· καταβᾶσι δὲ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως μνῆμά ἐστι πρὸς θαλάσσῃ Λέλεγος, ὃν ἀφικόμενον βασιλεῦσαι λέγουσιν ἐξ Αἰγύπτου, παῖδα δὲ εἶναι Ποσειδῶνος καὶ Λιβύης τῆς Ἐπάφου· Παρήκει δὲ παρὰ τὴν Νίσαιαν νῆσος οὐ μεγάλη Μινῴα· ἐνταῦθα ἐν .ᾧ πολέμῳ τῷ πρὸς Νῖσον παρώρμει τὸ ναυτικὸν τῶν Κρητῶν.

4, 1—3. Ἡ δὲ ὀρεινὴ τῆς Μεγαρίδος τῶν Βοιωτῶν ἐστιν ὅμορος, ἐν ᾗ Μεγαρεῦσι Παγαὶ πόλις, ἑτέρα δὲ Αἰγόσθενα ᾤκισται.

6. Ἰοῦσι δὲ ἐκ Μεγάρων ἐς Κόρινθον ἄλλοι τέ εἰσι τάφοι καὶ αὐλητοῦ Σαμίου Τηλεφάνους· ποιῆσαι δὲ τὸν τάφον Κλεοπάτραν τὴν Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου λέγουσι. Καὶ Καρὸς τοῦ Φορωνέως, μνῆμά ἐστι, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς χῶμα γῆς, ὕστερον δὲ τοῦ θεοῦ χρήσαντος ἐκοσμήθη λίθῳ κογχίτῃ. Μόνοις δὲ Ἑλλήνων Μεγαρεῦσιν ὁ κογχίτης οὗτός ἐστι, καί σφισι καὶ ἐν τῇ πόλει πεποίηται πολλὰ ἐξ αὐτοῦ. Ἔστι δὲ ἄγαν λευκὸς καὶ ἄλλου λίθου μαλακώτερος· κόγχοι δὲ αἱ θαλάσσιαι διὰ παντὸς ἔνεσίν οἱ. Αὐτὸς μὲν τοιοῦτός ἐστιν ὁ λίθος· τὴν δὲ ὀνομαζομένην ἀπὸ Σκίρωνος καὶ ἐς τόδε Σκιρωνίδα Σκίρων, ἡνίκα Μεγαρεῦσιν ἐπολεμάρχει, πρῶτος ὡς λέγουσιν ἐποίησεν ἀνδράσιν ὁδεύειν εὐζώνοις. Ἀδριανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ οὕτως ὡς καὶ ἅρματα ἐναντία ἐλαύνεσθαι κατέστησεν εὐρυχωρῆ τε καὶ ἐπιτηδείαν εἶναι.

7. Λόγοι δὲ εἰσὶν ἐς τὰς πέτρας, αἳ κατὰ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ μάλιστα ἀνέχουσιν, ἐς μὲν τὴν Μολουρίδα, ὡς ἀπὸ ταύτης αὐτὴν ἐς θάλασσαν Ἰνὼ ῥίψαι Μελικέρτην ἔχουσα τῶν παίδων τὸν νεώτερον· τὸν γὰρ δὴ πρεσβύτερον αὐτῶν Λέαρχον ἀπέκτεινεν ὁ πατήρ. Λέγεται μὲν δὴ καὶ μανέντα δρᾶσαι ταῦτα Ἀθάμαντα, λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐς τὴν Ἰνὼ καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας χρήσαιτο ἀκρατεῖ τῷ θυμῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν συμβάντα Ὀρχομενίοις λιμὸν καὶ τὸν δοκοῦντα Φρίξου θάνατον αἰσθόμενος, οὗ τὸ θεῖον αἴτιον οὐ γενέσθαι, βουλεῦσαι δὲ ἐπὶ τούτοις πᾶσιν Ἰνὼ μητρυιὰν οὖσαν.

8. Τότε δὲ φεύγουσα ἐς θάλασσαν αὐτὴν καὶ τὸν παῖδα ἀπὸ τῆς πέτρας τῆς Μολουρίδος ἀφίησιν, ἐξενεχθέντος δὲ ἐς τὸν Κορινθίων ἰσθμὸν ὑπὸ δελφῖνος ὡς λέγεται τοῦ παιδός, τιμαὶ καὶ ἄλλαι τῷ Μελικέρτῃ δίδονται μετονομασθέντι Παλαίμονι καὶ τῶν Ἰσθμίων ἐπ' αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ἄγουσι. Τὴν μέν δὴ Μολουρίδα πέτραν Λευκοθέας καὶ Παλαίμονος ἱερὰν ἥγηντο· τὰς δὲ μετὰ ταύτην νομίζουσιν ἐναγεῖς, ὅτι παροικῶν σφισιν ὁ Σκίρων, ὁπόσοις τῶν ξένων ἐπετύγχανεν, ἠφίει σφᾶς ἐς τὴν θάλασσαν. Χελώνη δὲ ὑπενήχετο ταῖς πέτραις τοὺς ἐσβληθέντας ἁρπάζειν, εἰσὶ δὲ αἱ θαλάσσιαι πλὴν μεγέθους καὶ ποδῶν ὅμοιαι ταῖς χερσαίαις, πόδας δὲ ἐοικότας ἔχουσι ταῖς φώκαις. Τούτων περιῆλθεν ἡ δίκη Σκίρωνα ἀφεθέντα ἐς θάλασσαν τὴν αὐτὴν ὑπὸ Θησέως.

9. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὄρους τῇ ἄκρᾳ Διός ἐστιν Ἀφεσίου καλουμένου ναός· φασὶ δὲ ἐπὶ τοῦ συμβάντος ποτὲ τοῖς Ἕλλησιν αὐχμοῦ θύσαντος Αἰακοῦ κατά τι δὴ λόγιον τῷ Πανελληνίῳ Διὶ ἐν Αἰγίνῃ ὕσαντά τε ἀφεῖναι καὶ διὰ τοῦτο Ἀφέσιον καλεῖσθαι τὸν Δία. Ἐνταῦθα καὶ Ἀφροδίτης ἄγαλμα καὶ Ἀπόλλωνός ἐστι καὶ Πανός.

10. Προελθοῦσι δὲ ἐς τὸ πρόσω μνῆμά ἐστιν Εὐρυσθέως· φεύγοντα δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὴν πρὸς Ἡρακλείδας μάχην ἐνταῦθα ἀποθανεῖν αὐτὸν ὑπὸ Ἰολάου λέγουσιν. Ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ καταβᾶσιν Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐστι Λατῴου καὶ μετ' αὐτὸ Μεγαρεῦσιν ὅροι πρὸς τὴν Κορινθίαν, ἔνθα Ὕλλον τὸν Ἡρακλέους μονομαχῆσαι πρὸς τὸν Ἀρκάδα Ἔχεμον λέγουσιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ
ΤΩΝ ΑΤΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

περιεχομένου πραγματικοῦ, μὲ εἰσαγωγὴν καὶ 4 τοπογραφικοὺς πίνακας.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ, ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ & ΣΙΑ
ΠΑΤΗΣΣΙΩΝ - ΣΤΟΑ ΣΑΒΒΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΣΙΖΗΚΑΚΗ
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ, 1929

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κ. Α. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ
ΤΩΝ ΑΤΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

περιεχομένου πραγματικοῦ, μὲ εἰσαγωγὴν καὶ 4 τοπογραφικοὺς πίνακας.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ, ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ & ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ & ΣΙΑ
ΣΙΓ. ΠΛΗΣΣΙΟΝ - ΣΤΟΑ ΣΛΟΒΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ ΖΗΚΑΚΗ
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ, 1929

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐκδότου.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
Μ.Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τύποις ΑΘ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ Στοὰ Σιμοπούλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ περιηγητὴς Παυσανίας.

Ἀνεκτίμητον εἶναι τὸ εὐτύχημα, ὅπερ ἔχομεν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, νὰ κατοικοῦμεν τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς ἀρχαίους ὡραίαν χώραν. Τὰ μεγαλειώδη ἐρείπια ἢ καὶ μικρά, ἀλλὰ πάντοτε σημαντικὰ λείψανα τῶν ἔργων τέχνης, στολίζοντα σχεδὸν παντοῦ τοὺς ἑλληνικοὺς τόπους, εἶναι ἄλλοι τόσοι θελκτικοὶ σύνδεσμοι πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον. Αὐθόρμητος διὰ τοῦτο εἶναι παρ' ἡμῖν ἡ ἀγάπη καὶ ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὰ ἀργαῖα μνημεῖα, διότι εἶναι αὐτὴ ἡ φυσικὴ ἀγάπη πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ὅταν δὲ διὰ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐνδιαφερόντων τόπων τονίζεται καὶ διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως φωτίζεται ἡ ἀγάπη αὕτη, ἀσφαλῶς ἀποβαίνει διαρκὴς καθ' ὅλην τὴν ζωὴν πνευματικὴ ἀπόλαυσις.

Διὰ τῶν περιηγήσεων ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ κυρίως διὰ τῶν ἀνασκαφῶν, ἐνεργουμένων πανταχοῦ ἀπὸ δεκαετηρίδων, προήχθησαν πολὺ αἱ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῶν ἀρχαίων τόπων καὶ τῶν μνημείων. Ἀλλὰ τῶν περιηγήσεων τούτων καὶ ἀνασκαφῶν τὰ κέρδη θὰ ἦσαν μικρά, πολλάκις δὲ οὐδὲ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιχειρηθοῦν τοιαῦται ἔρευναι ἐπὶ τόπων κατὰ τὸ φαινόμενον ἐρήμων καὶ ἀφανῶν, ἂν ἔλειπε βιβλίον πραγματευόμενον περὶ αὐτῶν, γραφὲν κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα παρ' αὐτόπτου τῶν διαφόρων μνημείων, ὅτε ἦσαν ἀκέραια. Τοιοῦτον ἔργον εὐτυχῶς διεσώθη μέχρις ἡμῶν ὁλόκληρον καὶ εἶναι ἀρκετὰ εὐμέγεθες. Ἐπιγράφεται : *Παυσανίου Ἑλλάδος περιήγησις*, καὶ διαιρεῖται εἰς δέκα βιβλία.

Τίποτε δὲν λέγουν ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς περὶ τοῦ προσώπου τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου του. Ἡ σιωπὴ αὕτη, ἂν μὴ σημαίνῃ ἀπτυχίαν, ὅμως φανερώνει ὅτι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Παυσανίας δὲν ἐπέτυχε τὴν ὑστεροφημίαν τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀλλ' ἱκανὰ περὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐποχῆς του μανθάνομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιηγητοῦ, περὶ δὲ τῆς ποιότητος αὐτοῦ ὡς συγγραφέως, ὅπερ καὶ οὐσιῶδες, διδασκόμεθα πλεῖστα μελετῶντες αὐτὸ τὸ ἐκτεταμένον ἔργον του.

Ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν *Ἠλιακῶν* (V 13, 7) μανθάνομεν, ὅτι πατρὶς τοῦ Παυσ. ἦτο ἡ περὶ τὴν Μαγνησίαν τὴν ἐπὶ Σιπύλῳ χώρα καὶ ἀναμφιβόλως ὁ περιηγητὴς ἡμῶν ἦτο Ἕλλην, διότι πρὸ πολλοῦ οἱ ἐκεῖ τόποι ἀνήκοντες εἰς τὴν παλαιὰν Λυδίαν εἶχον ἐξελληνισθῆ. Ἐπειδὴ εἰς τὰ Ἀττικὰ (I, 19, 6) ἀναφέρει τὸ στάδιον, ὅπερ συνετελέσθη κατὰ τὸ 143 μ. Χ., εἰς δὲ τὰ Ἀρκαδικὰ (VIII, 44, 6) μνημονεύει τὴν ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καθυπόταξιν τῶν Γερμανῶν, γενομένην τὸ 179 μ. Χ., ἐξάγομεν, ὅτι ἡ ἀκμὴ καὶ δρᾶσις τοῦ Παυσ. συμπίπτει μὲ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος. Πότε ἐγεννήθη καὶ πότε ἀπέθανε παραμένει ἄγνωστον. Πολὺ σπουδαῖον εἶναι δι' ἡμᾶς, ὅτι ὁ περιηγητὴς ἔζησε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους. Διότι ὄχι μόνον εἶδε καὶ περιέγραψε τὰ μνημεῖα τῶν μεγάλων ἀρχαίων ἐποχῶν, ὧν τὰ πλεῖστα διετηροῦντο ἕως τότε, ἀλλ' εἶδε καὶ τὰς νεωτέρας μεγάλας κατασκευὰς τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ Ἡρῴδου. Ἔπειτα, ἐνῷ εὑρίσκεται τόσον πλησίον πρὸς τὴν μεγάλην Ἀρχαιότητα, δὲν ἀπέχει ὅμως πολὺ ἀφ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων. Ὅπως ἡμεῖς, οὕτω καὶ ὁ Παυσ. ἐρευνᾷ μὲ ἄπαυστον ἐνδιαφέρον τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν καὶ πλήρης θαυμασμοῦ ἀτενίζει τὰ θέας ἄξια μνημεῖα. Ἡ θαυμασία δημιουργικὴ δρᾶσις τοῦ ἀρχαίου ἔθνους πρὸ πολλοῦ εἶχε σταματήσει.

Ἵνα κρίνωμεν τώρα τὸν Π. ὡς συγγραφέα, πρέπει πρωτίστως νὰ χωρίσωμεν τὸ καθαυτὸ προσωπικὸν ἔργον του ἀπὸ τὸ ἔργον τῶν προκατόχων του καὶ τὸ μέγα ὑλικόν, ὅπερ ἠντλησεν ἐκ διαφόρων βιβλίων. Διότι δὲν εἶναι πρῶτος ὁ Π., ὅστις ἐσκέφθη νὰ περιηγηθῇ καὶ νὰ γράψῃ περὶ τῶν ἀξιοθεάτων τῶν διαφόρων τόπων. Ἑξακόσια ὅλα ἔτη πρὸ αὐτοῦ, μέγας λογοτέχνης, ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος, περιηγήθη πολλὰς ξένας χώρας καὶ ἔγραψεν ὑποδειγματικὸν δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας βιβλίον·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα ἤκμασαν ἐν Ἀθήναις οἱ λεγόμενοι Ἀτθιδογράφοι, γράψαντες ἀρχαιολογικὰς πραγματείας περὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς. Τούτων, ὅπως τοῦ μεγίστου τῶν περιηγητῶν, Πολέμωνος τοῦ ἐξ Ἰλίου καταγομένου, Ἡλιοδώρου τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἄλλων διετηρήθησαν ἐλάχιστα ἀποσπάσματα. Ἀλλ' ὁ Παυσ. ἠδύνατο τούτων καὶ ἄλλων ἀκόμη περιηγητῶν νὰ ἔχῃ ἀκέραια πρὸ ἑαυτοῦ τὰ βιβλία. Εἶναι φυσικὸν διὰ τοῦτο τὸ μέγιστον μέρος τῶν εἰδήσεων ἃς μεταδίδει εἰς ἡμᾶς ὁ Π., εἰδήσεων τοπογραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν, μυθολογικῶν, γενεαλογικῶν, ἱστορικῶν, φυσιογνωστικῶν, νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰς σχετικὰς ἐργασίας τῶν προκατόχων του. Αὐτὴ ἡ σειρὰ τῆς περιηγήσεως καὶ τῶν βιβλίων, *Ἀττικά*, *Κορινθιακά*, *Λακωνικά*, *Μεσσηνιακά*, *Ἠλιακὰ* (δύο βιβλία, α') περὶ τῆς Ὀλυμπίας, β') περὶ τῆς λοιπῆς χώρας τῶν Ἠλείων), *Ἀχαϊκά*, *Ἀρκαδικά*, *Βοιωτικὰ* καὶ τέλος *Φωκικά*, ἔχει τόσον καλῶς μελετηθῆ καὶ προσαρμοσθῆ πρὸς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῶν διαφόρων χωρῶν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδώσωμεν τὴν διάταξιν εἰς προσωπικὴν ἐπίνοιαν τοῦ Παυσ. Ἐπίσης ἡ περιγραφὴ τῶν περί τινα πόλιν τόπων, γινομένη κατὰ τὰς ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς ἀπὸ κέντρου ἀγούσας ὁδούς, πρέπει νὰ ἀποδοθῆ εἰς σύστημα προϋπάρχον, καλῶς μελετηθὲν καὶ ἐφαρμοσθὲν ἤδη πολλάκις. Ἐκτὸς τῶν εἰδήσεων, τῶν φανερῶς ἐκ βιβλίων προερχομένων, τὴν αὐτὴν ἔχουν καταγωγὴν καὶ ὅσαι κατὰ μακροχρόνιον φιλολογικὴν συνήθειαν ἀποδίδονται εἰς τοὺς ἐπιχωρίους. Διότι, καὶ λόγιοι ἂν ἦσαν οἱ ἐπιχώριοι οὗτοι, οὐδέποτε θὰ εἶχον προχείρους τόσον μακρὰς γενεαλογίας ἢ ἱστορίας, ὅσας ἀποδίδει εἰς αὐτοὺς ὁ Παυσανίας. Ὑπολείπεται οὕτως ἐκ τοῦ ὅλου βιβλίου μικρὸν μέρος, ὅπερ πρέπει νὰ ἀποτελῆ τὸ προσωπικὸν ἔργον τοῦ περιηγητοῦ. Σπουδαῖον ἐν τούτῳ εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι πραγματικῶς ὁ Παυσ. ἐταξείδευσεν εἰς τὰς περιγραφομένας χώρας. Πανταχοῦ φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ὁ δεχόμενος ἀμέσους καὶ λογικὰς ἐντυπώσεις ἐκ τῶν τόπων. Αἱ δὲ ἐντυπώσεις αὗται καὶ κρίσεις ἔχουν πολλάκις χαρακτῆρα ἰδιάζοντα, ἀνταποκρινόμενον πλήρως πρὸς τὴν μόρφωσιν, τὰς ἕξεις καὶ τὰς προτιμήσεις τοῦ συγγραφέως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Παυσ. δὲν ἔχει μεγάλην μόρφωσιν οὔτε δυνατὸν κριτικὸν νοῦν. Μιμεῖται τὸν Ἡρόδοτον. Ἀλλὰ πόση ἀπόστασις! Ἐνῷ ὁ δαιμόνιος Ἁλικαρνασσεὺς (II, 20, 28) ἐλέγχει τρεῖς, ὡραῖα ἄλλως ἐστηριγμένας, γνώμας περὶ τῶν κατὰ τὸ θέρος πλημμυρῶν τοῦ Νείλου καὶ ἀντιπαρατάσσει τετάρτην εὐφυεστάτην ἰδικήν του ἑρμηνείαν, ὁ ἡμέτερος περιηγητὴς χαίρει διότι διὰ προσπαθειῶν του ἤλεγξεν ὡς ψευδές, ὅτι οἱ ἰχθύες τοῦ Ἀροανίου ποταμοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ (VIII, 21, 2), οἱ λεγόμενοι ποικιλίαι (=πέστροφες) φθέγγονται ὡς κίχλαι! Ἀλλ' οὔτε καὶ ὡς λογοτέχνης διακρίνεται ὁ Παυσ. Τὸ ὕφος αὐτοῦ εἶναι ξηρόν, ἀλλ' ἀνεκτὸν καὶ σύμφωνον πρὸς ἑαυτό. Κατὰ τὴν γλῶσσαν εἶναι ἀττικιστὴς καὶ εἰς τὸν ἀρχαϊσμὸν εἶναι ὑπερβολικὸς μεταχειριζόμενος καὶ τὴν ἀρχαίαν πρόθεσιν ἐς ἀντὶ τῆς εἰς. Διδακτικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ παραβολὴ τοῦ Παυσ. πρὸς τὸν ὀλίγον νεώτερον αὐτοῦ Σαμοσατέα λογοτέχνην, τὸν Λουκιανόν. Πνεῦμα σπινθηροβόλον, εἰρωνικόν, ἀμφιβάλλον περὶ πάντων διακρίνουν τὸν ὀνομασθέντα Βολταῖρον τῆς Ἀρχαιότητος. Νηφαλιότης, συντηρητικότης, εὐσέβεια, συμπίπτουσα ἐνίοτε πρὸς δεισιδαιμονίαν, διακρίνουν τὸν πρῶτον. Ἐνῷ ἡ ἰσχυρὰ καλλιτεχνικὴ φύσις τοῦ Λουκιανοῦ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν καὶ ἴδιον ὡραῖον ἔργον νὰ δημιουργήσῃ καὶ μὲ μεγάλην δύναμιν καὶ ἐπιτυχίαν νὰ κρίνῃ περὶ καλλιτεχνημάτων τῆς πλαστικῆς καὶ ζωγραφικῆς, ὁ Παυσ. ἐστερημένος καλλιτεχνικῆς δυνάμεως καὶ δεξιότητος γνώσεις μόνον διαφόρους καὶ πολλὰς ἠδυνήθη νὰ καταγράψῃ εἰς τὸ βιβλίον του. Ἀλλ' ὅμως πρέπει πρὸς τιμὴν τοῦ περιηγητοῦ ἡμῶν νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι τὸ ἔργον τῆς περιγραφῆς τῶν τόπων καὶ μνημείων, ὡς καὶ τὴν συλλογὴν τῶν διαφόρων ἐκ τῶν βιβλίων εἰδήσεων, ἐξετέλεσε μὲ ἄκραν εὐσυνειδησίαν καὶ τιμιότητα. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον του ἐχρησίμευσε καὶ θὰ παραμείνῃ ὡς σπουδαιοτάτη πηγὴ εἰδήσεων καὶ γνώσεων ἐκ τῆς Ἀρχαιότητος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ Ἀττικά.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ οὐδεμία ἄλλη πόλις καὶ χώρα φθάνει κατὰ τὴν σπουδαιότητα τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀττικήν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἤνθησαν ἐδῶ αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι, ὅσον οὐδαμοῦ ἀλλοῦ, ἱδρύθησαν δὲ οἱ ὡραιότατοι ναοὶ καὶ τὰ περιφανέστατα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα τύχη ἀγαθὴ διετήρησε κατὰ μέγα μέρος μέχρι σήμερον. Διὰ τοῦτο εὐνόητος εἶναι ἡ μεγίστη σημασία τῶν Ἀττικῶν, τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς περιηγήσεως.

Ἐπειδὴ ἡ διατήρησις τῶν μνημείων ἐν Ἀθήναις καὶ Ἀττικῇ εἶναι σχετικῶς καλή, ἔγιναν δὲ μεγάλαι ἐνωρὶς ἀνασκαφαὶ πρὸς διαφώτισιν τῶν τοπογραφικῶν ζητημάτων, ἐμελετήθη πολὺ τὸ πρῶτον τοῦτο βιβλίον τοῦ Παυσανίου καὶ ἐν αὐτῷ ἐδοκιμάσθη πρὸ πάντων ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἀκρίβεια τοῦ περιηγητοῦ, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴπομεν. Τὰς ἀρετὰς ταύτας, ὡς καὶ τὸ αὐστηρῶς τηρούμενον τοπογραφικὸν σχέδιον τῆς συγγραφῆς, διαβλέπει τις εὐκρινέστερον εἰς τὰς συνταχθείσας Ἐκλογάς, ἐν αἷς λείπουν αἱ πολλάκις μακρόταται ἱστορικαὶ καὶ μυθολογικαὶ παρεκβάσεις, αἱ σκοτίζουσαι τὸν δρίζοντα καὶ δυσκολεύουσαι τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὅλου.

Ἰδοὺ τὰ κεφάλαια τῆς περιγραφῆς, ὅθεν διαφαίνεται τὸ πολὺ μελετημένον τοπογραφικὸν τοῦτο σύστημα.

1. Παράπλους τῆς Ἀττικῆς ἐκ τῶν Κυκλάδων εἰς Πειραιᾶ. Σούνιον. Λαύρειον. Κεφ. 1, I.
2. Ὁ Πειραιεὺς καὶ οἱ λιμένες. Κεφ. 1, 2-4.
3. Ὁδὸς ἀπὸ Φαλήρου εἰς Ἀθήνας. Κεφ. 2, 1.
4. Κυρία ὁδὸς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας. Κεφ. 2, 2.
5. Ἀπὸ τοῦ Διπύλου εἰς τὴν ἀγοράν. Κεφ. 2. 4-6.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6. Ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς (ἀνατολικῶς καὶ ὑπὸ τὸ λεγόμενον Θησεῖον) πρὸς νότον μέχρι τῶν βορείων ὑπωρειῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἔπειτα περιγραφὴ της στενῆς κοιλάδος μεταξὺ Πνυκός, Ἀρείου Πάγου καὶ Ἀκροπόλεως. Κεφ. 3. 14, 4.
7. Ἐπάνοδος εἰς τὸ ἀρχικὸν σημεῖον τῆς ἀγορᾶς. Δυτικὴ πλευρὰ αὐτῆς, βορεία καὶ ἀνατολική. Διεύθυνσις πρὸς τὰς βορείας ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως. Πρυτανεῖον (πλησίον τοῦ Ὡρολογίου τοῦ Κυρρήστου). Κεφ. 14, 6-18, 3.
8. Διεύθυνσις ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου πρὸς τὴν σημ. Μητρόπολιν, ὅπου περίπου τὸ Σαράπειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Εἰλειθυίας. Ἐκδρομὴ εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἀδριανοῦ. Ὀλυμπιεῖον. Ἱερὰ παρὰ τὸν Ἰλισόν. Στάδιον. Λύκειον. Ἀδριανός. Κεφ. 18, 4-19, 6.
9. Ἐπάνοδος εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Ὁδὸς Τριπόδων. Διονυσιακὸν θέατρον. Ἀσκληπιεῖον καὶ ἄλλα ἱερὰ τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως. Κεφ. 20-22, 3.
10. Ἀκρόπολις. Κεφ. 22, 4-28, 4.
11. Ἄρειος Πάγος. Ἡλιαία. Δικαστήρια. Κεφ. 28, 5-29, 1.
12. Ἀκαδήμεια. Τάφοι τοῦ Κεραμεικοῦ. Κεφ. 29, 2-30, 4.
13. Ὄρη τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐπιφανεῖς δῆμοι. Μαραθών. Βραυρών. Ραμνοῦς. Ὠρωπὸς καὶ ἱερὸν Ἀμφιαράου. Κεφ. 32-34, 5.
14. Νῆσοι. Ν. τοῦ Πατρόκλου. Ἑλένη, Σαλαμίς. Κεφ.
15. Ἐπάνοδος εἰς τὸ Δίπυλον. Περιγραφὴ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα. Ἐλευσίς. Ἐλευθεραί. 36, 3-39, 4.

Μετὰ ταῦτα συνάπτεται ὡς προσθήκη ὁ περὶ Μεγάρων καὶ τῆς Μεγαρίδος λόγος. Κεφ. 39,4-44,10.

Χαρακτηριστικὸν σπουδαῖον τοῦ ἀνωτέρω τοπογραφικοῦ συστήματος εἶναι ἡ ἐκλογὴ σημαντικῶν σημείων ὡς κέντρων ἀφ' ὧν ἄγονται ὡς ἀκτῖνες σκόπιμοι διευθύνσεις. Οὕτω π. χ. εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁ Πειραιεὺς καὶ τὸ Φάληρον ὡς ἐγγὺς κείμενα θεωροῦνται ὡς κέντρον, ἀφ' οὗ ἄγονται δύο ἀκτῖνες, ἡ ἀπὸ Φαλήρου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς Ἀθήνας ὁδὸς καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸ Δίπυλον. Ἡ εἴσοδος εἰς τὴν ἀγορὰν εἶναι σπουδαιότατον κέντρον, ἀφ' οὗ ἄγονται 4 ἀκτῖνες, ὡς διάφοροι διευθύνσεις εἰς τὸ κύριον σῶμα τῆς πόλεως. Ἀπὸ τοῦ Πρυτανείου ἔχομεν δύο διευθύνσεις ἀναχωρούσας. Ἀπὸ τοῦ Διπύλου τέλος ἔχομεν μίαν πρώτην μακρὰν ἐκδρομὴν εἰς Ἀκαδήμειαν, τὰ ὄρη, τοὺς ἐπιφανεῖς δήμους καὶ τὰς νήσους καὶ δευτέραν κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν πρὸς τὴν Ἐλευσῖνα.

Ἀναγνωρίζοντες τὸ σοφὸν τοῦτο τοπογραφικὸν διάγραμμα κατανοοῦμεν τὸν ὀργανισμὸν τῆς συγγραφῆς καὶ τὴν σπουδαιότητά της. Καὶ τὰ τοπογραφικὰ ζητήματα ἀποβαίνουν ἁπλούστερα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΧΟΛΙΑ ΑΤΤΙΚΩΝ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ

ΚΕΦ. 1.

1. *Ἀργύρου μέταλλα*=ἀργύρου ὀρυχεῖα.—*Χάρακα* = ὀχυρωματικὸν ἔργον, ἀποτελούμενον ἐκ πασσάλων ἐμπεπηγμένων πρὸ τάφρου. Ἀρχικῶς χάραξ σημ. πάσσαλος.

Ὁ Παυσανίας ἀρχίζει τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀττικῆς ἄνευ προλόγου εἰσερχόμενος ἀμέσως εἰς τὰ πράγματα. Ὡς ταξειδιώτης πλέων ἀπὸ τῶν Κυκλάδων πρὸς τὸν Πειραιᾶ ἦτο φυσικὸν νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτον περὶ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀκρωτηρίου, τοῦ Σουνίου. Ἀλλ' ἡ βραχυτάτη μνεία τοῦ ναοῦ καὶ ὁ ἀσαφὴς λόγος περὶ τῆς θέσεως τοῦ Λαυρείου καὶ τῆς νήσου τοῦ Πατρόκλου φανερώνουν, ὅτι ὁ περιηγητὴς δὲν ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ Σούνιον οὐδὲ ἔπλευσεν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Λαύρειον.—Περὶ τοῦ Σουνίου καὶ ἐξ ἄλλων εἰδήσεων συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν γνωρίζομεν σήμερον περισσότερα κατὰ πολὺ καὶ ἀκριβέστερα. Ἡ κορυφὴ τοῦ ἀκρωτηρίου περιεβάλλετο διὰ τείχους, ἐντὸς αὐτοῦ δὲ ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ οὐχὶ τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Παυσανίας. Τοῦ ναοῦ διατηροῦνται σημαντικὰ λείψανα καὶ 12 κίονες ὄρθιοι, περίβλεπτοι, ἀποτελοῦντες μὲ τὸ πλαίσιον τῶν βράχων καὶ τῆς θαλάσσης ἓν ἐκ τῶν γραφικωτέρων ἑλληνικῶν ἐρειπίων. Ἐντεῦθεν τὸ σημερινὸν ὄνομα Καβοκολόνες. Ἔξω τοῦ τείχους πρὸς βορρᾶν, περὶ τὰ 5', ἀνευρέθησαν τὰ θεμέλια ἰδιορρύθμου ναοῦ, ὅστις πράγματι ἀνῆκεν εἰς τὴν Σουνιάδα Ἀθηνᾶν. Ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὀλίγον μικρότερος τοῦ λεγομένου Θησείου τῶν Ἀθηνῶν, ὡμοίαζε πρὸς αὐτὸ κατὰ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κιόνων (6 εἰς τὰς στενὰς καὶ 13 εἰς τὰς μακρὰς πλευράς), ἱδρύθη δὲ μικρὸν μετὰ τὸν Παρθενῶνα ἐπὶ τῶν θεμελίων παλαιοτέρου ναοῦ, καταστραφέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν.—Ἡ ἐκμετάλλευσις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Λαυρείου εἶχε παύσει ἐπὶ Παυσ., ἀφοῦ 2 αἰῶνας παλαιότερον, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος (IX, 399), ἦτο μετριωτάτη. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Πεισιστράτου ἦσαν γνωστὰ τὰ πλούσια ταῦτα εἰς ἀργυροῦχον μόλυβδον ὀρυχεῖα. ἀλλὰ κατὰ τὸ 484 π. Χ. ἀνεκαλύφθησαν τὰ σπουδαιότατα κοιτάσματα τῆς Μαρωνείας (Καμαρέζας), τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα διέθεσαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρότασιν τοῦ Θεμιστοκλέους εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ στόλου των. Ἡ νεωτέρα ἐκμετάλλευσις ἤρχισε μετὰ τὸ 1860.—Ἐπειδὴ ἡ νῆσος τοῦ Πατρόκλου ἀναφέρεται μετὰ τὸ Λαύρειον, θὰ ἔλεγέ τις, ὅτι πρὸς τὰ ἐκεῖ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ, ἀφοῦ τὸ *πλέοντι πρὸς τὰ πρόσω* ἀνάγκη νὰ νοηθῇ ἀπὸ τοῦ Σουνίου πρὸς τὰ ΒΑ. Ἀλλ' ἡ νησὶς πραγματικῶς εὑρίσκεται κατὰ τὸν ΝΔ ἀνοιγόμενον μικρὸν κόλπον τοῦ Σουνίου καὶ ὀνομάζεται σήμερον Γαϊδουρονήσι. Ἐπ' αὐτοῦ παρατηρεῖται τεῖχος ἐξ ἀκατεργάστων λίθων.—Ὁ Πτολεμαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Πτολεμαίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Λάγου, εἶναι ὁ λεγόμενος ἄλλως Φιλάδελφος. Ὁ πολεμῶν τότε τοὺς Ἀθηναίους (265 π. Χ.) Ἀντίγονος, ὁ υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὀνομάζεται καὶ Ἀ. ὁ Γονατᾶς.

2. *Πειραιεύς*. Τὸ ὄνομα ἐτυμολογεῖται ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν παλαιῶν παρὰ τὸ πέραν. Οὕτω κατὰ Στραβ. (1, 59) : *τὸν Πειραιᾶ νησιάζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς κείμενον οὕτως φασὶν ὀνομασθῆναι*. Ἡ ἐτυμολογία τῶν παλαιῶν εἶναι ὀρθή, ὑπόμνησιν δὲ τῆς παλαιᾶς γεωλογικῆς καταστάσεως ἀποτελεῖ καὶ σήμερον τὸ ἐλάχιστον ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ὕψος τῆς πρὸς Β τῆς πειραϊκῆς χερσονήσου προσχώσεως καὶ ἡ γνωστὴ *σούδα* τοῦ Φαλήρου.—Δῆμος=ἀγροτικὴ κοινότης.—Τὸ πρῶτον ἐγένετο ἄρχων ὁ Θεμιστοκλῆς τὸ 493 π. Χ. Ἔκτοτε λοιπὸν χρονολογεῖται ἡ σπουδαία προσπάθεια τοῦ νὰ καταστήσῃ τὸν Πειραιᾶ ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Πειραιεὺς εἶχε τρεῖς λιμένας, οὓς ὁ Θουκ. (1, 93, 3) καλεῖ αὐτοφυεῖς, δηλ. φυσικούς. Εἶναι οὗτοι ὁ μέγιστος, καλούμενος Κάνθαρος διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτοῦ πρὸς τὸν κάνθαρον, γαστρῶδες ἀγγεῖον μὲ δύο λαβάς, ἡ Ζέα, σήμερον Πασαλιμάνι καὶ ἡ Μουνιχία, σημ. Φανάρι ἢ Λιμάνι τοῦ Κουμουντούρου. Ἡ κατασκευὴ τοῦ Πειραιῶς εἰς ἐπίνειον *(κατεσκευάσατο)* ἔδει νὰ γίνῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

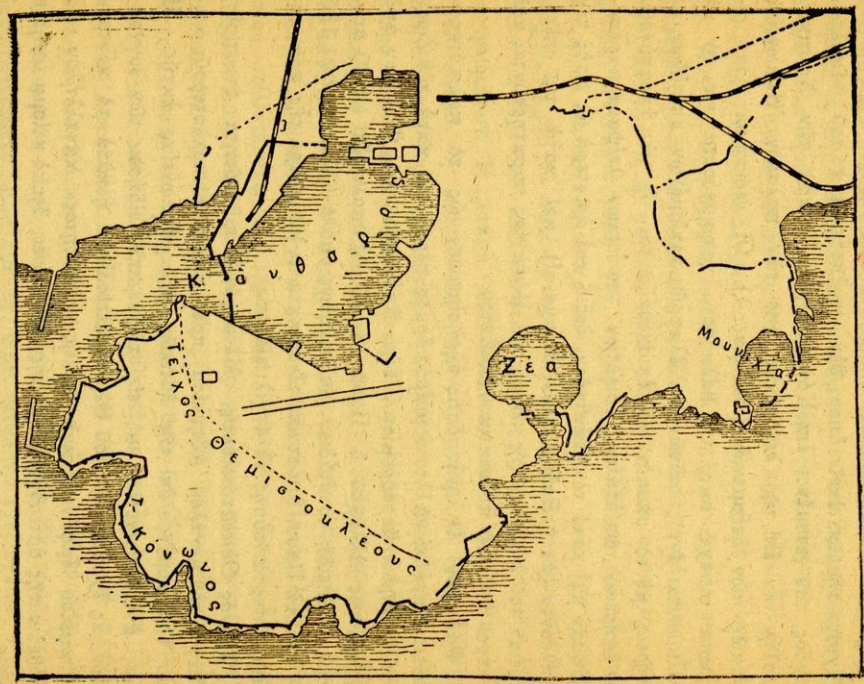

Εἰκ. 1.—*Λιμένες καὶ τείχη τοῦ Πειραιῶς.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τῆς ὀχυρώσεως τῶν λιμένων καὶ τῆς ἱδρύσεως διαφόρων λιμενικῶν ἔργων, ὡς οἱ νεώσοικοι. Τὸ περιβάλλον τοὺς λιμένας τεῖχος τοῦ Θεμιστοκλέους διακρίνεται καὶ σήμερον, ἂν καὶ εἰς ἐλάχιστα σημεῖα, ἐκεῖ ὅπου δὲν συνέπεσε μετὰ τοῦ νεωτέρου τείχους, τοῦ γενομένου ἐπὶ Κόνωνος, δηλ. παρὰ τὴν Ναυτικὴν Σχολὴν καὶ ἐπὶ τῆς λεγομένης ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἠετιωνείας δυτικῶς τῶν δεξαμενῶν (ἰδὲ εἰκ. 1). Οἱ νεώσοικοι ἦσαν οἰκήματα συνεχῆ παρὰ τὴν θάλασσαν, χρησιμεύοντα εἰς τὸ νὰ ἀνελκύωνται ἐντὸς αὐτῶν, ἐπὶ ἐλαφρῶς κεκλιμένων ἐπιπέδων, αἱ τριήρεις, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐπισκευάζωνται ἢ νὰ ἀποφεύγουν τὴν ἐπήρειαν τῶν ὑδάτων. Τοιούτων νεωσοίκων λείψανα παρετηρήθησαν καὶ κατὰ τὸν Κάνθαρον, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὡς πρὸς τὸν εἰσπλέοντα (ἀκτὴ Ξαβερίου καὶ δεξαμεναί), καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ λιμένος τῆς Ζέας καὶ Μουνιχίας παρατηροῦνται καὶ σήμερον ὑπὸ τοῦ προσεκτικοῦ διαβάτου.

Φάληρον. Ὁ λιμήν, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ παλαιότερον ἐπίνειον, πρέπει νὰ ἦτο ὁ μικρὸς ὅρμος πέραν τοῦ κατὰ τὸν Ζωολογικὸν κῆπον ἀεροδρομίου. Τὴν ἀπόστασιν τοῦ Φαλήρου ἀπὸ τῆς πόλεως ἀλλαχοῦ ὁ Παυσ. (8, 10, 4) ὑπολογίζει εἰς 20 σταδίους. Ἐπειδὴ τὸ στάδιον, ὡς συνήθως ὑπολογίζεται, μετρεῖ 185 μ., ἡ κατὰ Παυσ. ἀπόστασις εἶναι κατά τι μικροτέρα τῆς πραγματικῆς, ὑπερβαινούσης τὰ 4 χιλιόμετρα.

Τάφος Θεμιστοκλέους. Μὲ μεγάλην πιθανότητα ἐταυτίσθη ὁ τάφος τοῦ μεγάλου Ἀθηναίου πρὸς ἐρείπιον κυκλοτεροῦς κτιρίου, εὑρισκομένου ἐπὶ τῆς δυτικῶς τῆς Ἠετιωνείας ἀκτῆς. Ἡ θέσις ἀνταποκρίνεται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς εἰδήσεις τῶν συγγραφέων, ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ Θεμιστοκλείου, καὶ ἡ κατὰ τὸ κέντρον τοῦ κτιρίου ἐμφάνισις κυλινδρικῆς κοιλότητος, καταλλήλου εἰς ἀπόθεσιν τῆς ὀστεοδόχου κάλπης, βεβαιώνει, ὅτι τὸ κτίσμα ὑπῆρξε τάφος.

3, 1-3. Τὸ σπουδαιότατον ἱερὸν τοῦ Πειραιῶς ἦτο ἐνταῦθα τὸ ἀναφερόμενον τέμενος τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Διός. Ἡ θέσις του παραμένει ἄγνωστος. Μόνον ἐξ ἐπιγραφῶν γνωρίζομεν, ὅτι αἱ θεότητες ὠνομάζοντο συνήθως Ζεὺς Σωτήρ, Ἀθηνᾶ Σώτειρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τὸ ἱερὸν Δισωτήριον. Ὁ Π. νομίζει θέας ἄξιον τὸ τέμενος. Ἐκ τούτου δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ σπουδαῖον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον ὡς εἶναι ὁ ναός. Ἤρκει ὁ περίβολος, ὁ βωμός, τὰ ἀγάλματα, ἄλλα ἀφιερώματα ἐν ὑπαίθρῳ κείμενα ἢ καὶ ὑπό τινα στοάν, ἵνα κατασταθῇ τὸ τέμενος ἀξιοθέατον.

3, 8. Ἕνεκα τοῦ παρεμπεσόντος λόγου περὶ τῶν δύο ἀγορῶν ἔχομεν ἐδῶ ἐπανάληψιν τοῦ αὐτοῦ νοήματος μὲ ἄλλας λέξεις. Ἀντὶ τοῦ *ἔστι* ἔχομεν *ἑστᾶσι* καὶ ἀντὶ *τῆς στοᾶς τῆς μακρᾶς* γράφεται *τῆς δὲ ἐπὶ θαλάσσης στοᾶς*. Ἡ μακρὰ στοά, ἥτις δὲν ἦτο ἡ μόνη, ἀλλ' ἡ μεγίστη στοὰ τοῦ ἐμπορικοῦ τμήματος τοῦ λιμένος, ἐξετείνετο παρὰ τὴν σημερινὴν πλατεῖαν τοῦ Καραϊσκάκη. Ἡ κατασκευὴ αὐτῆς εἶναι ἄγνωστος. Ἀλλ' ἵνα χρησιμεύῃ ὡς ἀγορά, θὰ ὡμοίαζε πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις στοὰν τοῦ Ἀττάλου, θὰ εἶχε δηλ. καὶ κλειστοὺς χώρους πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἡ μακρὰ στοὰ ἐκαλεῖτο καὶ ἀλφιτόπωλις.—Ἡ ἑτέρα ἀγορά, ἡ μακρὰν τοῦ λιμένος, πρέπει νὰ εἶναι ἡ λεγομένη ἀπὸ τοῦ ῥυμοτομήσαντος τὸν Πειραιᾶ Ἱπποδάμου τοῦ Μιλησίου *Ἱπποδάμειος ἀγορὰ* (Ξεν. Ἑλλην. Π, 4, 11). Αὕτη ἔκειτο βορείως τῆς Ζέας.— *Δῆμος* εἶναι θεότης, προσωποποιοῦσα τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Λεωχάρης εἶναι ἐκ τῶν περιφήμων γλυπτῶν τοῦ Δ' αἰῶνος, σύγχρονος τοῦ Σκόπα καὶ Πραξιτέλους Ἀθηναῖος καλλιτέχνης.—Τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης ἔκειτο ἔξω καὶ πλησίον τοῦ μεγάλου πυλῶνος τοῦ τείχους μὲ τοὺς κυκλοτερεῖς πύργους ἐπὶ τῆς Ἑτιωνείας. Μικρὰ λείψανα παρετηρήθησαν ἐπὶ λοφίσκου παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Λαρίσης. Ἡ κατασκευὴ τοῦ Κόνωνος θὰ ἦτο πολυτελεστέρα, ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἵδρυσις τοῦ Ἀφροδισίου ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ. Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Κόνωνος συνέβη τὸ 394 π. Χ. Ἡ Ἀφροδίτη Δωρῖτις ὠνομάσθη ἀπὸ τῶν Δωριέων, ἡ Ἀκραία ἔκ τινος ἄκρας, ὅπου ἐλατρεύετο, Εὔπλοια δέ, διότι μεγάλην ἔχει σχέσιν ἡ θεὰ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ παρ' αὐτὴν συχνότατα ἐτιμᾶτο.

4, 1-3. Ὁ λιμὴν τῆς Μουνιχίας περιλαμβάνεται κυρίως μεταξὺ τῶν τριῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων λιμένων τοῦ Πειραιῶς, ἀλλ' ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος δὲν εἶναι περιττός. Τοὐναντίον εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σύμφωνος πρὸς τὴν διεύθυνσιν, ἣν ἔλαβεν ὁ περιηγητής, τραπεὶς πρὸς τὸ Φάληρον. Τὴν Ζέαν δὲν ἐμνημόνευσεν οὐδὲ τὰ περὶ αὐτὴν ἀξιοθέατα, ἐπειδὴ πρὸς τὰ ἐκεῖ δὲν ἐνδιέτριψεν. Ὁ ναὸς τῆς Μουνιχίας Ἀρτέμιδος ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁμωνύμου λόφου, τῆς σημερινῆς Καστέλλας.

4, 9. Ἡ Κωλιὰς ἄκρα μὲ τὸ ἱερὸν τῶν θεοτήτων τῆς γεννήσεως ταυτίζεται πρὸς τὴν μικρὰν προεξοχήν, ἐφ' ἧς τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἁγ. Κοσμᾶ. Ἀλλὰ βέβαια ἴχνη τοῦ ἱεροῦ δὲν ὑπάρχουν. Ἡ ἀπόστασις τῶν 20 σταδίων συμφωνεῖ κατὰ προσέγγισιν. —*Οὐκ ἂν τοῦτό γε*... Ὁ Π. ἐκφέρει τὴν γνώμην, ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶχον βλάψει τὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ὑπάρχον ἄγαλμα, διότι γνωρίζει, ὅτι ὁ Ἀλκαμένης, συνεργάτης καὶ μαθητὴς τοῦ Φειδίου, εἰργάζετο εἰς πολὺ νεωτέραν ἐποχὴν τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν.

ΚΕΦ. 2.

1. ***Ἐσελθόντων δὲ εἰς τὴν πόλιν***... Διὰ τούτου ὁ Π. σημειώνει τὸ πέρας τῆς ὁδοῦ, τῆς ἐκ Φαλήρου εἰς Ἀθήνας. Δὲν μανθάνομεν πῶς ἐλέγετο ἡ πύλη, εἰς ἣν κατέληγεν ἡ ὁδὸς αὕτη. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ψευδοπλατωνικοῦ Ἀξιόχου (364 Δ 365 Α) διδασκόμεθα, ὅτι ἡ ἐπιταφία στήλη τῆς Ἀμαζόνος ἔκειτο παρὰ τὰς Ἰτωνίας πύλας. Ἀκριβῶς ποῦ ἦσαν αἱ πύλαι αὗται δὲν γνωρίζομεν, *ἀλλ' ἀσφαλῶς ὑπῆρχον ΝΔ* τοῦ Ὀλυμπιείου (ἰδὲ εἰκ. 3). Τὸ μνῆμα τῆς Ἀντιόπης ἦτο μόνον εἰκὼν τάφου, χῶρος δηλ. περιωρισμένος μετὰ στήλης, ἀλλ' ἄνευ πραγματικοῦ περιεχομένου, ὡς θὰ ἦσαν τὰ λείψανα τῆς Ἀμαζόνος. Διότι ὁ λαὸς τῶν πολεμικῶν γυναικῶν, τῶν Ἀμαζόνων, αἵτινες ἐπὶ Θησέως ἐστράτευσαν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ἦτο πραγματικὸς ἱστορικὸς λαός, ἀλλὰ μόνον μυθικός. Ἀρχικῶς ἦσαν Νύμφαι, σύντροφοι τῆς μεγάλης πολεμικῆς θεᾶς, τῆς Ἀρτέμιδος, μετέπεσον δὲ ὕστερον εἰς τὴν θέσιν φοβερῶν πολεμικῶν γυναικῶν, ὡς τόσοι ἄλλοι θεοί, ὁ Ἡρακλῆς, π.χ. καὶ ὁ Θησεύς, μετέπεσον εἰς τὴν τάξιν τῶν ἡρώων. Πῶς ταῦτα συμβαίνουν δεικνύει καὶ τὸ ἑξῆς παράδειγμα ἐκ τῆς μυθολογίας τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. *Οἱ Νεράϊδες* θεω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

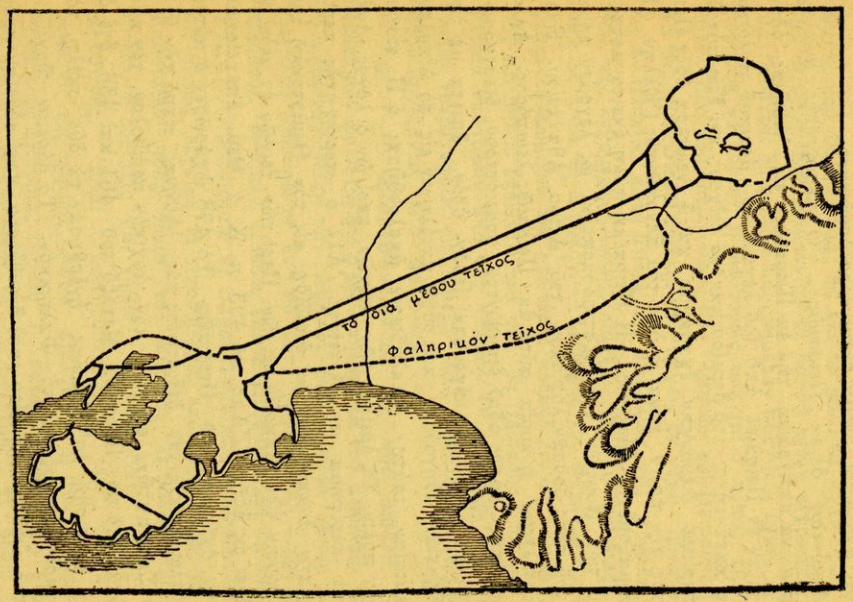

Εἰκ. 2. — *Τὰ τείχη.*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροῦνται δαιμονικὰ ἐξωτικὰ ὄντα ἐπικίνδυνα, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχουν μέσα νὰ ὑπανδρευθοῦν καὶ τότε δὲν διακρίνονται τῶν λοιπῶν γυναικῶν, τεκνοποιοῦν μάλιστα καὶ οἱ γεννώμενοι, γνωστοὶ εἰς τοὺς πιστεύοντας ἄνθρωποι, ὀνομάζονται *νεραϊδογέννητοι*.

2. *Ἀνιόντων δὲ ἐκ Πειραιῶς*.... Ὁ περιηγητὴς ἀναλαμβάνει τὼρα νὰ περιγράψῃ τὴν ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας ὁδόν. Αὕτη ἤρχιζεν ἐν Πειραιεῖ ἀπὸ τοῦ λεγομένου *ἀστικοῦ πυλῶνος* καὶ ἔφερε κατὰ μῆκος τοῦ βορείου μακροῦ τείχους καὶ ἔξω αὐτοῦ, καθ' ἣν περίπου διεύθυνσιν ἐχαράχθη καὶ ἡ νεωτέρα ὁδὸς Πειραιῶς, πρὸς τὴν πόλιν. Εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος (Ἑλλην. II, 4, 11) ὀνομαζομένη ἁμαξιτός. Ἡ Πειραϊκὴ πύλη ἔκειτο μεταξὺ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν, τοῦ Ἀστεροσκοπείου ὡς λέγομεν σήμερον, καὶ τοῦ πρὸς βορρᾶν λοφίσκου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Ἐκεῖ φυσικὰ κατέληγεν ἡ κυρία αὕτη ἐκ Πειραιῶς λεωφόρος. Ἀλλὰ διακλάδωσις τῆς αὐτῆς ὁδοῦ διηυθύνετο βορειότερον, διεσταυρώνετο μὲ τὴν εἰς Ἐλευσῖνα ἄγουσαν ἱερὰν ὁδόν, ἔπειτα μὲ τὴν εἰς Ἀκαδημείαν ὁδηγοῦσαν καὶ οὕτω κατέληγεν εἰς τὸ Δίπυλον. Τὴν τελευταίαν ταύτην διακλάδωσιν ἀκολουθήσας ὁ Π. εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀνήκουν εἰς τὰ περίφημα μακρὰ τείχη. Ἀλλ' ὁ περιηγητὴς περιπίπτει εἰς τὴν ἀνακρίβειαν νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ τὴν πρώτην ἵδρυσιν τῶν μακρῶν τειχῶν. Περὶ τῶν τειχῶν ἐν γένει ἡ ἀλήθεια ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἀπὸ τοῦ 493 π. Χ. ὁ Θεμ. ἐπεχείρησε τὴν πρώτην ὀχύρωσιν τοῦ Πειραιῶς. Τὸ 478 ὠχύρωσεν ὁ αὐτὸς διὰ τῆς διπλωματικῆς τοῦ δεξιότητος τὰς Ἀθήνας, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Σπαρτιατῶν, εὐρύνας τὸν ἀρχικὸν περίβολον, τὸν καταστραφέντα ὑπὸ τῶν Περσῶν. Μεταξὺ τοῦ 461 καὶ 456, ὅτε ὁ Θεμ. εἶχεν ἐξορισθῆ, ἐπὶ Κίμωνος ἠγέρθησαν τὰ δύο σκέλη, τὸ βόρειον μακρὸν τεῖχος καὶ τὸ Φαληρικόν. Τὸ βόρειον ἤρχιζεν ὄπισθεν τοῦ Ἀστεροσκοπείου καὶ διηυθύνετο κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Πειραιᾶ. Τὸ Φαληρικὸν ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς νοτίας πλευρᾶς τοῦ λόφου τοῦ Μουσείου. Τὸ 445, ἐπὶ Περικλέους, ἐκτίσθη *τὸ διὰ μέσου τεῖχος*, περιπεσόντος εἰς ἀχρηστίαν τοῦ Φαληρικοῦ. Τὸ 403 μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς καταστροφὴν κατεσκάφησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντα τὰ τείχη τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν αὐλῶν τοῦ Λυσάνδρου. Τὸ 393 τέλος μετὰ τὴν ἐν Κνίδῳ μεγάλην ἐπιτυχίαν ὁ Κόνων ἀνίδρυσε πάντα τὰ τείχη των Ἀθηνῶν ἐκτὸς τοῦ Φαληρικοῦ ἀκολουθήσας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ ἴχνη τῶν παλαιοτέρων τειχῶν. Ἐπὶ Παυσανίου τὰ μακρὰ τείχη εἶχον ἤδη ἐρειπωθῆ. Διατηροῦνται δὲ τούτων καὶ σήμερον ἐλάχιστα ἴχνη, δι' ὧν κατωρθώθη νὰ εὑρεθῇ ἡ διεύθυνσίς των καὶ ὁ τόπος τῆς συνάψεως αὐτῶν πρὸς τοὺς περιβόλους τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς (ἰδὲ εἰκ. 2). Τὰ σημαντικώτερα ἐρείπια τῶν τειχῶν ἐν γένει δύναται νὰ ἴδῃ τις ἐν Πειραιεῖ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τῆς μεγάλης χερσονήσου, τῆς λεγομένης Ἀκτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς Ἑπτωνείας, ἐν Ἀθήναις δὲ παρὰ τὸ Δίπυλον.— Ὁ τάφος τοῦ Μενάνδρου, τοῦ ἐπιφανεστάτου κωμικοῦ τῆς νεωτέρας κωμῳδίας, ὡς καὶ τὸ κενοτάφιον τοῦ Εὐριπίδου ἔκειντο παρὰ τὴν ἐκ Πειραιῶς ὁδὸν καὶ εἰς μικρὰν βέβαια ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ὡρισμένα νεκροταφεῖα, ὡς ἡμεῖς, ἀλλ' ἔθαπτον ἑκατέρωθεν πάσης ὁδοῦ ἀρχίζοντες ἀπὸ τῶν πυλῶν.

4. 1—5. ***Εἰσελθόντων δὲ εἰς τὴν πόλιν.*** Ἐκ πολλῶν ἐνδείξεων φαίνεται ὅτι ὁ Π. εἰσῆλθε διὰ τοῦ Διπύλου. Εἶναι τοῦτο ἡ κυριωτάτη πύλη των Ἀθηνῶν, ὀνομασθεῖσα οὕτω. ἐπειδὴ διὰ μεγάλου τετραγώνου ἐν τῷ μέσῳ χωρίσματος διῃρεῖτο εἰς δύο εἰσόδους. Ἡ διπλῆ εἴσοδος ἐπανελαμβάνετο καὶ ὄπισθεν πρὸς τὴν πόλιν.—*Οἰκοδόμημα ἐς παρασκευὴν τῶν πομπῶν. Τὸ πομπεῖον,* ὡς ἄλλως λέγεται τὸ οἰκοδόμημα, ταυτίζεται πρὸς τὸ εἰς μακρὰν ἀπόστασιν πρὸς νότον τοῦ Διπύλου λείψανον κτίσματος, τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις τῶν χώρων ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ σχέδιον ἀποθήκης. Ἐκεῖ διετηροῦντο τὰ ἱερὰ σκεύη, τὰ χρήσιμα εἰς τὰς πομπάς. Αὗται ἐτελοῦντο ἢ κατ' ἔτος κατὰ τὰς διαφόρους ἐνιαυσίας ἑορτὰς ἢ κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος, ὅπως εἰς τὰ μεγάλα Παναθήναια. *Ναὸς Δήμητρος.* Ἡ θέσις τούτου δὲν ἐγνώσθη δι' εὑρημάτων, ἀλλ' ἡ εἴδησις, ὅτι ἦτο πλησίον τοῦ πομπείου συμφωνεῖ μὲ τὴν γειτνίασιν τῆς ἱερᾶς πύλης, δι' ἧς διήρχετο ἡ πομπὴ τῶν Ἐλευσινίων διευθυνομένη πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἱερὸν τῆς Δήμητρος, εἰς Ἐλευσῖνα, κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παῖς εἶναι ἡ Περσεφόνη, Ἴακχος δὲ εἶναι ὁ Διόνυσος ὡς υἱὸς τῆς Δήμητρος κατὰ τὴν ἐλευσινιακὴν λατρείαν.— *Τὰ ἀττικὰ γράμματα* εἶνει τὸ ἀττικὸν ἀλφάβητον, ὅπερ ἐστερεῖτο τοῦ Η καὶ Ω. Ἀπὸ τοῦ 403 π. Χ. ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος εἰσήχθη ἐπισήμως εἰς Ἀθήνας τὸ πληρέστερον ἰωνικόν, ὅπερ ἐπεκράτησεν εἶτα εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Κατὰ ταῦτα ὁ μνημονευόμενος Πραξιτέλης πρέπει νὰ εἶναι διάφορος καὶ παλαιότερος τοῦ γνωστοῦ μεγάλου ὁμωνύμου καλλιτέχνου τοῦ Δ' αἰῶνος.

4, 9. ***Στοαὶ δὲ εἰσὶν ἀπὸ τῶν πυλῶν...*** Αἱ στοαὶ ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ Διπύλου ἑκατέρωθεν μεγάλης ὁδοῦ, διευθυνομένης εἰς τὸν Κεραμεικόν. Ἡ ὁδὸς ἐλέγετο διὰ τὸ πλάτος αὐτῆς Δρόμος. Ἡ παρῴδησις τῶν ἐλευσινίων μυστηρίων ἀπεδόθη, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Ἀθηνᾶ Παιωνία εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν λεγομένην Ἀθηνᾶν Ὑγίειαν. Μνημοσύνη εἶναι ἡ μήτηρ τῶν Μουσῶν. Τὰ ἀγάλματα τούτων, ὡς καὶ τοῦ Διός, τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀκράτου, ἦσαν ἔργα καὶ ἀφιερώματα τοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' π.Χ. αἰῶνος ἀκμάσαντος καλλιτέχνου Εὐδουλίδου, Ποῦ ἔκειτο τὸ μνημεῖον τοῦτο ἔδειξαν εὑρήματα γενόμενα πρὸ πολλῶν ἐτῶν (1837) πλησίον τοῦ παλαιοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ. Μεταξὺ τῶν εὑρημάτων εἶναι ἐπιγραφὴ ὀνομάζουσα τὸν ποιήσαντα Εὐδουλίδην καὶ ὑπερφυσικὴ κεφαλὴ Ἀθηνᾶς, ἀποκειμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου.

ΚΕΦ. 3.

1. 1—7. Κεραμεικὸς ἐνταῦθα σημαίνει τὸν τόπον, ὅπου ἡ ἀρχαία ἀγορά. Ὁ Κεραμεικὸς ἦτο προσέτι καὶ δῆμος, χωριζόμενος διὰ τοῦ τείχους εἰς τὸν ἐκτὸς τοῦ τείχους Κεραμεικὸν καὶ τὸν ἐντὸς αὐτοῦ. Τὸ τελευταῖον μέρος ἀπετέλει συνοικίαν τῆς πόλεως, ἐνῷ τὸ ἔξω προάστειον. Τὸ ὄνομα προῆλθεν ἀπὸ τῆς ἔκπαλαι ἐκεῖ ἀσκουμένης κεραμουργίας καὶ τῶν πολλῶν κεραμέων τῶν κατοικούντων τὸν τόπον. Ἡ ἐκ τοῦ ἥρωος Κεράμου ἑρμηνεία τῶν πάλαιῶν δὲν εἶναι ἀληθής. *Στοὰ βασίλειος.* Ποῦ ἔκειτο ἡ στοά, ὅπου *καθίζει βασιλεὺς*=καθήμενος δικάζει ὁ ἐκ τῶν 9 ἀρχόντων βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεύς, δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Εἶναι τὸ πρῶτον οἰκοδόμημα, ὅπερ συναντᾷ πρὸς τὰ δεξιὰ ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν. Αὕτη ἐξετείνετο ΒΑ καὶ Β τοῦ ὑψώματος τοῦ λεγ. Θησείου, ὅπερ ἐκαλεῖτο Κολωνὸς Ἀγοραῖος, δηλ. λόφος τῆς ἀγορᾶς, πρὸς Ν πρὸς τὰς βορείας κλιτῦς τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου. Κατὰ ταῦτα πιθανὸν εἶναι, ὅτ' ἡ στοὰ τοῦ βασιλέως ἔκε'το κατὰ τὴν βορ. πλευρὰν τοῦ λόφου τοῦ Θησείου πλησίον τῆς σιδηροδρ. γραμμῆς. — *Ἐπεστι τῷ κεράμῳ* = ἐπὶ τῆς διὰ κεραμίδων καλυπτομένης στέγης (καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ἑκατέρωθεν ἀετώματος τῆς στοᾶς) ὑπάρχουν ὡς πήλινα ἀκρωτήρια συμπλέγματα παριστῶντα ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν Θησέα ῥίπτοντα εἰς τὴν θάλασσαν τὸν Σκίρωνα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν Ἡμέραν φέρουσαν τὸν Κέφαλον.— Δίκας ἀσεβείας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐδίκαζεν ὁ βασιλεύς, διότι εἰς αὐτὸν ἦτο κυρίως ἀνατεθειμένη ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἱερῶν.

1. 10. Πρῶτος μετὰ τοὺς τυραννοκτόνους ὁ ἔνδοξος Κόνων ἐτιμήθη δι' ἀνδριάντος ἱδρυθέντος εἰς τὸν ἐπισημότατον τόπον τῆς πόλεως, τὴν ἀγοράν. Ὁ Ἰσοκράτης ἐν τῷ περὶ τοῦ Εὐαγόρου λόγῳ του (57) ἀναφέρει, ὅτι τὸ ἄγαλμα τοῦ Κόνωνος μὲ τὸ τοῦ Εὐαγόρου ἵσταντο *οὗπερ τοῦ Διὸς ἄγαλμα τοῦ Σωτῆρος*. Ὁ Ζεὺς Σωτὴρ οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Παυσ. ὀνομαζόμενον Δία Ἐλευθέριον. Τὸ τελευταῖον ἐπίθετον ὁ Ζεὺς προσέλαβεν ὡς ἐλευθερωτὴς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Μήδων, ὅπως καὶ ἐν Πλαταιαῖς. Ὁ Κινύρας ἐμυθολογεῖτο, ὅτι προήρχετο ἐκ Βύβλου τῆς Φοινίκης καὶ ὅτι ἔκτισε τὴν Πάφον γενόμενος βασιλεὺς τῆς Κύπρου.

2. 1 — 7. Ἡ ἐν λόγῳ στοὰ ὠνομάζετο τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου καὶ ἁπλῶς στοὰ τοῦ Διός. Δὲν ἐχρησίμευεν ὡς ἡ βασίλειος ὡς δημόσιον κατάστημα, ἀλλ' ἦτο ἀνάθημα ὅπως καὶ τὸ ἄγαλμα εἰς τὸν ἐλευθερωτὴν Δία. Αἱ γραφαὶ τῶν τοίχων ἀπέβλεπον εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὴν δόξαν τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας. Αὐτὸ τοῦτο, τὸ μέγα ἀγαθόν, τὸ ἐλεύθερον δημοκρατικὸν πολίτευμα οἱ εὐσεβεῖς Ἀθηναῖοι ἀπέδιδον εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν Ἀθηναῖον ἥρωα, τὸν Θησέα. Γνώμη, ἣν ὡς ἱστορικῶς ἀνακριβῆ ἀποκρούει καὶ ὁ Παυσανίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. Ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος Πατρῴου οὐδὲν εὑρέθη εἰσέτι ἴχνος, ἀλλ' ἡ θέσις του πλησίον τῆς στοᾶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου. Ὁ Εὐφράνωρ ἦτο Ἀθηναῖος, ζωγράφος καὶ γλύπτης συγχρόνως. Ἤκμασε κατὰ τὸ α' ἥμισυ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ Λεωχάρης ἦτο νεώτερός του κατά τι. Ὁ Κάλαμις ἤκμασε κατὰ τὸ μέσον τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ παλαιότερον, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰργάζετο καὶ μετὰ τὸν ἐν Ἀθήναις λοιμὸν (429). Ὁ Ἀπόλλων ἦτο καὶ ἐλέγετο Ἀλεξίκακος καὶ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς λοιμώδους νόσου.

4. Τὸ ἱερὸν τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν, ὅπερ ἄλλως ἐλέγετο Μητρῷον, ἦτο σπουδαιότατον. Ἐν αὐτῷ ἐφυλάσσοντο τὰ πρωτότυπα τῶν νόμων καὶ ψηφισμάτων καὶ ἄλλα δημόσια γράμματα. Ἦτο τὸ ἀρχεῖον τοῦ κράτους, ὅπως λέγομεν σήμερον. Ἡ Μήτηρ τῶν θεῶν, ἡ Ρέα ἢ Κυβέλη ἄλλως λεγομένη, δὲν ἦτο ἡ ἀρχικὴ κάτοχος τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα εἶχεν ἀντικαταστήσει ἄλλην ὁμοίαν μητέρα θεάν, τὴν Δήμητρα τῆς Ἐλευσῖνος. Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς τὸ ἱερὸν ἀπέβη ἀρχεῖον τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ἡ Δημήτηρ εἶναι γνωστὴ ὡς προστάτις τῶν δημοσίων θεσμῶν. Ὁ Φειδίας παρέστησε τὴν Μητέρα τῶν θεῶν καθημένην ἐπὶ θρόνου μὲ λέοντας ἑκατέρωθεν κρατοῦσαν τὸ τύμπανον, ὡς γνωρίζομεν ἐκ πολυαρίθμων μικρῶν ἀναγλύφων. Τὸ Μητρῷον δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὰ ἀνατολικῶς καὶ ὑποκάτω τοῦ λεγομένου Θησείου ἀποκαλυφθέντα δι' ἀνασκαφῶν ἐρείπια, ὡς τοῦτο διδάσκουν δύο ἐπιγραφαὶ ἐκεῖ εὑρεθεῖσαι (ἰδὲ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδα 1910, 1 κ. ἑ.). Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ ἐπίσης ὡς τὸ Μητρῷον σπουδαῖον κτίσμα, τὸ βουλευτήριον, ὅπου συνεδρίαζεν ἡ βουλὴ τῶν 500, δὲν θὰ εἶναι μακράν. — Ὁ ἐκ Καύνου τῆς Καρίας Πρωτογένης εἶναι ἐκ τῶν περιφήμων ζωγράφων τῆς Ἀρχαιότητος, ἐφάμιλλος τοῦ Ἀπελλοῦ καὶ σύγχρονος. Οἱ εἰκονισθέντες ὑπ' αὐτοῦ θεσμοθέται εἶναι ἄγνωστοι. Οἱ λοιποὶ καλλιτέχναι μόνον ἐδῶ ἀναφέρονται.

ΚΕΦ. 5.

1. Πλησίον τοῦ βουλευτηρίου εἶναι ἡ Θόλος καλουμένη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τοῦτο εἶναι εὔλογον, διότι ἡ Θόλος ἦτο τὸ ἀρχεῖον τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπείας τῆς βουλῆς. τῶν πρυτάνεων. Τοῦ κτίσματος δὲν διεσώθη τὸ ἐλάχιστον λείψανον καὶ ἀπόκειται εἰς τὰς μελλούσας ἀνασκαφὰς νὰ εὑρεθῇ ὅ,τι περιεσώθη ὑπὸ τὰ χώματα. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀνόματος καὶ ἐκ παρομοίων κτισμάτων, ὡς ἡ Θόλος τοῦ Ἀσκληπιείου τῆς Ἐπιδαύρου, γνωρίζομεν, ὅτι τὸ κτίριον εἶχε σχῆμα στρογγύλον καὶ κωνικὴν πετασοειδῆ στέγην. Ἡ αὐτὴ ἐκαλεῖτο καὶ Σκιάς. Τὸ ἰδιάζον σχῆμα τῆς Θόλου ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἱερότητος αὐτῆς. Ἐνταῦθα ἐθυσίαζον καὶ εἱστιῶντο οἱ πρυτάνεις, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ κράτους, τὴν κυβέρνησιν, ὡς λέγομεν σήμερον. Εἶναι λοιπὸν φυσικὸν νὰ διετηρεῖτο ἐκεῖ ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς Ἑστίας, τοῦ ὁποίου ἡ λατρεία εἶναι παλαιοτάτη. Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν λόλον ἡ Θόλος διετήρησε τὸν παλαιότατον τύπον τῆς ἀνθρωπίνης κατοικίας, ὃν παρουσιάζει ἡ στρογγύλη κωνικὴ καλύβη. *Ὅστις δὲ κατεστήσατο...* Εἶναι οὗτος ὁ Κλεισθένης. ὅστις μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν τυράννων κατέστησε τὸ 506 π Χ. τὴν νέαν δημοκρατικωτέραν πολιτείαν τῶν Ἀθηναίων. Τὰς φυλὰς ηὔξησεν ἐκ 4 εἰς 10. Οἱ δέκα ἐπώνυμοι ἥρωες, περὶ ὧν πραγματεύεται ὁ Π. εἰς τὰς § 2—4, εἶναι οἱ ἑξῆς : Ἱππο θόων, Ἀντίοχος, Αἴας, Λεὼς (ἡ φυλὴ Λεωντίς), Ἐρεχθεύς, Αἰγεύς, Οἰνεύς, Ἀκάμας, Κέκροψ καὶ Πανδίων.

5. Ἀπὸ τοῦ Ἀττάλου τοῦ Α', βασιλεύσαντος ἐν Περγάμῳ (241-197 π. Χ.), φίλου καὶ εὐεργέτου τῶν Ἀθηναίων, ὠνομάσθη ἡ Ἀτταλὶς φυλή, ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Δ', τοῦ Φιλοπάτορος (221-204), ἡ Πτολεμαὶς καὶ ἀπὸ τοῦ πλουσιώτατα καλλωπίσαντος τὰς Ἀθήνας Ἀδριανοῦ ἢ Ἀδριανίς.

ΚΕΦ. 8.

2. Δύο μεγάλα ἐρείπια τῶν Ἀθηνῶν ἐνθυμίζουν τὰ ὀνόματα τῶν ἐδῶ ἀναφερομένων βασιλέων τῆς Περγάμου, τὰ τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου περὶ τὰ 200 μ. ἀνατολικῶς τοῦ λεγ. Θησείου καὶ ἐκεῖνα τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους μεταξὺ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ μὲν ἐδῶ μνη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μονευόμενος εἶναι Ἄτταλος ὁ Α΄, ἐνῷ ὁ χορηγήσας τὴν δαπάνην τῆς στοᾶς εἶναι Ἄτταλος ὁ Β΄ (159-138 π.Χ.) καὶ ὁ τῆς ἑτέρας στοᾶς ἱδρυτὴς εἶναι Εὐμένης ὁ Β΄ (197—159 π.Χ.) καὶ ὄχι ὁ ἀναφερόμενος Εὐμένης. Ἐκ τῆς καλῆς διατηρήσεως τῶν ἐρειπίων τούτων, ἀποκαλυφθέντων δι' ἀνασκαφῶν, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὁποῖα οἰκοδομήματα ἦσαν αἱ στοαὶ τῶν παλαιῶν Μακρὰ κα σιενὰ κτισματα, ορθογωνια, εστεγασμὲνα, ἄνευ του μακροῦ τετάρτου τοίχου, ὃν ἀντικαθίστων κίονες Ἂν τὸ πλάτος τῆς στοᾶς ἦτο μέγα, αἱ κιονοστοιχίαι ἦσαν δύο. Τοῦτο συνέβαινεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐν λόγῳ στοὰς καὶ ἐκτὸς τούτου τὰ πατώματα ἦσαν δύο. Ἐχρησίμευε δὲ ἡ μὲν στοὰ τοῦ Εὐμένους διὰ τὴν ἄνετον συναναστροφὴν τῶν πολιτῶν ἐντὸς ἐστεγασμένου, μεγάλου, φωτεινοῦ καὶ εὐαέρου χώρου, ἡ δὲ τοῦ Ἀττάλου καὶ εἰς τὰς χρείας τῆς ἐμπορικῆς ἀγορᾶς. Διότι ἡ ἀπέναντι τῶν κιόνων μακρὰ πλευρὰ παρουσιάζει κατὰ κανονικὰς ἀποστάσεις πολλὰς θύρας, ἀνοιγομένας εἰς ἰσαρίθμους ὄπισθεν κλειστοὺς χώρους. Ἐντὸς αὐτῶν ἐφυλάσσοντο τὰ διάφορα ἐμπορεύματα.

3. Ὁ Ἀμφιάραος ἦτο θεὸς ὑποχθόνιος, ὅπως ὁ Ἀσκληπιός, παρέχων μαντεύματα καὶ θεραπείας.— Ἡ Εἰρήνη ἡ κρατοῦσα τὸν υἱόν της Πλοῦτον, ὡς ἡ Παναγία τὸν Χριστόν, ἦτο ἔργον τοῦ Ἀθηναίου καλλιτέχνου Κηφισιδότου,ὡς μανθάνομεν ἐκ τῶν Βοιωτικῶν τοῦ Παυσ. (IX, 16,2) Ἀντίγραφον τοῦ ὡραίου ἔργου διατηρεῖται εἰς τὴν Γλυπτοθήκην τοῦ Μονάχου. Ἐξ ἄλλου ἀντιγράφου ἔχει καὶ τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν μέρος παριστῶν τὸν παῖδα Πλοῦτον —Λυκοῦργος ὁ Λυκόφρονος εἶναι ὁ περίφημος ῥήτωρ καὶ πολιτικὸς (338-326).

4. Ὁ ἀνδριὰς τοῦ Δημοσθένους ἦτο χάλκινος, ποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολυεύκτου 40 ἔτη μετὰ τὸν ἐν Καλαυρείᾳ θάνατόν του. Τοῦ ἀνδριάντος διατηροῦνται μαρμάρινα ἀντίγραφα καὶ ἐν Ἀθήναις ἔχομεν κεφαλὴν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Θέμιδος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὅπου δύναταί τις νὰ ἴδῃ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος. Ἡ Καλαύρεια εἶναι ὁ σημερινὸς Πόρος, ὅπου ὑπῆρχεν ἀρχαῖον ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος, χρησιμεῦον ὡς ἄσυλον.

5. Ἡ Ἐνυὼ ἦτο πολεμικὴ θεά, θῆλυς Ἄρης, ὅστις ἐλέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γετο καὶ Ἐνυάλιος. Ἡ Ἀφροδίτη μάλιστα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ τελευταία ὡς πολεμικὴ θεά, ἐσχετίζετο μετὰ τοῦ Ἄρεως. Ὁ Καλάδης εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν. Ἴσως ἦτο ποιητής, γράψας περὶ νόμων ποιήματα. Ποῦ ἔκειτο ἀκριβῶς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄρεως δὲν εἶναι γνωστόν. Ἀλλ' ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Π ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, ὅτ' τὸ ἱερὸν τοῦτο ὁ ἀνδριὰς τοῦ Δημοσθένους, τὸ ἄγαλμα τῆς Εἰρήνης ὡς καὶ οἱ ἐπώνυμοι ἥρωες δὲν ἦσαν μακρὰν τοῦ τόπου, ὅπου ἵσταντο τὰ δύο συμπλέγματα τῶν τυραννοκτόνων. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζομεν ἄλλοθεν ὅτι αἱ εἰκόνες τοῦ Ἁρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος ἦσαν κατ' ἐπιφανῆ τόπον τῆς ἀγορᾶς καλούμενον *ὀρχήστραν*, ταύτης δὲ ἡ θέσις εἶναι πιθανῶς κατὰ τὸ ΒΔ ἄκρον τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου, δὲν ἔχομεν πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν ἄλλο τι νὰ σκεφθῶμεν παρὰ γενικῶς νὰ τοποθετήσωμεν τὰ διάφορα ταῦτα μνημεῖα κατὰ μῆκος τῆς βορείας κλιτύος τοῦ λόφου. Οἱ τυραννοκτόνοι ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ ἐπισημότατα τιμηθέντες Ἀθηναῖοι διὰ τῆς ἱδρύσεως τῶν ἀνδριάντων αὐτῶν ἐν τόπῳ ἱερῷ καὶ ἐπιφανεστάτῳ τῆς πόλεως. Ὑπῆρξαν διὰ τοὺς Ἀθηναίους τὸ ἱερὸν καὶ ἀγαπητὸν σύμβολον τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας. Τοὺς νεωτέρους ἀνδριάντας ἐποίησαν ὁ Κριτίας καὶ Νησιώτης, ζεῦγος καλλιτεχνῶν γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν, καὶ ὄχι μόνος ὁ πρῶτος, ὡς ἀνακριβῶς λέγει ὁ Π. Ἱδρύθησαν τὸ 477 π. Χ. Τούτων διεσώθη ἀντίγραφον μαρμάρινον, ἐπειδὴ τὸ πρωτότυπον ἦτο χάλκινον, φυλασσόμενον ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως. Ἀλλὰ καὶ μικραὶ ἀπεικονίσεις διετηρήθησαν ἐπὶ ἀναγλύφων καὶ ἀθηναϊκῶν νομισμάτων. Κατ' ἄλλους ὁ Μ Ἀλέξανδρος ἀπέστειλεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸ ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ἀπαχθὲν εἰς τὰ Σοῦσα παλαιότερον ἔργον τοῦ Ἀντήνορος.

6. Τὸ Ὠδεῖον τοῦτο δὲν εἶναι οὔτε τὸ παλαιὸν ᾠδεῖον τοῦ Περικλέους, ὅπερ θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, οὔτε τὸ τοῦ Ἡρώδου, ἀλλὰ τρίτον ἄλλο ἐξαφανισθὲν τελείως. Ὁ Φιλόστρατος ἐν Β. Σοφ. 11, 5, 4 ἀναφέρει *τὸ ἐν τῷ Κεραμικῷ θέατρον, ὃ δὴ ἐπωνόμασται Ἀγριππεῖον*. Περὶ τοῦ θεάτρου λοιπὸν τούτου, ἐπισκευασθέντος πιθανῶς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Αὐγούστου Ἀγρίππα, πρόκειται ἐνταῦθα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ. 14.

1. Μετὰ τὰς παρεκβάσεις περὶ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέων καὶ τοῦ Πύρρου (κεφ. 9—14), ὧν ἀνδριάντες ὡς εὐεργετῶν τῶν Ἀθηναίων ὑπῆρχον πρὸ τοῦ ᾠδείου, ὁ Π. ἀναλαμβάνει τὴν περιγραφὴν τῶν ἀξιοθεάτων καὶ ἀναφέρει, ὅτι πλησίον τοῦ ᾠδείου εἶναι ἡ κρήνη, ἡ καλουμένη Ἐννεάκρουνος. Ὠνομάζετο οὕτω, διότι μὲ ἐννέα κρουνοὺς κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου ἡ μοναδικὴ αὕτη πηγὴ τῶν Ἀθηνῶν. Ποῦ ἔκειτο ἡ περίφημος Ἐννεάκρουνος εἶναι ἐκ τῶν μάλιστα περιμαχήτων ζητημάτων τῆς Ἀθηναϊκῆς τοπογραφίας. Ἡ γνώμη, ὅτι ἡ κρήνη εὑρίσκετο κατὰ τὸν Ἰλισὸν νοτίως τοῦ Ὀλυμπιείου στηρίζεται πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Θουκυδίδου (1, 15, 3), καθ᾽ ἣν ἡ πηγὴ πρὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ Πεισιστράτου ὠνομάζετο Καλλιρρόη, ἀναφέρεται δὲ μὲ τοιοῦτον ὄνομα πηγὴ κατὰ τὸν Ἰλισὸν ἀπὸ τοῦ Α΄ π. Χ. αἰῶνος (ψευδοπλατ. Ἀξίοχ. 364 Α) καὶ ὡς φαίνεται διεσώθη διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρου ἀνοικονόμητον εἶναι τὸ νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ Π. μετεπήδησε διὰ μιᾶς ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς τὸν Ἰλισόν, ἐνῷ ἔγραψεν, ὅτι ἡ κρήνη εἶναι πλησίον. Ἀνοικονόμητον εἶναι ἐπίσης, ὅτι ὁ Π. εὐθὺς κατόπιν ἐπανέρχεται εἰς τὴν περιγραφὴν ἱερῶν, ἀσφαλῶς κειμένων ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Πνυκὸς ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἀνάβασιν. Ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης ὡς καὶ ὁ τοῦ Τριπτολέμου ἦσαν ἐντὸς περιβόλου ἱεροῦ, ὅπερ ἄλλως ἐκαλεῖτο Θεσμοφόριον καὶ εὑρίσκετο ὡς γνωρίζομεν καλῶς ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους (Θεσμοφ. 657 κ ἑ.) ἐπὶ τῆς Πνυκὸς ἢ Πυκνός, ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοί. Τὸ Ἐλευσίνιον, ἄλλο ἱερὸν τοῦτο τῶν αὐτῶν θεοτήτων, εὑρίσκετο ἀπέναντι τοῦ Θεσμοφορίου ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως (ἰδὲ κατωτέρω). Κατὰ ταῦτα, ἐὰν δώσωμεν πίστιν εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Π., ὅπως ὀφείλομεν, πρέπει τὴν κρήνην νὰ τοποθετήσωμεν κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο λόφων κοιλάδα, κατὰ τὴν σημερινὴν ὁδὸν Ἁγ. Παύλου *(ναοὶ δὲ ὑπὲρ τὴν κρήνην)*. Ἀκριβῶς δὲ ἐνταῦθα αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν, ὅτι κατὰ τὸν Ϛ΄ π. Χ. αἰῶνα, δηλ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πεισιστράτου, εἶχε κατασκευασθῆ μεγάλη κρήνη τροφοδοτουμένη διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ὑδραγωγείων πανταχόθεν ἐκεῖ συρρεόντων. Ἡ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν ἔνδειξις εἶναι σπουδαιοτάτη καὶ ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήτος. Ἡ Ἐννεάκρουνος ἢ τοὐλάχιστον ἡ κρήνη, ἣν περιγράφει ὁ Π., δὲν ἦτο μακρὰν τοῦ ὑποδειχθέντος τόπου. Τὸ ἐκ τῆς Καλλιρόης ἐμπόδιον δύναται εὐκόλως νὰ ἀρθῇ, διότι ἄριστα εἶναι δυνατὸν καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰλισὸν καὶ ἡ ἐνταῦθα πηγὴ νὰ ὠνομάζοντο διὰ τοῦ αὐτοῦ κοσμητικοῦ ἐπιθέτου.

2. *Ἐπέσχεν ὄψις ὀνείρατος* = (μὲ) ἐκράτησε, ἠμπόδισε ὄνειρον. Τοῦτο εἶναι τρόπος ἐκφράσεως, δι' ἧς ὁ Π. θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶναι θρησκευτικῶς ἐπιτετραμμένον (ὅσιον) νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς πάντας τὰ κατὰ τὸ Ἐλευσίνιον, ὅπου ἐτελεῖτο μυστικὴ λατρεία. Ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς μύστας, ὡς ὁ Π., νὰ ἀνακοινώσουν τὰ κατὰ τὴν λατρείαν, ἐπειδὴ οὕτω ἔχαναν τὴν εὐμένειαν τῶν θεοτήτων.

3. Ὁ Π. ἐπανέρχεται εἰς τὸ Θεσμοφόριον καὶ τὸν ναὸν τοῦ Τριπτολέμου. Ὁ Θάλης (-ητος) ἢ καὶ ἄλλως Θαλήτας κατήγετο ἐπίσης, ὡς ὁ Ἐπιμενίδης, ἐκ Κρήτης, κέντρου θρησκευτικοῦ, ὡς καὶ ἐκπολιτιστικοῦ, ἔκπαλαι σπουδαιοτάτου.

4. Ἡ Εὐκλεια πιθανώτατα εἶναι ἐπίθετον τῆς Ἀρτέμιδος. Ἴχνος τοῦ ναοῦ οὐδὲν παρετηρήθη μέχρι τοῦδε, ὡς καὶ τοῦ Θεσμοφορίου. Πάντως θὰ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν βλέποντος μέρους τοῦ λόφου τῆς Πνυκός. — Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ Π. εἶχεν ὑπ' ὄψει του τὸ ἑξῆς μέχρις ἡμῶν διασωθὲν ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα :

Αἰσχύλον Εὐφορίωνος Ἀθηναῖον τόδε κεύθει
μνῆμα καταφθίμενον πυροφόροιο Γέλας·
ἀλκὴν δ' εὐδόκιμον Μαραθώνιον ἄλσος ἂν εἴποι
καὶ βαθυχαιτήεις Μῆδος ἐπιστάμενος.

5. *Ὑπὲρ δὲ τὸν Κεραμεικόν*... Διὰ τούτων ὁ περιηγητὴς μετὰ τὴν πρὸς νότον παρέκβασιν εἰς τὴν Ἐννεάκρουνον, Θεσμοφόριον, Ἐλευσίνιον καὶ ναὸν Εὐκλείας, ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀγο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρὰν καὶ τὸν Κεραμεικόν. Μάλιστα διὰ τῆς μνείας τῆς βασιλείου στοᾶς δηλώνει, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὸ βόρειον ἢ ἀκριβέστερον βορειοδυτικὸν ἄκρον τῆς ἀγορᾶς, ἀφοῦ ἤρχισε τὴν περιγραφήν αὐτῆς τρεπόμενος πρὸς νότον (Κεφ. 3, 1). *Ὑπὲρ δὲ τὸν Κεραμεικὸν καὶ στοὰν τὴν καλουμένην βασίλειον ναός ἐστιν Ἡφαίστου.* Κατὰ ταῦτα ὁ ναὸς τοῦ Ἡφαίστου πρέπει νὰ εἶναι ἐπὶ ὑψώματος ὑπερκειμένου τῆς ἀγορᾶς καὶ εἰδικῶς κατὰ τὸ μέρος τῆς βασιλείου στοᾶς. Ἀλλὰ τότε ποῦ ἀλλοῦ ὁδηγούμεθα εἰ μὴ εἰς τὸ κάλλιστα διατηρούμενον μνημεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, τὸ ὡραῖον Θησεῖον ; Τὸ ὄνομα ἀπεδόθη ἀβασανίστως εἰς τὸν περίλαμπρον ναὸν ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων λογίων, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν μετοπῶν τῆς βορείας καὶ νοτίας πλευρᾶς παρίστανται ἄθλοι τοῦ Θησέως. Τοῦτο δὲν σημαίνει τίποτε. Διότι ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς μετοπῶν παρίστανται ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους, κοσμεῖται δὲ ὁ ναὸς καὶ διὰ κενταυρομαχίας καὶ ἄλλων ἐνώπιον τῶν θεῶν ἀγώνων. Ἐξ ἄλλου γνωρίζομεν καλῶς, ὅτι ὁ Θησεὺς δὲν ἐτιμᾶτο διὰ ναοῦ, ὅπως καὶ ὁ Ἡρακλῆς καὶ οἱ ἄλλοι ἥρωες. Ὁ ναὸς ὡρισμένως εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ ἄλλοθεν μαρτυρούμενον Ἡφαίστειον, ὅπερ ἦτο ἐπὶ τοῦ Κολωνοῦ τοῦ Ἀγοραίου καὶ ἐγειτόνευε πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγορᾶς, ὅπου ἐπωλοῦντο τὰ χαλκᾶ. Πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος μνημονεύεται ναὸς ὑπάρχων ἐπὶ τοῦ Κολωνοῦ. Ἐντὸς τοῦ σηκοῦ παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἡφαίστου ἵστατο καὶ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξον, διότι ὅπως ὁ Ἥφαιστος οὕτω καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἦτο προστάτις τῶν χαλκέων καὶ κεραμέων. Ἀλλ' ὁ Παυσανίας γνωρίζει καί τι περισσότερον, τὸν περὶ Ἐριχθονίου λόγον. Τὸν λόγον τοῦτον γνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς καὶ μάλιστα ἀκριβέστερον ἢ οἱ ἀρχαῖοι μυθολόγοι. Παλαιότατα ἐπιστεύετο ὅτι ὁ Ἐριχθόνιος ἦτο γνήσιον τέκνον τοῦ συζυγικοῦ ζεύγους, Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς. Ἀλλ ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ἡ Ἀθηνᾶ ἀπέβη πολεμικὴ καὶ παρθενικὴ θεά, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεγάλη εἶναι ἡ συντηρητικότης ἐν τῇ θρησκείᾳ, προέβησαν οἱ παλαιοὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν, ὅτι ὁ Ἐριχθόνιος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῆς Γῆς, οὗτινος τὴν ἀνατροφὴν καὶ προστασίαν ἀνέλαβεν ἡ περὶ πάντων μεριμνῶσα πολιοῦχος τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ Ἡφαί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στειον εἶναι ἔργον τῆς μεγάλης ἐποχῆς τοῦ Περικλέους. Διετηρήθη εἰς ἀρίστην σχετικῶς κατάστασιν, ἐπειδὴ ἐχρησιμοποιήθη καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν λατρείαν· ἦτο ἐκκλησία ἐπὶ Τουρκοκρατίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἀκαμάτη, καὶ εἶχεν εὐμενεστέραν τὴν τύχην. Οὕτω ὁ ναὸς χρησιμεύει ἐξαιρέτως διὰ τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἀποτελεῖ συγχρόνως ἓν ἐκ τῶν ἀγλαϊσμάτων τῆς νεωτέρας πόλεως.

ΚΕΦ. 15.

1. Ποῦ ὑπῆρχεν ἡ Ποικίλη στοὰ δὲν γνωρίζομεν. Βεβαίως θὰ ἦτο κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς καὶ ὄχι μακρὰν τῆς βασιλείου.—Ὁ Ἑρμῆς Ἀγοραῖος ἦτο ἀρχαῖον ἐπιφανὲς ἄγαλμα ἀναφερόμενον καὶ ὑπ' ἄλλων συγγραφέων. «Εὔγραμμος, εὐπερίγραπτος, ἀρχαῖος τὴν ἀνάδεσιν τῆς κόμης» ἦτο κατὰ τὸν δεινὸν αἰσθητικὸν Λουκιανὸν (Ζεὺς τραγ. 33) ὁ Ἑρμῆς οὗτος.—*ἔπεστι δέ οἱ* = ...αὐτῇ, δηλ. τῇ πύλῃ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κασσάνδρου Πλείσταρχον τὸ 319 π.Χ. Καὶ τῆς πύλης ταύτης μετὰ τοῦ τροπαίου οὐδὲν διετηρήθη ἴχνος.

2. Ἡ μάχη ἐν Οἰνόῃ τῆς Ἀργείας τῶν Ἀθηναίων, συμμαχούντων μετὰ τῶν Ἀργείων, καὶ ἡ νίκη αὐτῶν ἔγινε κατὰ τὸ 463 π.Χ. *Καὶ εἰς χεῖρας ἔτι συνιόντες.* Ἡ μετοχὴ ἔχει σημ. μέλλοντος. Ἡ μάχη παρίστατο εἰς τὸ σημεῖον, καθὸ μέλλουν νὰ ἔλθουν ἀμέσως εἰς χεῖρας.— Θεμίσκυρα εἶναι ἡ μυθικὴ πρωτεύουσα τῶν Ἀμαζόνων (ἰδὲ κεφ. 2, 1).

3. Ὁ τολμήσας νὰ βιάσῃ τὴν μάντιδα Κασσάνδραν, καταφυγοῦσαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, εἶναι Αἴας ὁ τοῦ Ὀϊλέως.

4. Ὡς φαίνεται, ἡ κυριωτάτη γραφὴ τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος διῃρεῖτο εἰς τρία μέρη συμφώνως πρὸς τὴν χρονικὴν τάξιν. Α' μέρος ἀκμὴ τῆς μάχης, β' τροπὴ τῶν βαρβάρων καὶ ὠθισμὸς αὐτῶν εἰς τὸ τέλος καὶ γ' φόνος τῶν ἡττηθέντων ἐπιχειρούντων νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ Φοινικικὰ πλοῖα.

5. Κατὰ τῶν Σκιωναίων τῆς Θρᾴκης καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν Πελοποννησίων ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δύο ἔτη μετὰ τὴν ἐν Σφακτηρίᾳ ἐπιτυχίαν των τὸ 423 π. Χ. (Θουκ. 4,31). Ἡ Ποικίλη στοά, ἡ καὶ Πεισιανάκτειος λεγομένη ἀπὸ τοῦ δαπανήσαντος γαμβροῦ τοῦ Κίμωνος Πεισιάνακτος, ἐχρησίμευεν ὡς καὶ ἡ στοὰ τοῦ Διὸς Ἐλευθερίου εἰς κλεῖσμὸν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Τὰς γραφάς, αἵτινες ἄγνωστον εἶναι ἂν ἦσαν τοιχογραφίαι ἢ μεγάλοι πίνακες, ἐφιλοτέχνησαν μεγάλοι ζωγράφοι τῶν μέσων τοῦ Ε' αἰῶνος, ὁ ἔνδοξος Πολύγνωτος ὁ Θάσιος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι Μίκων καὶ Πάναινος. Ἀλλ' ἐκ τῶν λαμπρῶν τούτων καλλιτεχνημάτων τίποτε φυσικὰ δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν σήμερον. Τὸ πολὺ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς στοᾶς συμμετρικὴν διάταξιν τῶν εἰκόνων. Κατὰ τὸ μέσον τῆς μακρᾶς κλειστῆς πλευρᾶς παρίστατο ἡ Ἀμαζονομαχία, προσφιλὴς εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἔνδοξος παλαιὰ ἱστορία, ἀριστερὰ τὰ κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τροίας, ὅπου φυσικὰ δὲν θὰ ἔλειπεν ὁ Μενεσθεὺς καὶ ἄλλοι ἀττικοὶ ἥρωες, καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. Ἡ μάχη τῆς Οἰνόης θὰ ἱστορεῖτο ἐπὶ μιᾶς ἐκ τῶν στενῶν πλευρῶν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀπέναντι ἑτέρας θὰ εἶχον ἀναρτηθῇ τὰ λάφυρα, αἱ ἀσπίδες τῶν Σκιωναίων καὶ Λακεδαιμονίων.

ΚΕΦ 17.

1. Ὁ Ἔλεος εἶναι προσωποποίησις τοῦ ἐλέου, τῆς συμπαθείας δηλ. πρὸς τοὺς ἀτυχοῦντας καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας. Περίφημος εἶναι ἡ μεγάλη περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβεια καὶ φιλανθρωπία τῶν Ἀθηναίων. Πρβλ. καὶ τὸν γνωστὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, Πραξ. 17,22 : ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.—Ἡ Αἰδὼς εἶναι θεότης γνωστὴ καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον (Ἔργα 200). Ἡ Φήμη παρ' Ὁμήρῳ λέγεται ἄγγελος τοῦ Διός. Ὅσσα Διὸς ἄγγελος Β, 94, Ω, 413.

2. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος (ἰδὲ κεφ. 1, 1) ἵδρυσε δι' ἰδίας δαπάνης γυμνάσιον ἐν Ἀθήναις τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομαζόμενον *Πτολεμαῖον*. Ὁ Π. λέγει, ὅτι τὸ γυμνάσιον δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς ἀγορᾶς. Βεβαίως μὲ τοῦτο ἐννοεῖ τὸν χῶρον, ὅπου ὑπῆρχον τὰ μνημονευθέντα ἱερὰ καὶ δημόσια ἱδρύματα. Τὸ ἐμπορικὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

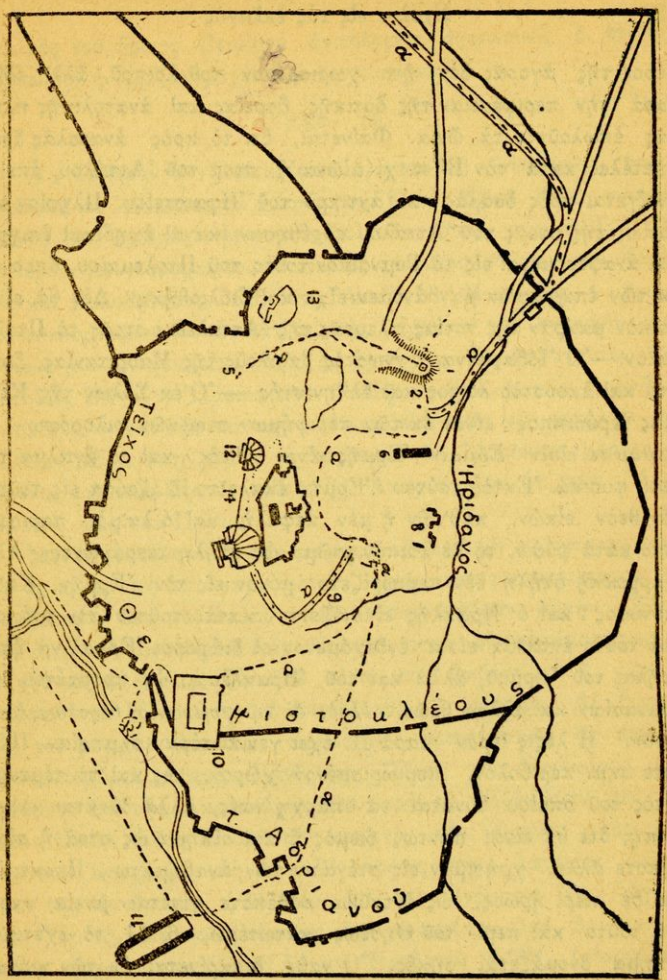

α α α = Πορεία Παυσανίου. 1 = Κολωνός, ὅπου τὸ Ἡφαίστειον, δηλ. τὸ λεγόμενον Θησεῖον. 2 = Στοὰ βασίλειος. 3 = Μητρῷον. 4 = Θόλος. 5 = Ἐνεάκρουνος. 6 = Στοὰ Ἀττάλου. 7 = Σαράπειον παρὰ τὴν σημερινὴν Μητρόπολιν. 8 = Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ. 9 = Ὁδὸς Τριπόδων. 10 = Ὀλυμπιεῖον. 11 = Στάδιον. 12 = Ὠδεῖον Ἡρῴδου. 13 = Πνύξ. 14 = Στοὰ Εὐμένους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρος τῆς ἀγορᾶς δὲν ἦτο χωρισμένον τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς δυτικῆς, βορείας καὶ ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἐπωλοῦντο τὰ ὤνια. Φαίνεται, ὅτι τὸ πρὸς ἀνατολὰς ὅριον ἀπετέλει κατὰ τὸν Β' π. χ. αἰῶνα ἡ στοὰ τοῦ Ἀττάλου, ἐπειδὴ ἀνοίγεται πρὸς δυσμὰς καὶ ἀντικρὺ τοῦ Ἡφαιστείου. Πλησίον καὶ νοτίως τῆς στοᾶς τοῦ Ἀττάλου εὑρέθησαν ἱκαναὶ ἐφηβικαὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦτο τοῦ Πτολεμαίου, ὅπερ ὡς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μανθάνομεν εἶχε καὶ βιβλιοθήκην. Δὲν θὰ εἶναι λοιπὸν μακρὰν τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Ἀτταλείας στοᾶς τὸ Πτολεμαῖον.—Ὁ Ἰόβας εἶναι ὁ γνωστὸς βασιλεὺς τῆς Μαυριτανίας, ὅστις ἦτο καὶ ἀκουστὸς λόγιος καὶ ἑλληνιστής. — Ὁ ἐκ Σόλων τῆς Κιλικίας Χρύσιππος εἶναι ἐκ τῶν περιφήμων στωϊκῶν φιλοσόφων. — *Λίθου τε εἰσὶν Ἑρμαῖ.* Ἑρμῆς εἶναι ὁ θεὸς καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ φυσικά. Ἐκτὸς τούτου Ἑρμῆς ἐκαλεῖτο ἰδιάζουσα εἰς τοῦτον τὸν θεὸν εἰκών, καθ' ἣν ἡ μὲν κεφαλὴ καὶ ὁ λαιμὸς παριστάνετο κατὰ φύσιν, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ὡς στήλη τετράγωνος. Ἀλλ' ἡ ἑρμαϊκὴ στήλη δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸν Ἑρμῆν. Καὶ ὁ Διόνυσος καὶ ὁ Ἡρακλῆς εἰκονίζοντο κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Διὰ τοῦτο ἐνταῦθα εἶναι ἐνδεχόμενον οἱ διάφοροι Ἑρμαῖ νὰ ἦσαν στῆλαι τοῦ Ἑρμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἡρακλέους, ὡς προστάτου τῶν γυμνασίων καὶ ἄλλων θεῶν. *Πρὸς δὲ τῷ γυμνασίῳ Θησέως ἐστὶν ἱερόν.* Ἡ λέξις ἱερὸν παρὰ Π. ἔχει γενικωτέραν σημασίαν. Πάντοτε σημ. περίβολον, περιωρισμένον χῶρον, ὡς καὶ τὸ τέμενος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ὑπάρχῃ ναός, ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ λείπῃ, ὅτε θὰ εἶναι πάντως βωμὸς ἢ καὶ οἴκημα ὡς στοὰ ἢ οἱονδήποτε ἄλλο, χρήσιμον εἰς στέγασιν τῶν ἀναθημάτων. Προκειμένου δὲ περὶ ἥρωος, ὡς ἐνταῦθα, οὐδέποτε γίνεται μνεία ναοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ τοῦ Θησέως κατωτέρω, 6. 11, τὸ σχετικὸν οἴκημα ὀνομάζεται σηκός. Ὁ ναὸς διακρίνεται ἐκ τῶν κιόνων καὶ τῆς λοιπῆς πολυτελεστέρας κατασκευῆς. Το Θησεῖον κατὰ τὸν Π. καὶ κατὰ τὸν Πλούταρχον (Θησ. 36) ἔκειτο πλησιέστατα πρὸς τὸ γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου. Διὰ τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ στηριχθῇ ἡ ταύτισις πρὸς τὸν ὡραῖον ναὸν τοῦ Κολωνοῦ. Καὶ κατὰ Ἀμαζόνων καὶ κατὰ τῶν Κενταύρων ὡς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἑταῖρος τοῦ ἥρωος Πειρίθου ἀναφέρεται ἀγωνισθείς ὁ Θησεύς. Ἐντεῦθεν ἡ ἀμαζονομαχία καὶ κενταυρομαχία.

ΚΕΦ· 18.

1. Τὸ ἱερὸν τῶν Διοσκούρων ἐλέγετο καὶ *Ἀνάκειον*, ἐπειδὴ Ἄνακες = Ἄνακτες = Διόσκουροι. Κατὰ Θουκ. 8,93 συνεκεντρώθη ἐκεῖ ἀριθμὸς σημαντικὸς ὁπλιτῶν, ὅπερ προϋποθέτει. ὅτι τὸ ἱερὸν ἦτον εὐρύχωρον. Οἱ παῖδες τῶν Διοσκούρων, τοῦ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους, ἐλέγοντο Ἄναξις καὶ Μνασίνους.—..*ἔχοντα εἰς αὐτοὺς γάμον* = τὸν κατ' αὐτοὺς γάμον = τὸν σχετικὸν πρὸς αὐτοὺς γ., τὸν γενομένον δηλ. δι' ἁρπαγῆς. Αἱ ἁρπαγεῖσαι Λευκιππίδες ἐλέγοντο Ἱλάειρα καὶ Φοίβη. — *Καὶ οἱ τῆς γραφῆς ἡ σπουδή*... = καὶ πρὸ πάντων ὁ Μίκων εἰργάσθη μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ ἀγάπην εἰς τὸ σχετικὸν μὲ τὸν Ἄκαστον μέρος τῆς εἰκόνος καὶ τοὺς ἵππους αὐτοῦ. Ὁ Ἄκαστος ἦτο ἐκ τῶν Ἀργοναυτῶν, υἱὸς τοῦ Πελίου.

2.. .*ἀπειποῦσαν ἐς τὴν παρακαταθήκην μὴ πολυπραγμονεῖν*. Τὸ ἐς π. π. μὴ πολυπραγμονεῖν εἶναι περιφραστικώτερον καὶ κομψότερον ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ : ἀπειποῦσαν ἀνοίγειν αὐτήν. *Ξύλοις καὶ σταυροῖς ἀποτειχίσαντας*. Σταυροὶ εἶναι οἱ κατακορύφως ἐμπηχθέντες πάσσαλοι, ξύλα δὲ εἶναι τὰ ὁριζοντίως ἢ πλαγίως καρφωθέντα ξύλα, ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ τὸ φράγμα. Αἱ θυγατέρες τοῦ μυθικοῦ βασιλέως Κέκροπος, πραγματικῶς δὲ παλαιοῦ δρακοντομόρφου θεοῦ, Πάνδροσος, Ἕρση καὶ Ἄγλαυρος, ἐλατρεύοντο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μὲν παρὰ τὸ Ἐρέχθειον καὶ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, κάτω δὲ ὑπὸ τὸν κρημνὸν τὸν ἄμεσως πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἐρεχθείου κείμενον. Ἡ πρώτη θέσις λατρείας ὠνομάζετο τῆς Πανδρόσου, ἡ δὲ ἑτέρα διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀγλαύρου. Ὅτι τὸ τελευταῖον τέμενος ἔκειτο περίπου ὑπὸ τὸν περιγραφέντα κρημνὸν γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Ἡροδότου (8,53), ἱστοροῦντος, ὅτι οἱ Πέρσαι τὸ 480 π. Χ. ἀνέβησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγλαύρου καὶ εἰς θέσιν κατ' ἐξοχὴν ἀπόκρημνον, καὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἀκριβῶς τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ βράχου ὑπὸ τὸ Ἐρέχθειον. Ὁ μῦθος τῆς κατακρημνίσεως τῆς Ἕρσης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ Ἀγλαύρου εἶναι ὑστερογενὴς καὶ ἐπλάσθη εἰς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, διατί ἐπάνω καὶ κάτω τῆς Ἀκροπόλεως ὑπῆρχον ἱερὰ τῶν θυγατέρων τοῦ Κέκροπος. Παρὰ ταῦτα τὸ Ἀγλαύριον δὲν πρέπει νὰ φανταζώμεθα ὥς τι ἱερὸν ἄντρον, ὡς τὸ τοῦ Πανὸς πρὸς δυσμὰς καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀλλ' ὡς ἱερὸν ἱκανῶς εὐρύχωρον καὶ ἑπομένως ἐπί τῆς πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁμαλωτέρας κλιτύος κείμενον, διότι ἐνταῦθα ἑορτασίμως οἱ ἔφηβοι ὡρκίζοντο τὸν περίφημον ὅρκον: οὐ καταισχυνῶ τὰ ὅπλα τὰ ἱερὰ κ.τ.λ. (Δημοσθ. XIX 303).

3. Τὸ Πρυτανεῖον ἦτο τὸ σπουδαιότατον δημόσιον ἀρχεῖον τῆς πόλεως. Διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ἀναφέρεται ὅτι ἦσαν οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἑστίας. Ἡ λατρεία τῆς Ἑστίας ἐν τῷ Πρυτανείῳ φανερώνει, ὅτι τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὥς τις κοινὴ ἑστία τῶν Ἀθηναίων. Ὡς ἐκ τῆς πορείας τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Παυσ. ἐξάγεται, τὸ Πρυτανεῖον πρέπει νὰ ὑπῆρχε ἀνατολικώτερον τοῦ Ἀγλαυρίου. Ἀλλὰ τότε ἀπομακρυνόμεθα πολὺ τοῦ κέντρου τῆς ἀρχαίας πόλεως. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν παραδέχονται, ὅτι τὸ Πρυτανεῖον τοῦ Π. ἀνήκει εἰς νεωτέρους χρόνους, ἐνῷ τὸ παλαιὸν ἔκειτο κάπου περὶ τὸν Ἄρειον Πάγον.— Τὸ φαινόμενον τῆς μεταγραφῆς τῶν παλαιῶν ἀνδριάντων φανερώνει τὴν κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους κατάπτωσιν τοῦ φρονήματος τῶν Ἀθηναίων, ἐπιχειρούντων νὰ κολακεύουν τόσον εὐτελῶς τοὺς ἰσχυροὺς εἰς δύναμιν ἢ πλοῦτον ξένους.

4. 1.-3. Ὁ Σάραπις εἶναι παρόμοιος πρὸς τὸν Πλούτωνα αἰγυπτιακὸς θεός. Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ὡς καὶ ὁ κατωτέρω μνημονευόμενος ναὸς τῆς Εἰλειθυίας πρέπει νὰ ἦτο ἐκεῖ που παρὰ τὴν πλατεῖαν τῆς σημερινῆς Μητροπόλεως, διότι ἐδῶ εὑρέθησαν σχετικαὶ ἐπιγραφαί.

5. 1 5. Ἡ Εἰλείθυια (ἐκ τῆς ῥίζης ἐλευθ. = ἡ ἐρχομένη (μὲ τὰς ὠδῖνας). Πρβλ. τὴν νεωτέραν ἔκφρασιν: τὴν ἔφτασαν οἱ πόνοι), ἡ θεὰ τῆς γεννήσεως, προέρχεται ἐκ τῶν Ὑπερβορέων, διότι ἡ χώρα τούτων, ἀορίστως που πρὸς τὰ βορειότατα κειμένη, ἐθεωρεῖτο κέντρον τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπως καὶ ἡ Λυκία, ὅθεν κατήγετο ὁ μυθικὸς ποιητὴς ὕμνων, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὠλήν.—Ἡ κομψοτάτη παρὰ τὴν σημ. Μητρόπολιν ἐκκλησία τοῦ Ἅγ. Ἐλευθερίου, παλαιότερον τῆς Παναγίας Γοργοεπηκόου, πιστεύεται ὅτι ἐκτίσθη ἐξ ὁλικοῦ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Εἰλειθυίας.

6. ... *ὅτι μὴ Ῥοδίοις καὶ Ῥωμαίοις εἰσὶν οἱ κολοσσοί* = εἰ μὴ οἱ Ῥοδίων καὶ Ῥωμαίων κολοσσοί.—*Καὶ ἔχει τέχνης εὖ πρὸς τὸ μέγεθος ὁρῶσι*=καὶ εἶναι ὡραῖον τὸ ἄγαλμα, ἐὰν ἀποβλέπῃ κανεὶς εἰς τὸ μέγεθος. Τὸ κολοσσικὸν δηλ. ἔργον φαίνεται ὡραῖον, ἐὰν ἐξετάζεται ἐν τῷ συνόλῳ του. Ἄλλως ἡ ἐξέτασις τῶν λεπτομεριῶν κατ' ἰδίαν, ὡς π. χ. τῶν δακτύλων, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ κάμῃ εὐχάριστον ἐντύπωσιν. Τοὺς τέσσαρας ἀνδριάντας τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐξ ὧν οἱ δύο ἦσαν ἐκ μαρμάρου τῆς Θάσου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἐξ αἰγυπτιακοῦ βασάλτου ἢ πορφυρίτου, πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὡς κειμένους πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ἱεροῦ. Ἡ κυρία δὲ αὕτη εἴσοδος πρέπει νὰ ἦτο κατὰ τὸ μέσον τῆς δυτικῆς πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν βλεπούσης πλευρᾶς τοῦ περιβόλου. Ἀλλ' ἴχνη ταύτης καὶ τῶν ἀνδριάντων δὲν διεσώθησαν. Ἀντιθέτως τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς διετηρήθησαν ἐπιφανέστατα λείψανα καὶ ὁ μέγας περίβολος καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν περιφέρειαν. Παρὰ τὴν ΒΔ γωνίαν τοῦ περιβόλου καὶ ἔξω αὐτοῦ διετηρήθη καλῶς ἡ γνωστὴ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ἥτις ὅμως οὐδαμῶς ἐχρησίμευεν ὡς εἴσοδος εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον. Αὕτη ἠγέρθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιθυμούντων νὰ τιμήσουν τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς πόλεως αὐτοκράτορα εἰς τὴν θέσιν πύλης τοῦ παναρχαίου τείχους. *Αἷδ' εἷσ' Ἀθῆναι Θησέως ἡ πρὶν πόλις* εἶναι ἐπιγεγραμμένον ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν βλεπούσης προσόψεως, ἐνῷ ἐπὶ τῆς πρὸς ἀνατολάς: Αἷδ' εἷσ' Ἀδριανοῦ καὶ οὐχὶ Θησέως πόλις. Τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἤρχισε νὰ κτίζῃ πρῶτος ὁ Πεισίστρατος, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐγκατελείφθη πρωΐμως καὶ μόνον μετὰ 4 σχεδὸν αἰῶνας ὁ φίλος τῶν Ἀθηναίων Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς (175 - 164 π. Χ.), βασιλεὺς τῆς Συρίας, ἐπεχείρησεν ἐπὶ νέων μεγαλυτέρων βάσεων καὶ σχεδίων νὰ ὑψώσῃ τὴν κατασκευήν. Ἀλλὰ τὴν τελειωτικὴν ἐργασίαν συνετέλεσε μετὰ 300 ἔτη ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός. Ὁ ναὸς εἶναι τὸ μέγιστον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον καὶ τὸ ὡραιότατον ἐκ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Ὁ ναὸς εἶχε μῆκος 107 μ. καὶ πλάτος 41 μ. καὶ ἐκοσμεῖτο μὲ 104 κιόνας, ἐξ ὧν 15 ὑψοῦνται καὶ σήμερον ἐπιβλητικοὶ καὶ ὡραῖοι ἐπὶ τῆς ἀρχαίας θέσεώς των. Ὁ περίβολος ἔχει μῆκος 668 μ., ὅπερ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν παρὰ Π. ὑπολογισμὸν τῶν 4 περίπου σταδίων (4 × 185 = 740). Τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός, ὅπερ εἰργάσθη ἄγνωστος Ἕλλην καλλιτέχνης, ἦτο παρόμοιον πρὸς τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ, τὸ περίφημον ἔργον τοῦ Φειδίου, καὶ ὡς φαίνεται, κατὰ τὸν Π., μεγαλύτερον. Ἐκ τῶν κολοσσιαίων ἀγαλμάτων περίφημος εἶναι ὁ ἐπιλεγόμενος κολοσσὸς τῆς Ῥόδου, ἄγαλμα τοῦ Ἡλίου χάλκινον, ὕψους μέτρων περίπου τριάκοντα. Αἱ ἄποικοι πόλεις ἦσαν ἀγάλματα χαλκᾶ, εἰκονίζοντα πόλεις ἀποικισθείσας ὑπὸ τὴν Ἀθηναίων.

7. Ἄλφιτα εἶναι τὸ ἐκ κριθῆς ἄλευρον, ἐνῷ τὰ ἐκ σίτου ἐλέγοντο ἄλευρα. Ἀλλ' ἐδῶ ἄλφιτα πυρῶν = ἄλευρα. Ἡ ἐξ ἀλεύρου ἀναδευομένου μὲ μέλι μᾶζα ἦτο συνήθης προσφορὰ εἰς τοὺς χθονίους θεούς, ὡς εἶναι ἐνταῦθα κατὰ τὸ χάσμα ἡ Γῆ ἡ Ὀλυμπία, διότι ὁ ἐξ ἀλεύρου καὶ μάλιστα κριθῆς πολτὸς ἦτο παλαιοτέρα τοῦ ὀπτοῦ ἄρτου τροφή. Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ τεμένους τῆς Γῆς ὁ Παυσ. δὲν ἀκριβολογεῖ, ἐπειδὴ ὡρισμένως τά ἱερὰ ταῦτα δὲν ἦσαν ἐντὸς τοῦ περιβόλου, ἀλλ' ἀμέσως ἐξωθεν αὐτοῦ πρὸς νότον. Γνωριζομεν ἄλλοθεν, ὅτι τὸ Κρόνιον τέμενος ἦτο παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον καὶ ἐξετείνετο μέχρι τοῦ Μητρῴου τῆς Ἄγρας. Ἄγρα ἢ Ἄγραι εἶναι οἱ λόφοι οἱ ἀπέναντι τοῦ Ὀλυμπιείου κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ ὑψούμενοι, τὸ δὲ Μητρῷον, ὅπερ ἦτο ἀρχικῶς ὡς καὶ τὸ τῆς ἀγορᾶς ναὸς τῆς Δήμητρος, ἔκειτο παρὰ τὴν θέσιν, ὅπου σήμερον ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγ. Φωτεινῆς. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ἀπίθανον τὸ νὰ ὑπῆρχε τὸ φυσικὸν ἐκεῖνο μεταξὺ βράχων χάσμα ἐντὸς τοῦ περιβόλου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο πανταχοῦ ἰσοπεδωμένον διὰ τεχνητῆς ἐπιχώσεως. Ἐπομβρίαν καλεῖ ὁ Παυσ. τὸν ἄλλως λεγόμενον κατακλυσμόν. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν παλαιῶν τὸ χάσμα, δι' οὗ ἔρρευσαν τὰ νερὰ τοῦ κατακλυσμοῦ, ἦτο κατάβασις εἰς τὸν Ἅδην. Ἐντεῦθεν ἄρα ἐξηγεῖται διατί προσε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φέρετο ἐδῶ κατ' ἔτος ἡ μελιτοῦττα. Ἦτο μείλιγμα τῶν νεκρῶν, τῶν ἀνερχομένων ἐκ τοῦ Ἅδου κατὰ τὰ Ἀνθεστήρια, ἑορτὴν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὰ ἰδικά μας ψυχοσάββατα.

8. *Ἐλευθερώτατον* = μεγίστην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἀγάπην. Τὸ ἐλεύθερον = τὸ φιλελεύθερον.—*Ἐτελεύτησεν ἐθελοντής*, ἐπειδὴ ἐκ λύπης ἀπέσχε πάσης τροφῆς καὶ ἀπέθανεν οὕτω ἐξ ἀσιτίας, ὡς ἄλλοθεν παραδίδεται.—Ὁ φρύγιος λίθος ἦτο μάρμαρον λευκὸν μὲ κυανωπὰς φλέβας ἐκ Φρυγίας. Οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀνδριάντες εἰκονίζοντες Πέρσας, φανεροὺς ἐκ τῶν ἀναξυρίδων, χειρίδων καὶ καλυμμάτων τῆς κεφαλῆς, οἵτινες τρεῖς πιθανῶς θὰ ἀνεῖχον ὑπὲρ τὰς κεφαλάς των μέγαν τρίποδα.

9. Οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Πανελληνίου Διός, τῆς Ἥρας καὶ τοῦ ναοῦ πάντων τῶν θεῶν. Ἀλλ' ἐκ τῆς κατασκευῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Π. ἀορίστως ὀνομάζει τῶν 100 κιόνων, σῴζονται σημαντικὰ λείψανα. Εἶναι τὰ ἐρείπια, τά βορείως τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ Ὡρολογίου τοῦ Ἀνδρονίκου κείμενα, τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα στοὰ τοῦ Ἀδριανοῦ συνήθως φερόμενα. Ἀνήκουν ταῦτα εἰς μέγα ὀρθογώνιον οἰκοδόμημα μήκους 122 μ. καὶ πλάτους 82 μ. Μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς μὲ κίονας διατηρεῖται ὄρθιον παρὰ τὸ τζαμὶ καὶ τὴν πλατεῖαν τοῦ Μοναστηρίου, ἐνῷ ἡ ἀπὸ τοῦ Ὡρολογίου ἀρχομένη ὁδὸς Αἰόλου παρέρχεται τὴν ἀνατ. πλευράν. Ὄπισθεν αὐτῆς ἐσωτερικῶς διακρίνονται ἐπὶ τῶν τοίχων τετράγωνοι θῆκαι, αἵτινες καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ἐφέσῳ, παρετηρήθησαν εἰς βεβαίας βιβλιοθήκας. Αἱ θῆκαι ἐχρησίμευον εἰς ἔνθεσιν ξυλίνων ἑρμαρίων τῶν βιβλίων. Ἐκτὸς τούτων εὑρέθησαν πλησίον 2 κορμοὶ ἀγαλμάτων, ἐξ ὧν τὸ μὲν παριστᾷ τὴν Ἰλιάδα, τὸ δὲ τὴν Ὀδύσσειαν. Ἐξ ὅλων τούτων καὶ τῶν μικρῶν συντριμμάτων ἀλαβάστρου καὶ φρυγίου λίθου, τῶν εὑρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, πειθόμεθα, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε μία ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων κατασκευῶν τοῦ Ἀδριανοῦ, ἥτις ἐχρησίμευεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ ὡς βιβλιοθήκη. Ἐκ τοῦ Ἀδριανείου γυμνασίου δὲν ἔχομεν οὔτε τὴν θέσιν. Τὰ λατομεῖα τῆς Λιβύης παρεῖχον μάρμαρον χρωματιστὸν κιτρινωπόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ. 19.

1. 1-3. Μετὰ τὴν μικρὰν παρέκβασιν εἰς τὰ πολυτελῆ ἱδρύματα τοῦ Ἀδριανοῦ ὁ Π. ἐπανέρχεται εἰς τὸ σημεῖον, καθ' ὃ διέκοψε τὴν κανονικὴν περιήγησιν, εἰς τὸ Ὀλυμπιεῖον. Πλησίον τούτου, λέγει, ὑπάρχει ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ ἄλλο ἱερὸν τοῦ Α. Δελφινίου. Διὰ τῆς μνείας τοῦ ἀγάλματος ὁ Π. ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ἄλλοθεν γνωστὸν τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος Πυθίου. Ὁ Θουκυδίδης ἀναφέρει (6, 54), ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππίου Πεισίστρατος, ἔχων τοῦ πάππου τὸ ὄνομα, γενόμενος ἄρχων ἐπεμελήθη τὴν κατασκευὴν καὶ ἀφιέρωσε τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ τεμένει μὲ τὸ ἐπίγραμμα :

Μνῆμα τόδ' ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς
θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εὑρέθη τὸ 1877 μαζὶ μὲ ἄλλας ἐπιγραφὰς σχετικὰς πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἔξωθεν τῆς ΝΔ γωνίας τοῦ Ὀλυμπιείου καὶ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὑπῆρχε τὸ Πύθιον. Τὸ τοῦ Δελφινίου δὲν θὰ ἦτο μακράν.

2. Οἱ Κῆποι ἦσαν πλησίον τοῦ Πυθίου συμφώνως πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Π. καὶ νοτίως αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἰλισοῦ, ὅπου διὰ τὸ ταπεινὸν καὶ ὁμαλὸν ἔδαφος φαίνεται δυνατὴ ἡ καλλιέργεια κήπων, ἀφ' ὧν βεβαίως δὲν εἶναι ἄσχετος ἡ τοπωνυμία.— Περίφημος ἦτο ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Ἀλκαμένους. Ταύτης ὁ Λουκιανὸς (εἰκόνες, 4 καὶ 6) ἐπαινεῖ *τὰ μῆλα καὶ ὅσα τῆς ὄψεως ἀντωπὰ καὶ χειρῶν ἄκρα καὶ καρπῶν τὸ εὔρυθμον καὶ δακτύλων τὸ εὐάγωγον ἐς λεπτὸν ἀπολῆγον.*

3. .... *ἐπιλεξαμένοις ἔστι.* Δύναταί τις νὰ μάθῃ τὰ κατὰ τὴν λευκὴν κύνα, ἐὰν ἀναγνώσῃ τὸν χρησμόν. Ὑπῆρχε χρησμὸς ὑπαγορεύσας τὴν ἵδρυσιν βωμοῦ τοῦ Ἡρακλέους, ἐκεῖ ὅπου κύων ἁρπάσας ἱερεῖον ἀπέθεσεν αὐτό. Τὸ ἱδρυθὲν οὕτω ἱερὸν ὠνομάσθη Κυνόσαργες. Τὰ ἀνωτέρω σημαίνουν ἀτυχῆ προσπάθειαν τῶν παλαιῶν νὰ ἑρμηνεύσουν διατί τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡρακλέους τοῦτο ὠνομάζετο Κυνόσαργες. Ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι ἀποροῦν ὡς πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ἔτυμον.—Τὸ ἱερὸν εἶναι γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν μὲ τὸ ὄνομα τὸ ἐν Διομείοις Ἡράκλειον. Ἦσαν δὲ τὰ Διόμεια ἢ ἡ Διόμεια δῆμος ἔξω τῶν τειχῶν, πρὸς Ν τοῦ σημερ. στρατιωτικοῦ νοσοκομείου παρὰ τὴν Γαργαρέταν. Πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ νοτιώτερον τῶν Κήπων ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν, ἐν ᾧ ἀναφέρεται καὶ γυμνάσιον τῶν νόθων.

Ὁ Π. δὲν ἔγραψε περὶ τοῦ γυμνασίου τοῦ Κυνοσάργους. Ἀλλ' ὅτι προϋπέθετε τοῦτο ὡς γνωστὸν ὑποδηλοῦται ἐκ τοῦ κἄπως μακροῦ πηδήματος, ἀπὸ τοῦ Κυνοσάργους εἰς τὸ ἐπιφανὲς γυμνάσιον τῶν γνησίων, τὸ Λύκειον. Τούτου ἡ θέσις δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστή. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μακρὰν τῆς θέσεως, ὅπου τὸ Ζάππειον καὶ ὁ ἀνακτορικὸς κῆπος. Τὸ Λύκειον, ὀνομασθὲν ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ἱεροῦ τοῦ Λυκείου Ἀπόλλωνος, περιεῖχε γυμνάσιον καὶ τόπους καταφύτους, καταλλήλους διὰ τὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς περὶ λόγους προσφιλεῖς διατριβὰς τῶν παλαιῶν. Ἐνταῦθα εἶχε τὴν ἕδραν του ὁ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ μαθηταί του, οἱ κληθέντες περιπατητικοί. Εἰς τὸ Κυνόσαργες διέτριβε καὶ ἐδίδασκεν ὁ Ἀντισθένης, ἱδρυτὴς τῆς σχολῆς τῶν καλουμένων ἀπὸ τοῦ τόπου κυνικῶν φιλοσόφων. Τὸ ἐπίθετον Λύκειος ὁ Π. ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήσῃ προχείρως ἀπὸ τοῦ Λύκου τοῦ Πανδίονος. Καλύτερον ἄλλοι ἐκ τῶν παλαιῶν συνῆπτον πρὸς τὴν λύκην τὸ φῶς (lux) καὶ ἡρμήνευον οὕτω, φωτοβόλος. Οἱ νεώτεροι, ἐπειδὴ ἔχουν ὑπ' ὄψιν, ὅτι μία θεότης ὡς ὁ Ἀπόλλων δὲν εἶναι σαφῶς καὶ ἐξ ἀρχῆς καθωρισμένη προσωπικότης, ἀλλὰ τοὐναντίον εἶναι πολυσύνθετον δημιούργημα προϋποθέτον μακρὰν ἐξέλιξιν, δὲν ἀποκρούουν τὴν σχέσιν πρὸς τὸ θηρίον, τὸν λύκον, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἔκπαλαι (καὶ σήμερον νομίζεται) ὅτι εἶχε δαιμονικὴν δύναμιν.

8. Ὁ Ἠριδανὸς κατερχόμενος ἀπὸ τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ τοῦ κατὰ τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος ὑψώματος ἡνοῦτο παραρρέων τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς πόλεως καὶ ἐξερχόμενος τοῦ τείχους κατὰ τὴν Ἱερὰν πύλην πρὸς τὸν Κηφισὸν δυτικῶς τοῦ λόφου τοῦ Ἀστεροσκοπείου. Σήμερον ἡ κοίτη αὐτοῦ ἔχει ἐντελῶς καλυφθῆ, ὅπως συνέβαινε κατὰ μέγα μέρος καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἡ Ὠρείθυια (= ἡ κατὰ τὰ ὄρη θύουσα = τρέχουσα) ἐμυθολογεῖτο θυγάτηρ τοῦ Ἐρεχθέως. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ὀνόμα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος φαίνεται ἦτο θεότης τῶν ἀνέμων. Διὰ τοῦτο ἐλέγετο κατόπιν, ὅτι ἡρπάγη ὑπὸ τοῦ Βορέου. Διὰ τὸ *κῆδος* (= τὴν συγγένειαν) παρεδέχοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι ὁ Βορρᾶς πνεύσας κατέστρεψε πολλὰ ἐκ τῶν βαρβαρικῶν πλοίων κατὰ τὴν Σηπιάδα ἄκραν τὸ 480 π. Χ. Τούτου ἕνεκα ἱδρύθη εἶτα βωμὸς τοῦ γαμβροῦ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὸν τόπον τῆς ἁρπαγῆς —...*καὶ ἄλλων θεῶν ἱερόν*. Τοὺς ἄλλους θεούς, οἵτινες ἐλατρεύοντο παρὰ τὸν Ἴλισὸν δὲν ὀνομάζει ὁ Παυσ., ἀλλ' ἐκ τοῦ Πλάτωνος μανθάνομεν (Φαιδρ. 229, 230) ὅτι ἦσαν αἱ Νύμφαι, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Πὰν καὶ ἄλλοι. Τὸ ἱερὸν τῶν τριῶν πρώτων γνωρίζομεν τώρα καλῶς ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ἀμυδροῦ ἀναγλύφου Πανὸς λαξευθέντος ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν Ἀγ. Φωτεινὴν πελεκημένου βράχου. Ἡ ἐκκλησία, εἴπομεν ἀνωτέρω, εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ χώρου τοῦ Μητρῴου. Ὀλίγον ὑπεράνω διετηρεῖτο μέχρι πρὸ δύο αἰώνων ὡραῖος ἰωνικὸς ναὸς τῆς καλῆς ἐποχῆς ἀνήκων ἴσως εἰς τὴν Κόρην. Ὑπὸ τὰ ἱερὰ ταῦτα καὶ κατὰ τὸν Ἴλισὸν εἶναι ὁ τόπος ὁ θαυμασίως περιγραφόμενος ἐν τῷ Φαίδρῳ τοῦ Πλάτωνος μὲ τὰ καθαρὰ καὶ διαφανῆ ὑδάτια, τὴν ἀμφιλαφῆ πλάτανον καὶ τὴν πόαν. Ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου 2 ἢ 3 στάδια νοτιώτερον, περὶ τὰ 400—500 μ., ὑπῆρχεν ἡ διάβασις, διὰ γεφύρας βεβαίως, εἰς τὰς Ἄγρας καὶ ὁ βωμὸς τοῦ Βορέου, ὡς μανθάνομεν ἐπίσης ἐκ τοῦ αὐτοῦ κλασσικοῦ χωρίου τοῦ Πλάτωνος. — Περὶ τῆς θέσεως τοῦ βωμοῦ τῶν Ἰλισιάδων Μουσῶν οὐδὲν γνωρίζομεν, οὐδὲ ἂν ἦσαν αἱ αὐταὶ Μοῦσαι, ἀφ' ὧν ὠνομάσθη ὁ πρὸς δυσμὰς λόφος, τὸ Μουσεῖον.—Σχετικῶς πρὸς τὸν τόπον, ἔνθα ἐφονεύθη ὁ Κόδρος, γνωρίζομεν ἐξ ἐπιγραφῆς, ὅτι ἐκεῖ που παρὰ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον ὑπῆρχε τέμενος, ἔνθα ἐτιμᾶτο ὁ Νηλεύς, ἡ σύζυγος αὐτοῦ Βασίλη καὶ ὁ Κόδρος.

6. Ὁ τόπος ἐλέγετο Ἄγραι καὶ Ἄγρα. Ὁ πληθυντικὸς ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι πλείονες τοῦ ἑνὸς λοφίσκοι ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰλισοῦ. Ἡ Ἀγροτέρα Ἄρτεμις εἶναι θεὰ τοῦ κυνηγίου, τῶν ἀγριμιῶν καὶ τοῦ πολέμου. Πρὸ τοῦ μαρμαρίνου σταδίου ὁ Π. δὲν ἔχει λέξεις ἱκανάς, ἵνα ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του. Ἐν γένει ὁ περιηγητὴς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν γνωρίζει νὰ ἐκτιμᾷ τὰ μεγάλα ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος μετρίας μορφώσεως καταπλήσσεται πρὸ τῶν κολοσσικῶν καὶ πολυτελῶν ἔργων. Τόσον μέγα στάδιον μαρμάρινον βέβαια ἦτό τι μοναδικόν. Ἐκτὸς τούτου τὸ ἔργον τοῦ Ἡρώδου ὡς πρόσφατον εἶχε διαφημισθῆ καὶ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Π. τὸ στάδιον θὰ κατελέγετο μὲ τὰς κατασκευὰς τοῦ Ἀδριανοῦ κα εἰ σύγχρονα σώματα. Τὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν τῆς νεωτέρας πόλεως ἐπροξένησε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1900 συντελεσθεῖσα ἀναμαρμάρωσις τοῦ σταδίου ὑπὸ τοῦ Γ. Ἀβέρωφ. — Σύντομος καὶ ἐπιτυχὴς εἶναι ἡ περιγραφή: ἄνωθεν ὄρος (ὁ Ἀρδηττὸς) ἀρχόμενον ἐκ μηνοειδοῦς καθήκει πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ εὐθύ τε καὶ διπλοῦν. — Ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος καὶ περίφημος σοφιστὴς Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς ἐπεράτωσε τὴν λαμπρὰν κατασκευὴν τὸ 143 μ. Χ. Ἡ ἀνακαίνισις τοῦ Ἀβέρωφ ὑπολείπεται, ἐὰν παραλείψωμεν τὴν ἀμελεστέραν ἐργασίαν καὶ ἁρμογὴν τῶν λίθων, καὶ κατὰ τὴν ἐπιβολήν, διότι στερεῖται τῆς ὑπεράνω περιθεούσης στοᾶς καὶ ἀξίων προπυλαίων. Πρὸ τοῦ Ἡρώδου τὸ στάδιον ἦτο ἁπλουστέρα κατασκευὴ μὲ λιθίνην κρηπῖδα καὶ ξύλινα ἑδώλια, ἥτις ἦτο ἔργον τοῦ περιφήμου πολιτικοῦ Λυκούργου.

ΚΕΦ. 20

1. Ὅπως ἐκκινήσας ἐκ τῆς βασιλείου στοᾶς καὶ διευθυνθεὶς πρὸς νότον μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου ἐπανῆλθεν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ εἶτα ἐτράπη εἰς τὴν βορείαν καὶ ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς ἀγορᾶς, οὕτω καὶ πάλιν ἀναχωρήσας ὁ Π. ἀπὸ τοῦ πρυτανείου πρὸς τὸ Σαράπειον, ναὸς Εἰλειθυίας, Ὀλυμπιεῖον καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰλισὸν ἱερὰ ἐπαναστρέφει εἰς τὴν ἀφετηρίαν. — ... ἐς τοῦτο, τὴν τοποθέτησιν δηλ. τριπόδων, ἀφ' οὗ καλοῦσι τὸ χωρίον. Οἱ ναοὶ κατὰ τὸν Π. εἶναι μικροί, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου εἶναι μεγάλοι καὶ ἐπαρκεῖς, καθόσον εἶναι προωρισμένοι νὰ ἀνέχωσι πρεπόντως τοὺς τρίποδας. Ὁ τρίπους εἶναι λεβητοειδὲς ἀγγεῖον στηριζόμενον ἐπὶ τριῶν ὑψηλῶν ποδῶν, ἀγαπητὸν ἀφιέρωμα τοῦ Ἀπόλλωνος κυρίως, ἀλλὰ καὶ ἄλλων θεῶν. — ...περιέχουσιν, ἐν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νοεῖται, οἱ ναοί, ἀγάλματα, οἷα τὰ κατωτέρω ἀναφερόμενα.— Ἐκ τῶν ναΐσκων τούτων διατηρεῖται εἰς σχεδὸν ἀκέραιος μέχρι σήμερον. Εἶναι τὸ ἱδρυθὲν τὸ 334 π. Χ. κομψοτέχνημα, τὸ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους λεγόμενον. Ἐπὶ τετραγώνου ὑψηλῆς βάσεως ὑψοῦται ὁ κυκλοτερὴς ναΐσκος μὲ κορινθιακοὺς ἡμικίονας, φέρων ἐπὶ τῆς κωνικῆς στέγης ἀνθέμιον, ὅπερ, ἦτο ἡ βάσις του τρίποδος. Ἐπὶ τῆς μικρᾶς ζωοφόρου παριστάνεται ἡ τιμωρία τῶν Τυρρηνῶν πειρατῶν ὑπὸ τοῦ Διονύσου, μεταβαλλομένων εἰς δελφῖνας. Τῶν περιφήμων ἔργων τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Σατύρου καὶ τοῦ Ἔρωτος, ἔχουν διασωθῆ μέχρις ἡμῶν μόνον ἀντίγραφα, ὑπολειπόμενα κατὰ πολὺ τῶν ἀπολεσθέντων πρωτοτύπων.

2. Ἡ ὁδὸς τῶν Τριπόδων ὡδήγει εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου καὶ τὸ πλησίον Ὠδεῖον εὐλόγως. Διότι κατὰ τοὺς μουσικοὺς καὶ ποιητικοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ τῷ ᾠδείῳ ἐλάμβανον τοὺς τρίποδας ὡς βραβεῖα οἱ χορηγοὶ τῶν νικησάντων χορῶν. Μικρὰ λείψανα τῶν δύο ὑπὸ τοῦ Π. ἀναφερομένων ναῶν ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἐγγύτατα καὶ νοτίως τοῦ θεάτρου. Ὁ πλησιέστερος πρὸς τὴν σκηνὴν εἶναι ὁ τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου, οὕτως ὀνομασθέντος ἐπειδὴ τὸ παλαιότατον ξόανον προήρχετο ἐκ τῆς παραμεθορίας πρὸς τὴν Βοιωτίαν πόλεως τῶν Ἐλευθερῶν (ἰδὲ κατωτέρω κεφ. 38,8). Οὗτος εἶναι κτίσμα τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Ὁ ἄλλος εἶναι νεώτερος, τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὁ καθήμενος χρυσελεφάντινος Διόνυσος τοῦ Ἀλκαμένους. Ἐν τούτῳ ὑπῆρχον καὶ αἱ γραφαί, πᾶσαι σχετικαὶ πρὸς τὸν Διόνυσον. Ὁ Πενθεὺς καὶ ὁ Λυκοῦργος ἀντέδρασαν κατὰ τῶν διονυσιακῶν τελετῶν καὶ ἐτιμωρήθησαν. Ἡ Ἀριάδνη ἐλησμονήθη κοιμωμένη ὑπὸ τοῦ Θησέως ἐν Νάξῳ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ τοῦ Διονύσου. Τὴν χαρίεσσαν ἱστορίαν τῆς ἀναγωγῆς τοῦ Ἡφαίστου εἰς τὸν Ὄλυμπον ἀπαντῶμεν πολλάκις ἐπὶ ἀγγείων.

3. 1 — 5. Τὸ ὑπὸ τοῦ Π. ὀνομαζόμενον κατασκεύασμα εἶναι τὸ περίφημον ᾠδεῖον τοῦ Περικλέους, τὸ ἔχον σκηνοειδῆ τὴν στέγην. Πραγματικῶς ὁ Π. εἶδε τὸ δεύτερον ᾠδεῖον τὸ ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνου οἰκοδομηθέν, πιθανῶς κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ παλαιοτέρου, ὅπερ ἐπίτηδες ἐνέπρησαν οἱ τὸ 86 π. Χ. πολιορκούμενοι ὑπὸ τοῦ Σύλλα Ἀθηναῖοι, ἵνα στερηθῇ ὁ ἐχθρὸς τῆς ἀφθόνου ξυλείας του. Ἴχνη τοῦ ᾠδείου τούτου εὑρέθησαν κατὰ τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς ὑπὸ τὴν ΝΑ γωνίαν τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὴν καὶ πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν προσδοκωμένην θέσιν.

ΚΕΦ. 21

1. Ἡ βάσις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Μενάνδρου εὑρέθη κατὰ τὴν δυτικὴν πάροδον τοῦ θεάτρου κειμένη. Τὸ θέατρον, ὡς ἔχει νῦν, κατὰ μὲν τὸ κυρίως θέατρον, τὸν τόπον δηλ. τῶν θεατῶν, εἶναι οὐσιωδῶς ἔργον τῆς Λυκουργείου ἐποχῆς, ὡς καὶ ἡ ἀμέσως ὄπισθεν τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου στοά. Ἡ ὀρχήστρα τοὐναντίον εἶναι ἔργον τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων. Κατὰ τὴν καλὴν μεγάλην ἐποχὴν ἡ ὀρχήστρα ἦτο κυκλικὴ καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἠγωνίζοντο οἱ χορευταὶ καὶ ὑποκριταί. Ἡ σκηνὴ ἦτο ξύλινον παράπηγμα καὶ ἐκτὸς τῆς ὀρχήστρας πρόχειρον κατασκεύασμα. Σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβη μόνιμον λίθινον κτίσμα, ἐφ' οὗ ἐνεφανίζοντο οἱ θεοὶ μόνον (θεολογεῖον). Βραδύτερον τὸ λογεῖον ἐγένετο πλατύτερον ὥστε νὰ ἀποκόψῃ μέρος τῆς κυκλικῆς ὀρχήστρας καὶ χαμηλότερον, ὥστε νὰ ἀναβαίνουν ἐπ' αὐτοῦ καὶ οἱ ὑποκριταί. Ἡ μορφὴ αὕτη τοῦ θεάτρου εἶναι ἡ τελευταία κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα καὶ ταύτην ἔχουν ὡς βάσιν καὶ τὰ νεώτερα ἡμῶν θέατρα. Ἡ παλαιοτάτη κατασκευὴ παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου, ἡ σχετιζομένη πρὸς τοὺς οἰκείους λυρικοὺς καὶ δραματικοὺς ἀγῶνας, ἦτο μεγάλη κυκλικὴ ὀρχήστρα, ἧς εὑρέθη εἴς τινα σημεῖα ἡ λιθίνη πέριξ κρηπίς, χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος. Τὰ ἑδώλια ἦσαν τότε ξύλινα στηριζόμενα ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν παρασκευασθέντος βράχου. Ἀλλὰ καὶ ταύτης παλαιοτέρα θεατρικὴ κατασκευὴ ἐν Ἀθήναις ἦτο ἡ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὀρχήστρα (ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 25).

3. Ἡ αἰγὶς παρίστατο ὡς δορὰ μὲ φολίδας δράκοντας. Ἐπ' αὐτῆς εἰκονίζετο ἡ φοβερὰ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος, ἥτις ἐλέγετο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ Μέδουσα. Τὸ χαλκοῦν καὶ ἐπίχρυσον τοῦτο γοργόνειον θὰ ἦτο βεβαίως μέγα καὶ ἐχρησίμευεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ τείχους ἀνηρτημένον ὡς ἀποτρόπαιον, φυλακτόν, ἀποτρέπον τὰ κακὰ ἀπὸ τῆς πόλεως. — Κατὰ τὸ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἀκρότατον μέρος τοῦ θεάτρου ὁ βράχος ἔχει ἀποκοπῆ εἰς μέγα ὕψος κατακορύφως χάριν κατασκευῆς καὶ ἄλλων ἐδωλίων θεατῶν. Διὰ τοῦτο ὁ τόπος ἐλέγετο *Κατατομὴ* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ἐπὶ τῆς Κατατομῆς λοιπὸν ταύτης ἀνοίγεται ἡ θύρα εὐρυχώρου σπηλαίου, ἐν ᾧ σήμερον τιμᾶται ἡ Παναγία ἡ Χρυσοσπηλαιώτισσα. Πρὸ τῆς θύρας ὑπῆρχε τὸ χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Θρασύλλου, ὅπερ ὁ Παυσ. θὰ ἐκάλει ναόν, ἐὰν τὸ ἐμνημόνευεν. Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου *(ἐν αὐτῷ)* πιθανῶς θὰ ἦσαν τὰ ἀγάλματα ἢ ἀνάγλυφα τὰ παριστῶντα τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν τοξεύοντας τοὺς Νιοβίδας. Ἐν ᾗ θέσει ὁ Π. ἀναφέρει τὸν τρίποδα ὑψοῦνται καὶ σήμερον δύο κίονες, οἵτινες ὡς ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἄβακος τοῦ κιονοκράνου παρατηρουμένων ὀπῶν ἀνεῖχον ἐπίσης τρίποδας.

4. Ὁ Κάλως λέγεται καὶ Τάλως. Εἶναι μυθικὸν πρόσωπον καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ἑπομένως ἦτο εἰκονικός. Περὶ τῆς θέσεως τοῦ τάφου οὐδὲν ἀκριβὲς εἶναι γνωστόν. Ὁ Δαίδαλος εἶναι ἐπίσης μυθικός. Εἰς τοῦτον ὡς καλλιτέχνην περίφημον, ἔχοντα πολλοὺς γνωστοὺς μαθητάς, διετηρήθη ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἀρχαίων ἡ ἀνάμνησις περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ ἀκμῆς τῆς τέχνης. Τὸ ἱερὸν τὸ Ἀσκληπιοῦ ἔγινε γνωστὸν διὰ τῶν ἀνασκαφῶν. Δύο ναοί, στοαὶ ἐπίσης δύο καὶ ἡ κρήνη, ἡ ἀπαραίτητος εἰς τὰ ἀσκληπιεῖα, ὡς παρέχουσα τὸ χρήσιμον εἰς τὰς θεραπείας ἱερὸν ὕδωρ, ἀναγνωρίζονται καὶ σήμερον ἐπὶ τοῦ ἀμέσως πρὸς δυσμὰς τοῦ θεάτρου γειτονικοῦ ἐρειπιῶνος. Ἡ λατρεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰσήχθη ἐξ Ἐπιδαύρου μετὰ τὸν φοβερὸν λοιμὸν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 429 π. Χ. Παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐθεωροῦντο ὁ Ποδαλείριος, ὁ Μαχάων, θυγατέρες ἡ Ὑγίεια, Ἰασώ, Πανάκεια καὶ ἄλλα ὀνόματα δηλωτικὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας. Ἀγάλματα τούτων σπουδαῖα δὲν εὑρέθησαν, ἀλλὰ πολυάριθμα ἀνάγλυφα, εἰκονίζοντα τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τοὺς Ἀσκληπιάδας τιμωμένους ὑπὸ τῶν μικροτέρων παριστωμένων θνητῶν. Ἡ κρήνη, περὶ ἧς ἀναφέρει ὁ Π., ἔχει λα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

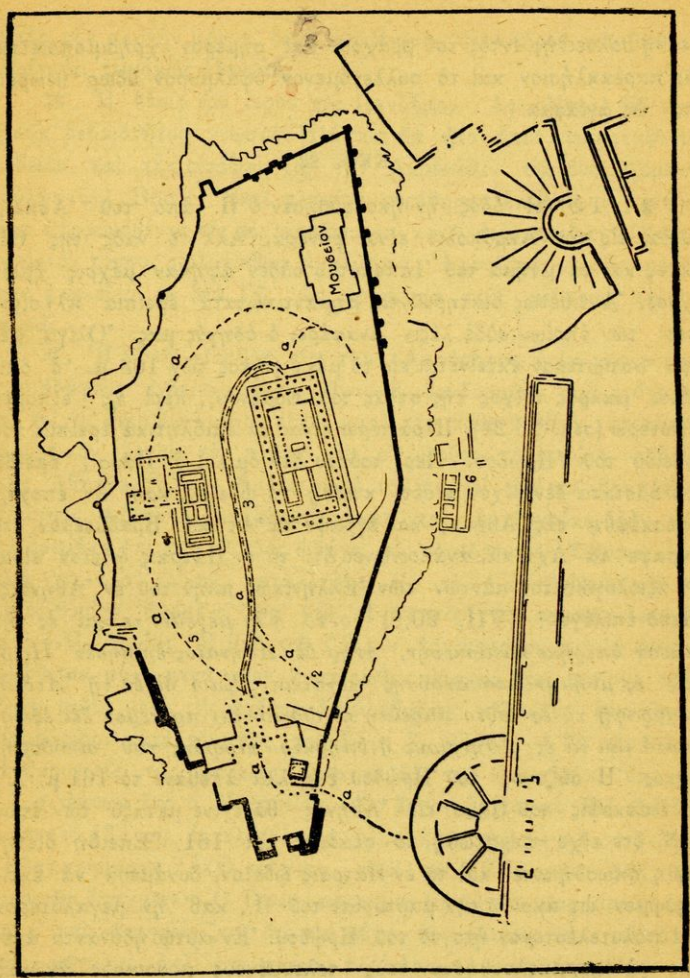

Εἰκ. 4.

α α α=Πορεία Παυσανίου. 1=Ἱερὸν Ὑγιείας. 2=Βραυρώνιον. 3=Ἱερὸν Γῆς. 4=Πανδρόσειον. 5=Θέσις χαλκῆς Ἀθηνᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξευθῇ θολοειδὴς ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ σήμερον χρησιμοποιεῖται ὡς παρεκκλήσιον καὶ τὸ συλλεγόμενον ὑφάλμυρον ὕδωρ θεωρεῖται ὡς ἁγίασμα.

ΚΕΦ. 22.

1. 1 3. Ἡ ὁδός, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Π. ἀπὸ τοῦ Ἀσκληπιείου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἶναι φανερά. Ἀλλ' ὁ ναὸς τῆς Θέμιδος καὶ τὸ μνῆμα τοῦ Ἱππολύτου οὐδὲν ἀφῆκαν μέχρις ἡμῶν ἴχνος. Ἀντιθέτως διατηροῦνται σημαντικώτατα ἐρείπια πλησίον, περὶ τῶν ὁποίων οὐδὲ λέξιν ἀναφέρει ὁ ὁδηγός μας. Ὀλίγα μέτρα νοτιώτερον ἐκτείνεται εἰς τὸ μέγα μῆκος τῶν 163 μ. ὁ ὀπίσθιος μακρὸς τοῖχος τῆς στοᾶς τοῦ Εὐμένους, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω (σελ. 23-24). Περαιτέρω εἶναι τὰ ἐπιβλητικὰ ἐρείπια τοῦ ᾠδείου τοῦ Ἡρώδου. Περὶ τούτου δὲν ὁμιλεῖ ὁ Παυσ., ἐπειδὴ ἁπλούστατα δὲν εἶχεν εἰσέτι κτισθῇ τὸ ᾠδεῖον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας καὶ ἔγραψε τὰ Ἀττικά. Βραδύτερον, ὅτε ἔγραφε τὰ Ἀχαϊκά, ἀνακοινώνει ὅτι τὸ ἐν Πάτραις ᾠδεῖον εἶναι τὸ ἀξιολογώτατον πάντων τῶν Ἑλληνικῶν πλὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις. Μεθὸ ἐπιλέγει: (VII, 20,6) *τοῖτο γὰρ μεγέθει τε καὶ ἐς τὴν πᾶσαν ὑπερῆκε κατασκευήν, ἀνὴρ δὲ Ἀθηναῖος ἐποίησεν Ἡρώδης ἐς μνήμην ἀποθανούσης γυναικός. Ἐμοὶ δὲ ἐν τῇ Ἀτθίδι συγγραφῇ τὸ ἐς τοῦτο παρείθη τὸ ᾠδεῖον, ὅτι πρότερον ἔτι ἐξειργαστό μοι τὰ ἐς Ἀθηναίους ἢ ὑπῆρκτο Ἡρώδης τοῦ οἰκοδομήματος.* Ἡ σύζυγος τοῦ Ἡρώδου Ρήγιλλα ἀπέθανε τὸ 161 μ. Χ. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Παυσ. εἰς Ἀθήνας θὰ ἔγινε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 143, ὅτε εἶχε περατωθῇ τὸ στάδιον, καὶ 161. Ἐπειδὴ διετηρήθη ὁπωσδήποτε καὶ τὸ ἐν Πάτραις ᾠδεῖον, δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν ὡς ἀκριβῆ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Π., καθ' ἣν μεγαλύτερον καὶ πολυτελέστερον ἦτο τὸ τοῦ Ἡρώδου. Ἐν αὐτῷ ἠδύναντο ἀνέτως νὰ παρακολουθήσουν τοὺς τελουμένους μουσικοὺς ἀγῶνας περὶ τὰς 5,000 ἀκροατῶν. Ἡ πρόσοψις ἔχει μῆκος 92 μ. Ταύτης αἱ πτέρυγες ἀνέβαινον μέχρι τριῶν πατωμάτων, ἐνῷ τὸ κεντρικὸν μέρος εἶχε δύο πατώματα. Ἡ ἄλλοθεν γνωστὴ ἐκ ξύλων κέδρου στέγη τοῦ ᾠδείου θὰ περιωρίζετο κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὲρ τὴν σκηνὴν μόνον, διότι ἡ στέγασις ὁλοκλήρου τοῦ θεάτρου φαίνεται τεχνικῶς ἀδύνατος.

3. Ἡ θέσις τοῦ ἱεροῦ τῆς Πανδήμου Ἀφροδίτης δὲν εἶναι μετὰ βεβαιότητος γνωστή. Πάντως θὰ ἦτο ἐκεῖ που μεταξὺ τοῦ ᾠδείου καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῆς ὀνομαζομένης πύλης τοῦ Beulé. Ἐκεῖ πλησίον εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ σχετικαὶ καὶ παρασυρθέντα εἰς τὸν κατήφορον κατὰ τοὺς περὶ τὴν Ἐννεάκρουνον τόπους πολυάριθμα ἀγαλμάτια Ἀφροδίτης. — Κουροτρόφος ἐκαλεῖτο ἡ θεὰ Γῆ, ὡς τρέφουσα τοὺς κούρους καὶ τὰς κόρας.

4. Ἡ μόνη εἴσοδος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἡ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους ἐνδεικνυομένη, εἶναι ἡ ἐκ δυσμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ τεῖχος ἐνταῦθα μόνον εἶχε, κατὰ τὴν ἀσθενῆ θέσιν, πρόσθετον ἀμυντικὸν ἔργον, τὸν πύργον, ἐφ' οὗ ὑψοῦται τὸ κομψὸν ναΰδριον τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Ἀμέσως ὑπὸ τὸν πύργον, ἐπὶ τοῦ βραχώδους ἐδάφους, φαίνονται λαξεύματα, δηλοῦντα τὴν ἀρχαίαν ὁδόν, ἥτις ἑλισσομένη ἐπὶ τῆς κλιτύος ὡδήγει εἰς τὸ μέσον τῶν Προπυλαίων. Διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, καταλλήλου εἰς τὸ νὰ ἀναβαίνουν καὶ τὰ πρὸς θυσίαν ἀγόμενα ζῷα καὶ οἱ ἱππεῖς τῆς πομπῆς, ἀνῆλθε καὶ ὁ Παυσανίας. Ἡ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου Beulé ἀποκαλυφθεῖσα πύλη μετὰ τῶν ἑκατέρωθεν πύργων δὲν ὑπῆρχε τότε, διότι ταῦτα μετὰ τῆς ἀμέσως ἀκολουθούσης κλίμακος ἐκτίσθησαν βραδύτερον κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος. — Τὰ προπύλαια ἀνήκουν εἰς τὰς μεγάλας κατασκευὰς τῆς Περικλείου ἐποχῆς. Ἀρχιτέκτων ἦτο ὁ Μνησικλῆς. Τὸ ἔργον ἤρχισε τὸ 437 καὶ διεκόπη τὸ 432 μὴ ἐκτελεσθέντος ὁλοκλήρου τοῦ μεγάλου σχεδίου. Ἐδαπανήθησαν 2,000 τάλαντα, περὶ τὰ 12 ἑκατομ. δηλ. σημερινῶν δραχμῶν. Ὁ Παυσ. προσέχει εἰς τὴν ἐκ μαρμάρου ὀροφὴν καὶ ἀναγνωρίζει, ὅτι καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν του, καὶ ὑπὲρ τὰς μεγάλας δηλ. κατασκευὰς τῆς ἐποχῆς του, ὑπερεῖχον τὰ Προπύλαια διὰ τὸν κόσμον καὶ τὸ μέγεθος τῶν λίθων. Βεβαίως ὁ περιηγητὴς δὲν συγκινεῖται μέχρι ἐνθουσιασμοῦ, ὅπως πρὸ τοῦ σταδίου. Ἀλλ' αἱ κρίσεις του περὶ τῶν Προπυλαίων δὲν εἶναι κεναὶ ἐννοίας καὶ ἀστήρικτοι. Εὑρίσκεται προφανῶς ἐντὸς τῆς κεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρικῆς μεγάλης πρὸς δυσμὰς ἀνοιγομένης στοᾶς. Πρὸ αὐτοῦ ἔχει, βλέπων πρὸς τὰ ἐντός, τὸν τοῖχον μὲ τὰς πέντε θύρας, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἀνοίγεται πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ἄλλη ἰσομήκης, ἀλλὰ κατὰ πολὺ ἀβαθεστέρα στοά. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς δυτικῆς στοᾶς ἦτο μεγάλη αἴθουσα βάθους 15 μέτρων καὶ πλάτους 18 μ. Ἡ ὀροφὴ εἰς ὕψους 12 μ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἦτο μαρμαρίνη καθ' ὅλον τὸν εὐρὺν χῶρον καὶ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν κατὰ τὸ μέσον 6 ἰωνικῶν κιόνων. Αἱ δοκοί, αἱ ἀνέχουσαι τὰς πλάκας τῶν φατνωμάτων, εἶχον μῆκος 6,30 μ. ! Τοιοῦτοι μαρμάρινοι μὲ φατνώματα ὄροφοι δὲν ἦσαν σπάνιοι ἐπὶ τῶν ναῶν, ἀλλὰ περιωρίζοντο κατὰ κανόνα εἰς στενοὺς χώρους, ὅπως κατὰ τὸ πτερὸν λεγόμενον, τὸ μεταξὺ τῶν κιόνων καὶ τῶν τοίχων διάστημα. Αἱ ὀροφαὶ τῶν μεγάλων χώρων, ὅπως τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σηκοῦ, ἦσαν ξύλινοι. Ἰδοὺ λοιπὸν διατί κινεῖται ἡ προσοχὴ τοῦ Παυσανίου εὑρισκομένου πρὸ ἀσυνήθους μεγάλης καὶ λαμπρᾶς κατασκευῆς. Καὶ ἡμεῖς θὰ συμμερισθῶμεν ἐξ ὁλοκλήρου τὴν γνώμην τοῦ περιηγητοῦ, ἂν τὴν γενομένην ἐσχάτως ἀναπαράστασιν μικροῦ τμήματος τῆς ὀροφῆς κατὰ τὴν ΒΑ γωνίαν ἐπεκτείνωμεν διὰ τῆς φαντασίας καθ' ὅλην τὴν εὐρεῖαν ἔκτασιν καὶ προσθέσωμεν τὸν πλούσιον ἀλλ' αὐστηρῶς ἁρμονικὸν καὶ σαφῆ χρωματιστὸν διάκοσμον.

Ὡς πρὸς τοὺς ἐφίππους ἀνδριάντας δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν σήμερον, ἐπειδὴ διασῴζεται μία ἐκ τῶν βάσεων, πῶς ἐπλανήθη ὁ Π. Ἐπὶ τῆς βάσεως ἀναγινώσκεται ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὸ ὄνομα Ξενοφῶν, ἀλλ' ἡ ὅλη ἐπιγραφὴ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἱστορικὸν συγγραφέα καὶ τοὺς περιφήμους ἱππεῖς υἱούς του, τοὺς λεγομένους καὶ Διοσκούρους, τὸν Γρύλον καὶ Διόδωρον.

Ε. Ἡ θεότης ὀνομάζεται Νίκη Ἄπτερος ὑπὸ τοῦ Παυσ. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο τῶν ὑστέρων χρόνων λαϊκή ἐπίκλησις. Τὸ ἀληθὲς εἶναι, ὅτι τὸ ἀρχικὸν ὄνομα τῆς θεᾶς ἦτο Ἀθηνᾶ ἁπλῶς καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανον εἰκόνιζε ταύτην καθημένην, κρατοῦσαν ῥόαν. Βραδύτερον καὶ ὡς φαίνεται μετὰ τὰς κατὰ τῶν Περσῶν νίκας ἡ θεὰ προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα Νίκη, δηλ. νικηφόρος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ συντομίαν ἐλέγετο καὶ ἁπλῶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νίκη, τὸ δὲ ἄγαλμα παρουσίαζε τὰ ἀπαραίτητα εἰς τὰς εἰκόνας τῆς Νίκης πτερά, προῆλθεν εἰς τὸ μέσον χάριν διασαφήσεως τὸ ἐπίθετον Ἄπτερος. Ὁ Παυσ. ἀλλαχοῦ (Λακ. 15, 7) ἀναφέρει τὴν γνώμην τῶν Ἀθηναίων, ὅτι ἡ Νίκη ἡ καλουμένη Ἄπτερος θὰ μένῃ πάντοτε πλησίον των ὡς μὴ ἔχουσα πτερά, ὡς ὁμοίαν πρὸς τὴν ἰδέαν τῶν Λακεδαιμονίων, καθ' ἣν τὸ πέδας ἔχον ἄγαλμα τοῦ Ἐνυαλίου ἐσήμαινεν, ὅτι ὁ θεὸς τοῦ πολέμου δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Σπάρτην Καὶ τῶν δύο οἱ ἰσχυρισμοί, εἶναι φανερόν, ὅτι ἦσαν ἁπλᾶ πειράγματα τῶν ἀντιπάλων. Ὁ κομψότατος ναΐσκος τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἐκτίσθη, ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἐπὶ τοῦ πύργου, ἔνθα καὶ πρότερον ἐτιμᾶτο ἡ αὐτὴ θεά. Ὁ ρυθμὸς εἶναι ἰωνικός. Πρὸ ἑκατέρας τῶν στενῶν πλευρῶν ὑπάρχουν 4 ἰωνικοὶ κίονες. Ἐπὶ τῆς ζωοφόρου παρίστανται κατὰ μὲν τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν οἱ Ὀλύμπιοι θεοὶ μὲ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Δία κατὰ τὸ μέσον, κατὰ δὲ τὰς ἄλλας μάχαι Ἑλλήνων κατὰ βαρβάρων καὶ κατὰ μηδισάντων Ἑλλήνων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἄτοπος ὁ στοχασμός, ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ ἐπιφανοῦς πύργου ναΐσκος ὑψοῦτο ὥς τι τρόπαιον διὰ τὰς μεγάλας νίκας κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἐντεῦθεν εἶναι σύνοπτος ἡ θάλασσα, λέγει ὁ Παυσ. Ἀλλ' ἂν μετεφέρετο εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἱδρυσάντων τὸν ναὸν καὶ παρηκολούθει τὴν διάνοιαν αὐτῶν, θὰ παρετήρει ὁ περιηγητής, ὅτι ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς Νίκης εἶναι πρὸ πάντων σύνοπτος ἡ θάλασσα τῆς Σαλαμῖνος καὶ ὁ Κιθαιρών, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου εἶναι αἱ Πλαταιαί, πλησίον δὲ εἶναι ὁ ΒΑ ὁδηγῶν δρόμος τοῦ Μαραθῶνος. Πρὸς τούτοις ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὰ μεγάλα ἔργα, ὁ Παρθενών, τὸ Ἐρέχθειον, τὰ Προπύλαια, ἡ χαλκῆ Ἀθηνᾶ ἐμελετήθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν προμαχήσασαν θεάν, εἶναι εὔκολον νὰ ἐννοήσωμεν τότε, ποίαν σημασίαν εἶχεν ἡ ἐπὶ τοῦ ἐπιφανεστάτου τόπου τῆς Ἀκροπόλεως, εὐθὺς πρὸ τῆς εἰσόδου, ἵδρυσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Τὴν σκέψιν ταύτην ἄλλως τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων ἐκφράζουν εὐγλώττως τὰ θείας τέχνης ἀνάγλυφα τοῦ θωρακίου τοῦ πύργου, τὰ ἀποκείμενα ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεως. Εἶναι Νῖκαι, πρόσπολοι τῆς μεγάλης ἡγέτιδος Ἀθηνᾶς, ἀναπαυομένης μετὰ τὴν μάχην, σπεύδουσαι εἰς ἵδρυσιν τροπαίων καὶ ὁδηγοῦσαι ζῷα εἰς θυσίαν.

Τὸ ἡρῷον τοῦ Αἰγέως ἢ τὸ Αἰγεῖον κατ' ἄλλους ἔκειτο ὑπὸ τὸν πύργον, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς. Ὁ δὲ μῦθος τῆς κατακρημνίσεως τοῦ Αἰγέως ἀπὸ τοῦ πύργου καὶ τοῦ τοιούτου θανάτου εἶναι αἰτιολογικός. Εὑρέθη δηλ. ὁ μῦθος πρὸς δικαιολογίαν καὶ ἑρμηνείαν τῆς ὑπὸ τὸ ὕψωμα τοποθετήσεως τοῦ Αἰγείου. Ἀρχικῶς ὁ Αἰγεὺς ἦτο θεὸς παραπλήσιος πρὸς τὸν Ποσειδῶνα (πρβλ. Αἰγαῖον, αἶγες=κύματα) καὶ ὡς τοιοῦτος εἶχεν ἐπὶ τοῦ βράχου μικρὸν ἱερόν. Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ θεία ἰδιότης τοῦ Αἰγέως ὠχριᾷ καὶ ἐκλείπει, ὡς συμβαίνει καὶ ἐπὶ τοῦ παραπλησίου θεοῦ Ἐρεχθέως καὶ ἀντὶ τούτων ὡς καὶ ἄλλων ἀποκαθίσταται ὡς ἀπόλυτος κύριος ὁ Ὀλύμπιος Ποσειδῶν. Μεταπίπτει διὰ τοῦτο ὁ Αἰγεὺς εἰς θέσιν ἥρως καὶ παλαιοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηναίων, τὸ δὲ ἱερὸν αὐτοῦ νομίζεται ἡρῷον, δηλ. μνῆμα. Καὶ τέλος ἀκολουθεῖ ἡ ἑρμηνεία τοῦ μνήματος διὰ τοῦ ἐκ πολλῶν στοιχείων συγκροτηθέντος μύθου.

65. Κατὰ τὸ μέγα σχέδιον τοῦ Μνησικλέους τὰ κυρίως Προπύλαια, ὅπως εἴδομεν αὐτὰ ἀνωτέρω, θὰ ἔπρεπε νὰ συμπληρωθοῦν διὰ πτερύγων. Τούτων ὅμως ἡ ἐκτέλεσις διὰ τὴν κατὰ τοῦ Περικλέους ἀντίδρασιν ἠμποδίσθη κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος. Ἡ βορεία πτέρυξ εἶχε προχωρήσει εἰς τὴν πραγματοποίησιν περισσότερον ἢ ἡ νοτία, ὅπου προσετέθησαν καὶ τὰ ἐκ τῶν γειτονικῶν ἱερῶν ἐμπόδια. *Ἔστι δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῶν Προπυλαίων οἴκημα ἔχον γραφάς.* Ὁ Π. δὲν ἐξετάζει καὶ πολὺ τὰ κατὰ τὸ σχέδιον τῶν Προπυλαίων καὶ ὁμιλεῖ ὡς ἐὰν πρόκειται περὶ γειτονικοῦ ἀλλ' ἀσχέτου οἰκήματος. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ σήμερον διατηρεῖται τὸ οἴκημα τοῦτο, γνωρίζομεν καλῶς ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τῆς βορείας πτέρυγος. Εἶναι δωμάτιον, 10,75×9 μ., φωτιζόμενον διὰ μιᾶς θύρας καὶ δύο παραθύρων ὄπισθεν στοᾶς μὲ τρεῖς κίονας ἀνοιγομένης πρὸς νότον. Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον ζωγραφισταὶ εἰκόνες, περὶ ὧν ὁ ἔγκρ.τος περιηγητὴς Πολέμων εἶχε γράψει ὁλόκληρον βιβλίον (περὶ τῶν ἐν τοῖς Προπυλαίοις πινά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κων). Αἱ εἰκόνες ἦσαν τοιχογραφίαι, ὡς ἐβεβαιώθη ἐκ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν τοίχων, διῃρημέναι διὰ πλαισίων ἐπίσης γραπτῶν, ὥστε νὰ δικαιολογῆται καὶ τὸ ὄνομα τῶν πινάκων. Πινακοθήκην ὀνομάζουν μόνον οἱ νεώτεροι τὴν μικρὰν αἴθουσαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσ. μερικαὶ ἐκ τῶν εἰκόνων εἶχον ἐντελῶς φθαρῆ καὶ φυσικὰ σήμερον οὐδὲ ἴχνος χρώματος διατηρεῖται. *Ὁ μὲν ἐν Λήμνῳ*... δηλ. ὁ Ὀδυσσεύς, *ὁ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν*, δηλ. ὁ Διομήδης. Ὅρα ἐν τούτοις τὸ λεγόμενον χιαστὸν σχῆμα.— Ἡ Πολυξένη, θυγάτηρ τοῦ Πριάμου, ἐσφάγη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Νεοπτολέμου. Παραστάσεις τῶν αὐτῶν θεμάτων ἔχουν διασωθῆ μέχρις ἡμῶν, πρὸ πάντων ἐξ ἀγγείων. Ὅτι ὁ Πολύγνωτος εἰργάσθη καὶ ἐδῶ φαίνεται βέβαιον. Εἶναι μόνον ἄδηλον ἂν ἔγραψε πάσας τὰς εἰκόνας.

8. Ποῦ ἦτο ἡ θέσις ἀκριβῶς τοῦ Ἑρμοῦ Προπυλαίου καὶ τῶν Χαρίτων δὲν εἶναι γνωστόν. Ὁ Π. ἐκφράζεται ἀορίστως. Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὑρέθησαν ἀνάγλυφα ἐνδεδυμένων χορευουσῶν Χαρίτων καὶ φυλάσσονται εἰς τὸ Μουσεῖον ἀντίγραφα τοῦ πρωτοτύπου, ἀνήκοντος περίπου εἰς τὸ μέσον τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἀλλ' ἂν γλύπτης αὐτοῦ ἦτο ὁ φιλόσοφος Σωκράτης δὲν ἦσαν σύμφωνοι καὶ οἱ παλαιοί.—Ὁ Σκύθης Ἀνάχαρσις ἐθεωρεῖτο σύγχρονος τοῦ Σόλωνος καὶ ὅτι περιηγηθεὶς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας πρὸς ἰδίαν διδασκαλίαν καὶ μελέτην πολλὰ καὶ αὐτὸς ἐδίδαξε.

ΚΕΦ. 23.

3. 1-2. Ὁ Π. ἔχει ἤδη εἰσέλθει ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἀμέσως περιγράφει τὸν ἀνδριάντα τοῦ Διϊτρέφους στρατηγοῦ, φονευθέντος διὰ βελῶν.

4. 9. Ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τοῦ νοτιωτάτου κίονος τῆς ἀνατολικῆς στοᾶς τῶν Προπυλαίων ὑπάρχει κατὰ χώραν βάσις ἡμικυκλικὴ ἀγάλματος μὲ τὰ ἑξῆς ἀττικὰ γράμματα ἐπιγεγραμμένη: *Ἀθεναῖοι τεῖ Ἀθεναίαι τεῖ Ὑγιείαι. Πύρρος ἐποίεσεν Ἀθεναῖος*. Πρὸ τῆς βάσεως φαίνονται ἴχνη βωμοῦ καὶ ἄλλαι βάσεις ἀγαλμάτων. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταῦθα ὄχι μόνον ἀγάλματα τῆς Ὑγιείας καὶ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας ἦσαν ἱδρυμένα, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχεν ἰδιαίτερον ἱερὸν ὕπαιθρον. Ἡ Ἀθηνᾶ, ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν θεότης τῶν Ἀθηναίων, ἔπρεπε νὰ ἀπαντᾷ εἰς πάσας τὰς ἱκεσίας καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο προσέλαβε καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῆς Ὑγιείας, ἂν καὶ ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρα θεὰ Ὑγίεια. Τὸ αὐτὸ συνέβη, ὡς εἴδομεν, καὶ μὲ τὴν Ἀθηνᾶν Νίκην.

Ζ, 4—8. Τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος Βραυρωνίας ἢ ἁπλῶς τὸ Βραυρώνιον ἐξετείνετο νοτίως τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας καὶ ἔφθανε μέχρι τοῦ τείχους. Ναὸς δὲν ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται, ἀλλὰ δύο στοαὶ τεμνόμεναι κατ' ὀρθὴν γωνίαν, χρήσιμοι εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὴν φύλαξιν τῶν ἀναθημάτων. Ἡ λατρεία ἐνταῦθα ἦτο παλαιὰ καὶ ὡς γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ὑπῆρχε παρὰ τὸ *ὀρθὸν ἄγαλμα*, τὸ ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους, καὶ τὸ *ἀρχαῖον ἕδος*. Τοῦτο τὸ *ἀρχαῖον ἕδος*, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἦτο ἁπλῶς κίων ξύλινος ἢ τὸ πολὺ ξοανόμορφον ὁμοίωμα τῆς θεᾶς, ἦτο ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν καὶ τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς λατρείας. Τὸ ὡραῖον ἔργον τοῦ Πραξιτέλους θὰ ἦτο μόνον τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ἀναθημάτων. Τὸ ἀρχαῖον ἕδος εἶναι διάφορον βεβαίως τοῦ ἀρχαίου ξοάνου, ὅπερ ὡς ὑποστηρίζει ὁ Π. παρέμεινεν ἐν Βραυρῶνι.

ΚΕΦ. 24.

Ζ, 10-13... *Εἴτε αὐτοῖς ὄμβρου δεῆσαν.., εἴτε.., συμβὰς αὐχμός*. Ἡ αἰτιατικὴ ἀπόλυτος εἶναι κανονική, ἀλλὰ κατόπιν ἀκολουθεῖ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος, ὅπερ σπανιώτατον εἰς ἄλλους συγγραφεῖς εἶναι μοναδικὸν παρὰ Παυσ. Ἐννέα μέτρα βορείως τοῦ 7ου ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ ἄκρου κίονος τοῦ Παρθενῶνος βλέπει τις ἐπὶ τοῦ βράχου ἐγχάρακτον τὴν ἐπιγραφήν: *Γῆς Καρποφόρου κατὰ μαντείαν* (=ὁ τόπος εἶναι ἱερὸς τῆς Γῆς Καρποφόρου συμφώνως πρὸς μαντείαν), πλησιέστατα δὲ λαξευτὴν θέσιν ἐπὶ τοῦ βράχου διὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Γῆς, τῆς ἱκετευούσης τὸν Δία νὰ τῆς στείλῃ βροχήν. Ὅτι ὁ Π. τὴν θέσιν ταύτην εἶχεν ὑπ' ὄψει του ἀναφέρων τὸ ἄγαλμα τῆς Γῆς βεβαιώνεται διὰ τοῦ γεγονό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος, ὅτι πλησίον εὑρέθη ἐπὶ δύο ἐλαφρῶς κοίλων λίθων ἡ ἐπιγραφή: *Κόνων Τιμοθέο Τιμοθεος Κόνω[νος*, ἀναφερομένη εἰς τοὺς εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Π. ἀναφερομένους ἀνδριάντας.

5—7. Τὸ κάλλιστον ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον καὶ πλουσιώτατον εἰς γλυπτὸν διάκοσμον ἐξ ὅλων τῶν διασωθέντων καὶ ἀπολεσθέντων δημιουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, ὁ Παρθενών, δὲν ἀπασχολεῖ πολὺ τὸν περιηγητὴν ἡμῶν, διότι δὲν τοῦ παρέχει μυθολογικὸν ἢ ἄλλο ὑλικόν, ὥστε νὰ κινηθῇ ἡ περιέργειά του καὶ ἐκθέσῃ τὴν πολυγνωσίαν του. Κατωτέρω βλέπομεν, ὅτι ἁρπάζει μὲ χαρὰν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν τερατωδῶν γρυπῶν καὶ τῶν μονοφθάλμων Ἀριμασπῶν. Ἔπειτα περιγράφει ἱκανῶς λεπτομερῶς τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς ὄχι ἐξ ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ μέγα ἔργον τοῦ Φειδίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκτιμᾷ τὸ ποσὸν τῶν ἐξ αὐτοῦ γνώσεων. Ἔχει νὰ ἀναφέρῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, τὴν Νίκην τῶν τεσσάρων πηχῶν, τὸν παρὰ τὴν ἀσπίδα δράκοντα, τὴν γένεσιν τῆς Πανδώρας καὶ τί περὶ ταύτης εἶπεν ὁ Ἡσίοδος. Ἐν τέλει δὲν παραλείπει νὰ μνημονεύσῃ, ὅτι ἐντὸς τοῦ σηκοῦ μόνον ὁ ἀνδριὰς τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀγαπητοῦ εἰς αὐτὸν βασιλέως Ἀδριανοῦ ὑπάρχει. Ἀντιθέτως περὶ τῶν ἐξαισίων συμπλεγμάτων τῶν ἀετωμάτων ἔγραψε σχεδὸν μὲ ἀδιαφορίαν. Τὴν θείαν ζωφόρον δὲν ἐμνημόνευσε κἄν, οὔτε τὰς πολυαρίθμους γλυπτὰς μετόπας. Ὡς πρὸς τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέρος δὲν βλέπει τίποτε. Οὔτε τὰς εὐγενεῖς μορφὰς τῶν καθ' ἕκαστα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν οὔτε τὴν συμμετρίαν τοῦ ὅλου καὶ τὴν ἐπιβολήν. Ταῦτα ὅταν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, δὲν θὰ ἀδικοῦμεν τὸν περιηγητὴν ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτοῦ ἀνώτερα τῶν δυνάμεών του. Ὁ Παυσανίας ἦτο λόγιος ὄχι ἐξαιρετικῆς εὐφυΐας, οὔτε εἶχε στρέψει τὴν προσοχήν του εἰς τὸ νὰ βλέπῃ καὶ ἐκτιμᾷ καλλιτεχνήματα. Ἐπίστευε διὰ τοῦτο εἰλικρινῶς, ὅτι τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὁ πλοῦτος τῶν διαφόρων γνώσεων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γνώμης ταύτης ἐξέλεγε τὰ ἀξιολογώτατα εἰς ἀφήγησιν.

Ὁ Παρθενὼν συνετελέσθη ἐντὸς 9 ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 447—438. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ Προπύλαια ἡ κατασκευή του καὶ ὁ διά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοσμος δὲν διεκόπη, ἀλλ' ἐτελειώθη ἀπροσκόπτως. Τὸ 438 π. Χ. ἀφιερώθη καὶ τὸ μέγα χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἔργον ἐντελῶς προσωπικὸν τοῦ Φειδίου. Οὗτος εἶχε τὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως ἔχων πλησίον του μεγάλους καλλιτέχνας, ὡς τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἰκτῖνον καὶ Καλλικράτη καὶ ἄλλους. Ὁ Παρθενὼν εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀφιέρωμα καί, ὅπως θὰ ἔλεγον οἱ παλαιοί, ἄγαλμα τῆς θεᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐξ ὅσων οἱ Ἀθηναῖοι ἵδρυσαν, ἵνα ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὴν θεὰν καὶ κλεΐσουν τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἡ χρυσελεφαντίνη Ἀθηνᾶ ὠνομάζετο πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀγαλμάτων, τῆς Πολιάδος π. χ., ἡ Παρθένος. Παρθενὼν κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο μόνον τὸ πρὸς τὸν ὀπισθόδομον ἀνοιγόμενον δωμάτιον, ἐν ᾧ ἐφυλάσσοντο τὰ ἀναθήματα, μεθὸ ἐξενίκησεν ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος νὰ καλῆται καὶ τὸ ὅλον κτίσμα διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ σηκοῦ, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἡ Παρθένος, ἐστρέφετο πρὸς ἀνατολάς, φωτιζόμενον διὰ τῆς μεγάλης θύρας τοῦ προνάου καὶ ἐκαλεῖτο ἑκατόμπεδος νεώς, ὡς χῶρος μήκους 100 ποδῶν. Τὸ μέτρον τοῦτο παρελήφθη εἰς τὸν νέον μέγαν ναὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τῆς Πολιάδος, ὃν ἐπυρπόλησαν οἱ Πέρσαι, καλουμένου καὶ ἑκατομπέδου διὰ τὸ ὅλον μῆκός του. Λείψανα τούτου μικρὰ σῴζονται νοτίως τοῦ Ἐρεχθείου.

5. Ἀετοὺς ἢ καὶ αἰετοὺς ἐκάλουν οἱ παλαιοί, ὅ,τι ἡμεῖς παραλαβόντες ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων καλοῦμεν ἀετώματα. Ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀετώματος φυλάσσονται ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ ἱκανὰ ἀγάλματα ἀκέφαλα, ἀλλὰ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς δὲν διετηρήθη τίποτε. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ παρίστατο ὀρθία, μεγάλη καὶ πάνοπλος παρὰ τὸν Δία καὶ ὄχι ὅπως ἐπί τινων ἀγγειογραφιῶν μικρὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κρανίου τοῦ Διὸς ἐκπηδῶσα. Τοιαύτη παράστασις αἰσθητικῶς θὰ ἦτο ἄτοπος. Ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος ἔχομεν μόνον σχεδιάσματα γενόμενα πρὸ τῆς ἐπὶ Μοροζίνη καταστροφῆς (1687). Κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ μνημείου κατὰ τὴν πρὸς Β γωνίαν κάθηται εἰσέτι ὁ Κέκροψ, πρὸς ὃν πλησιάζει μία τῶν θυγατέρων του, ἵνα ἀναγγείλῃ τὴν φοβερὰν περὶ τῆς Ἀττικῆς ἔριδα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ μέγα ἄγαλμα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διασωθῇ μέχρις ἡμῶν λόγῳ τοῦ ὑλικοῦ του. Ἀλλ' ἀντίγραφα διετηρήθησαν ἱκανά, ἐξ ὧν τὸ ἀκεραιότερον εἶναι ἡ λεγομένη Ἀθηνᾶ τοῦ Βαρβακείου. Τὸ ἀγαλμάτιον τοῦτο ἔχει ὕψος ἑνὸς μέτρου ἀντὶ τῶν 12 τοῦ πρωτοτύπου. Ἡ σμίκρυνσις ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἔχει γίνει καθαρῶς μηχανικῶς, διὰ τοῦτο ἡ περικεφαλαία φαίνεται πολὺ βαρεῖα, ἐνῷ ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου διὰ τὸ μέγα ὕψος θὰ ἐφαίνετο κατὰ πολὺ ἐλαφροτέρα. Ἐν γένει τὸ ἀντίγραφον παρέχει μόνον πληροφορίας, ὅπως περίπου ἡ περιγραφὴ τοῦ Π. περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ἀγάλματος. Τὸ οὐσιῶδες πνεῦμα τοῦ ἔργου, τὴν μειδιῶσαν μεγαλειότητα τῆς θεᾶς, ἥτις πρὸ ὀλίγου κατῆλθεν ἡ ἰδία ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀτενίζει χαίρουσα καὶ εὐμενὴς τὸν λαόν της ἐντὸς τοῦ ὡραίου νέου ναοῦ, πολὺ ὀλίγον βέβαια ἀποδίδει τὸ μικρὸν ἀγαλμάτιον. Τὰ γυμνὰ μέρη τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὸ πρόσωπον τῆς Μεδούσης ἦσαν ἐξ ἐλέφαντος, τὰ λοιπὰ πάντα ἐκ χρυσοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ θαμβωτικὴ λάμψις ἐμετριάζετο σημαντικῶς καὶ ἐποικίλλετο μὲ τὸν κατάλληλον χρωματισμόν. Ἡ περικεφαλαία εἶχε τρεῖς λόφους. Ὁ κεντρικὸς ὑψοῦτο ἐπὶ τῆς Σφιγγός, οἱ δύο δὲ ἄλλοι ἑκατέρωθεν ἐπὶ Πηγάσου, μυθολογικοῦ πτερωτοῦ ἵππου. Οἱ γρῦπες ἀπεικονίζοντο, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἀκριβέστερον τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ Βαρβακείου ἐπὶ τῶν ὑψωμένων καλυμμάτων τῶν παρειῶν. Περὶ τῆς Σφιγγὸς ὁ Π. πολλὰ λέγει εἰς τὰ Βοιωτικὰ (26,2-4), ἵνα ἑρμηνεύσῃ τὰς περὶ ταύτης παραδόσεις. Τὸ ἀρχικὸν καὶ οὐσιῶδες εἶναι, ὅτι ἡ Σφίγξ, παρὰ τὸ σφίγγω, ἦτο θεότης τοῦ θανάτου φοβερά, εἰκονιζομένη μὲ σῶμα λέοντος καὶ πρόσωπον γυναικός. Βραδύτερον μεταπεσοῦσα εἰς τὴν θέσιν τέρατος εἶχε τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀποτροπαίου καὶ φυλακτηρίου, ὡς ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ κράνους, συμφώνως πρὸς τὴν κεντρικὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν κακὸν δαίμονα καὶ τιμῶν αὐτὸν ἀποτρέπει μακρὰν πάντα τὰ ἄλλα ἔξωθεν κακά. Παρομοίας ἀρχῆς καὶ σημασίας εἶναι οἱ γρῦπες.

6. Τὰ περὶ τῶν μονοφθάλμων Ἀριμασπῶν, σκυθικοῦ φύλου, τῶν πολεμούντων πρὸς τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας ὁ Π. παρέλαβε παρὰ τοῦ Ἡροδότου (Δ', 13).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7. Περὶ τοῦ δράκοντος ὁ Π. ἐκφέρει τὴν ὀρθὴν εἰκασίαν, ὅτι θὰ εἶναι ὁ Ἐριχθόνιος. Καὶ ἀνωτέρω, κεφ. 14,6, (σελ. 28) ὁ Π. ἐδήλωσεν, ὅτι γνωρίζει τὸν περὶ τοῦ Ἐρ. λόγον, καθ' ὃν οὗτος ἦτο σχετικὸς πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ τὸν Ἥφαιστον. Τὸν Ἐριχθόνιον ἐντὸς κίστης ἅμα γεννηθέντα παρέδωκεν εἰς τὰς Κεκροπίδας ἡ μητρὸς λαβοῦσα θέσιν θεά. Καὶ παρὰ τὴν Παρθένον καὶ ὀπισθεν τῆς ἀσπίδος ἀνελίσσεται ὁ αὐτὸς χθόνιος θεὸς ὑπὸ μορφὴν δράκοντος.

ΚΕΦ. 25.

1, 1-8. Τοιοῦτον, ὡς περιγράφει ὁ Παυσ. τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀνακρέοντος, κατέχει, εὑρεθέντα ἐν Ἰταλίᾳ, τὸ Μουσεῖον τῆς Κοπεγχάγης. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Ἀκροπόλεως ἀλλὰ περὶ ἀντιγράφου, ὡς συνηθίζετο κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν νὰ γίνωνται τοιαῦτα ἐκ τῶν περιφήμων πρωτοτύπων.

2. Ἐκ τῆς μνείας τοῦ νοτίου τείχους ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ Π. ἐξελθὼν τοῦ Παρθενῶνος ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἐτράπη πρὸς νότον. Ἀξιοσημείωτον, ὅτι ὁ Π. ἐκλαμβάνει τοὺς Γίγαντας ὡς λαὸν κατοικήσαντα τὴν Θρᾴκην καὶ τὸν ἰσθμὸν τῆς Παλλήνης, ἥτις εἶναι ἡ δυτικωτάτη τῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς. Τὰ ἀφιερώματα τοῦ Ἀττάλου ἦσαν χαλκᾶ ἀγάλματα. Ἀντίγραφα μαρμάρινα Γαλατῶν καὶ Ἀμαζόνων τοῦ αὐτοῦ μεγέθους περίπου, 2 δηλ. πήχεων (ὁ πῆχυς=0,46 μ.) εὑρίσκονται διεσπαρμένα εἰς διάφορα Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης.

7, 6-13. Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου εἶναι ὁ λεγόμενος Πολιορκητής. Ὁ Λαχάρης ἐξεδιώχθη τὸ 294 π. χ. Ὁ περιαιρετὸς κόσμος τοῦ ἀγάλματος δὲν ἦτο ὁ χρυσοῦς ποδήρης χιτών, ὃν ὁ Παυσ. εἶδε μετὰ 5 αἰῶνας, ἀλλὰ διάφορα κοσμήματα τῆς θεᾶς ἐκ πολυτίμων λίθων, δυνάμενα εὐκόλως νὰ ἀποσπασθῶσιν ἄνευ σημαντικῆς ζημίας τοῦ ἀγάλματος.

8. Μουσεῖον ἐλέγετο ὁ πρὸς νότον ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως λόφος ἔκ τινος ἱεροῦ Μουσῶν ἐκεῖ που ὑπάρχοντος. Ἡ ἐτυμολογία τοῦ Π. ἐκ τοῦ μυθικοῦ Μουσαίου εἶναι ἀπίθανος. Ἐπὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου διατηρεῖται σήμερον ἐπιφανὲς ἐρείπιον τοῦ μνήματος, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Π. Ἀνήκει τοῦτο ὡς ἐκ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν μανθάνομεν εἰς τὸν Σύρον Ἀντίοχον Φιλόπαππον. Ὁ πλούσιος οὗτος ἐξ Ἀνατολῆς πρίγκιψ εἶχε κατορθώσει διὰ τοῦ χρήματός του νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἀλαζονικοῦ μνημείου του ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως. Θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ εἴχομεν ἐπὶ τοῦ λόφου ὀλίγα λείψανα τοῦ παλαιοῦ τεμένους τῶν Μουσῶν ἢ τὴν αὐθάδη ταύτην ἐμφάνισιν τοῦ δυνάστου τοῦ χρήματος.—Παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου διατηροῦνται ἴχνη πύργου τείχους στρεφομένου πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Τὸ τεῖχος τοῦτο εἶναι τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Π. ὡς ἔργον Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὅπερ ἐκυρίευσε βραδύτερον ὁ χρηστὸς Ὀλυμπιόδωρος.

ΚΕΦ. 26.

Σ. *Ἔστι δὲ οἴκημα Ἐρέχθειον καλούμενον.* Ὁ περὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Πολιάδος λόγος εἶναι σύντομος πολὺ καὶ ἀρκετὰ ἀσαφής. Διὰ τοῦτο ὑποστηρίζονται ἀντίθετοι ἑρμηνεῖαι. Ἡμεῖς ἐδῶ ἀκολουθοῦμεν τὴν μᾶλλον πρὸς τὰ πράγματα ἀνταποκρινομένην γνώμην τοῦ Dörpfeld. Κατ' αὐτὸν διετηρεῖτο καθ' ὅλην τὴν Ἀρχαιότητα μέχρι τοῦ Παυσανίου ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ὅστις ἦτο ἔργον τοῦ Πεισιστράτου τὸ πρῶτον καὶ ἐπεξετάθη προστεθέντος πτεροῦ τῶν κιόνων ἐπὶ τῶν τυράννων υἱῶν του. Ἡ προσθήκη τῶν Πεισιστρατιδῶν ὡς πολλὰ παθοῦσα ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καὶ ἄλλης βίας τῶν Περσῶν καθηρέθη ἐντελῶς, ἀλλὰ διετηρήθη, ὁπωσδήποτε ἐπισκευασθείς, ὁ ὑπόλοιπος ναός, ὁ καλούμενος ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς Ἑκατόμπεδον. Τὸ Ἑκατόμπεδον καλεῖ ὁ Παυσ. κατωτέρω ναὸν τῆς Πολιάδος, οὗ λείψανα τῶν θεμελίων διατηροῦνται νοτίως τοῦ Ἐρεχθείου. Τὸ τελευταῖον ὁ περιηγητὴς καλεῖ οἴκημα ὄχι ἄνευ λόγου. Καὶ ἄλλοτε, ὡς εἴδομεν κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν Προπυλαίων, ὀνομάζει *οἴκημα ἔχον γραφάς* Τὸ οἴκημα τοῦτο, ὅπερ οἱ νεώτεροι καλοῦσι πινακοθήκην, εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν καὶ διατηρεῖ θύραν ἐν τῷ μέσῳ δύο παραθύρων, ἀναγκαίων διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν εἰκό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νων. Τὴν αὐτὴν δὲ ἀκριβῶς κατασκευὴν (θύραν καὶ παράθυρα) εἶχεν, ὡς ἐδείχθη διὰ βεβαίων λειψάνων, τὸ πρὸς ἀνατολὰς βλέπον μέρος τοῦ Ἐρεχθείου, τῆς στοᾶς τοῦ ὁποίου ὑψοῦνται σήμερον κατὰ χώραν πέντε ὡραῖοι κίονες. Εἰς τοῦτο τὸ ἀνατολικὸν μέρος εἰσῆλθε τὸ πρῶτον ὁ Παυσ. Ἐχωρίζετο διὰ τοίχου, οὗ τὰ ἴχνη παρατηροῦνται καὶ σήμερον, ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους (διπλοῦν γάρ ἐστι τὸ οἴκημα), ὅπου τὸ θαλάσσιον φρέαρ καὶ τὰ σημεῖα τῆς τριαίνης. Εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς βλέπον οἴκημα, φωτιζόμενον καλῶς, εἶχον τὴν θέσιν των αἱ τοιχογραφίαι τοῦ γένους τῶν Βουταδῶν.—Πρὸ τῆς εἰσόδου, ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν ποῦ, ὑπῆρχεν ὁ βωμὸς τοῦ Διὸς Ὑπάτου, ὅπου ἔθυον κατὰ τὸν πανάρχαιον τρόπον ἄνευ οἴνου, προσφέροντες μόνον πέμματα (=ψωμάκια, γλυκίσματα παρὰ τὸ πέσσω).—*Τριαίνης ἐν τῇ πέτρᾳ σχῆμα.* Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πρὸς βορρᾶν ἀνοιγομένης στοᾶς, ἀπόπτου μάλιστα ἐκ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Αἰόλου, κάτωθεν τῆς πλακοστρώσεως καὶ ἐπὶ τοῦ βράχου διακρίνονται καλῶς καὶ σήμερον τρεῖς σχεδὸν κυλινδρικαὶ ὀπαί, σημεῖα τῆς ἐδῶ κατενεχθείσης τριαίνης. Τὰ σημεῖα ἦσαν ἱερώτατα διὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατὰ παλαιὰν συνήθειαν καὶ θρησκευτικὸν λόγον δὲν ἔπρεπε νὰ στεγασθοῦν. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς ὑπεράνω ὀροφῆς καὶ στέγης τῆς στοᾶς βλέπομεν, ὅτι ἐξῃρέθη καὶ ἔμεινεν ἀκάλυπτος ὁ ἀκριβῶς ὑπὲρ τὰ σημεῖα τετράγωνος χῶρος.

6. Ἤδη ὁ Π. ἐγκαταλείψας τὸ Ἐρέχθειον εἰσῆλθεν, ἄγνωστον ἀκριβῶς πῶς, εἰς τὸν ναὸν τῆς Πολιάδος, ὅπου ὁμιλεῖ πρῶτον περὶ τοῦ παλαιοτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ θρυαλλὶς τοῦ μεγάλου χρυσοῦ λύχνου ἦτο *ἐκ λίνου Καρπασίου*, ὀρυκτοῦ δηλ. λίνου ἐκ Καρπασίας τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν *ἀμίαντον* καὶ *ἄσβεστον*.—Κατατηξίτεχνος ὠνομάσθη ὁ Καλλίμαχος ἐπειδὴ κατέτηκεν εἰς τὰς μικρὰς λεπτομερείας τὰς τέχνας.—*Καὶ λίθους πρῶτος ἐτρύπησε.* Τοῦτο λέγεται μὲ ὑπερβολήν, ἐπειδὴ ἔκπαλαι ἐγνώριζον νὰ τρυπῶσι τοὺς λίθους διὰ τοῦ εἰδικοῦ περιστρεφομένου ὀργάνου. Ἀλλ' ἀπεδόθη εἰς τὸν Καλλίμαχον ἡ ἐφεύρεσις, ἐπειδὴ οὗτος ἐπέμενεν εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν λεπτὴν ἐπεξεργασίαν, ὡς ἀπεδόθη εἰς τὸν αὐτὸν καὶ ἡ εὕρεσις τοῦ κορινθιακοῦ κιονοκράνου.

ΚΕΦ. 27.

1. Ὁ ἀκινάκης ἦτο ἰδιάζον ἐγχειρίδιον τῶν Περσῶν, φερόμενον κατὰ τὸ δεξιὸν ἰσχίον. — *Οὐδ' ἂν ὑπεδέξαντο ἀρχὴν*= οὐδὲ ἤθελον ποτὲ τὸ παραδεχθῇ οἱ Λ

2. Ἡ ἱερὰ ἐλαία τῆς Ἀθηνᾶς ἐλέγετο καὶ πάγκυφος διὰ τὴν παλαιότητα. Περὶ τοῦ θαύματος τῆς ἀναβλαστήσεως ὁμιλεῖ ὁ Ἡρόδοτος (Η,55)

3. 1-3 Ὁ ναὸς τῆς Πανδρόσου ἔκειτο εὐθὺς παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Ἐρεχθείου καὶ παρ' αὐτὸν ἢ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἡ ἱερὰ ἐλαία. Ἐπειδὴ ὅμως ἴχνη τοῦ ναοῦ τούτου δὲν εὑρέθησαν, οὐδὲ τῶν θεμελίων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐκεῖ ὡρίνως ὑπάρχουσα πάγκυφος δὲν θὰ ἦτο ὑπὸ στέγην, τὸ Πανδρόσειον θὰ ἦτο μόνον διὰ τινος περιβόλου περιωρισμένον τέμενος, ὅπερ ὁ Π, παραδόξως καλεῖ ναὸν κατὰ μοναδικὴν παράβασιν τοῦ κανόνος.

Τὸ Ἐρέχθειον, ὡς καλοῦμεν σήμερον τὸ ὅλον ναοειδὲς σύμπλεγμα τῶν διαφόρων ἱερῶν τοῦ χώρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ καταλέξωμεν καὶ τὸν τάφον τοῦ Κέκροπος, κοσμούμενον διὰ τῆς ὡραίας στοᾶς τῶν κορῶν, τῶν λεγομένων Καρυατίδων, ὑπῆρχεν εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ Περικλέους. Ἔπρεπεν ἀντὶ τοῦ πολλὰ παθόντος ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν ναοῦ καὶ τοῦ παλαιοῦ Ἐρεχθείου νὰ ἱδρυθῇ μέγας ναός, ὅστις ἀξίως νὰ στεγάζῃ τοὺς ἐκεῖ θεοὺς καὶ ἥρωας καὶ πρὸ πάντων τὸ ἁγιώτατον ἄγαλμα τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἠδυνήθη νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του. Ἡ οἰκοδομὴ διὰ τοῦτο ἤρχισε μόλις τὸ 420 π. χ. ἐπὶ Νικίου καὶ ἐπερατώθη τὸ 407. Ἀλλ' ὡς ἐκ πολλῶν φαίνεται καὶ τῆς ἀσυμμετρίας τῶν στοῶν τὸ σχέδιον δὲν ἐξετελέσθη εἰ μὴ ἐν μέρει.

Δι' ἡμᾶς σήμερον τὸ Ἐρέχθειον σημαίνει ναὸν τῆς ὑψίστης ἔμφρονος κομψότητος καὶ χάριτος, ὡς ὁ Παρθενὼν ἀποτελεῖ ναὸν της ἀνδρώδους θείας καλλονῆς τοῦ Ὀλύμπου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6. 1-5. Ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ἦσαν χαλκᾶ φαίνεται ἐκ τῶν παθημάτων των *(ἀπετάκη)*.— Τῆς πυρκαϊᾶς τῶν Περσῶν ἴχνη φαίνονται καὶ σήμερον ἀκόμη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Πολλοὶ πώρινοι σπόνδυλοι ἐκ τοῦ ἑκατομπέδου παρουσιάζουν οἱονεὶ κηλῖδας μελανερύθρους θέσεις τῆς ἐπιφανείας των, ἐξηγουμένας μόνον ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πυρός. Τοιούτους σπονδύλους δύναταί τις ἱκανοὺς νὰ ἴδῃ κατὰ τὸν μεταξὺ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Βραυρωνίου χῶρον.

ΚΕΦ. 28.

2. Τορευτικὴ εἶναι ἡ τέχνη τῆς ἐγχαράξεως ἐπὶ μετάλλων δι' ὀξέος ὀργάνου διαφόρων γραμμῶν ἢ ἐπιφανειῶν. Ὅταν ἐπρόκειτο περὶ ἀναγλύφου, ὡς ἐδῶ, ἡ κυρίως τορευτικὴ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν λεπτομερειῶν τοῦ ἀναγλύφου, ὅπερ ἦτο, ὡς τὰ ἀγάλματα, χυτὸν καὶ ἐσωτερικῶς κοῖλον. Ὁ Μῦς εἰργάζετο συμφώνως πρὸς τὰ σχέδια *(καταγραφὰς)* τοῦ Παρρασίου, μεγάλου ζωγράφου ἐξ Ἐφέσου, τοῦ τέλους τοῦ Ε' π Χ. αἰῶνος.— Ἀπὸ τοῦ Σουνίου βεβαίως ἀδύνατον εἶναι νὰ παρατηρηθῇ ὅσον δήποτε ὑψηλὸν ὄρυ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλ' ἡ ὀρθὴ ἑρμηνεία τοῦ κειμένου εἶναι ἄλλη. Ὄχι ἀπὸ τοῦ Σουνίου, ἀλλ' ἀφ' ἑνός, ἀορίστου σημείου, τοῦ ἀπὸ Σουνίου εἰς Πειραιᾶ πλοῦ εἶναι ὁρατὴ ἡ αἰχμὴ τοῦ κράνους.

Διὰ τούτων δηλοῦται, ὅτι τὸ ὑψηλότερον σημεῖον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ μακρόθεν φαινόμενον ὡς λάμπον εἶναι τὸ ἄκρον τοῦ ὁράτος τῆς Ἀθηνᾶς ταύτης. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα παρέχουν καὶ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀκροπόλεως. Πόσον ἀκριβῶς ὑψηλὸν ἦτο τὸ ἄγαλμα δὲν γνωρίζομεν. Ἡ Ἀθηνᾶ αὕτη εἶχε τὴν ἐπίκλησιν ἡ χαλκῆ Ἀ. ἢ ἡ μεγάλη Α. Ἡ θέσις τοῦ ἀγάλματος ἦτο μεταξὺ τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ἐρεχθείου.

3. Οἱ παλαιοὶ τὸ ἀρχαῖον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως ὡς καὶ τὸ συνάπτον πρὸς αὐτὴν τὴν δυτικὴν καὶ νοτίαν κλιτὺν ἐξωτερικὸν τεῖχος ἐκάλουν πελαργικόν. Τοῦτο ἀπέδιδον εἰς τοὺς Πελασγοὺς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην ταύτην μετέβαλον τὸ ὄνομα εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πελασγικόν. Ὁ Π. ὀνομάζει πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας τοῦ παναρχαίου τείχους, Ἀγρόλαν καὶ Ὑπέρβιον. Ἐπειδὴ ταῦτα εἶναι ὀνόματα Γιγάντων ἔχομεν καὶ ἐν Ἀθήναις τὴν αὐτὴν λαϊκὴν θεωρίαν, καθ' ἣν τὰ ἀρχαῖα ἐκ μεγάλων ὀγκολίθων τείχη εἶναι ἔργα ἐξαιρετικῆς δυνάμεως ἀνθρώπων, ὅπως γνωρίζομεν, ὅτι εἰς τὴν Ἀργολίδα ἀπέδιδον τὰ τείχη τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηνῶν εἰς τοὺς Κύκλωπας. Τοῦ Πελασγικοῦ τούτου τείχους διατηρεῖται μέχρι σήμερον σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀκρ. εἴτε ἐντὸς τοῦ νεωτέρου Κιμωνείου τείχους, εἴτε ὑπ' αὐτό. Φανερὸν μικρὸν τμῆμα ἐξ ἀκατεργάστων ὀγκολίθων βλέπει τις ἀνατολικῶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Τὸ Πελασγικὸν τεῖχος τῆς Ἀκρ. ἀνήκει εἰς τὴν λεγομένην μυκηναϊκὴν ἐποχὴν (1500 — 1000 π. Χ.). Τὰ Κιμώνεια τείχη δὲν εἶναι παντοῦ φανερά, ἕνεκα τῶν ἑνετικῶν καὶ τουρκικῶν ἐπενδύσεων. Ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ βορείως τοῦ Ἐρεχθείου τμῆμα, ἀποτελούμενον ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ πυρποληθέντος ἑκατομπέδου καὶ τοῦ παλαιοτέρου Παρθενῶνος.

4. Ἡ πηγὴ ὠνομάζετο Κλεψύδρα. Εἰς ταύτην κατέβαινον διὰ στενῆς λαξευτῆς ἐπὶ τοῦ βράχου κλίμακος ΒΑ τῶν Προπυλαίων. Ὑπὲρ τὴν Κλεψύδραν φαίνονται ἐπὶ τοῦ βράχου πολλὰ σπήλαια, ἐξ ὧν τὸ β' πρὸς ἀνατολὰς ἀνῆκεν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ πλησίον μέγα ἄντρον ἢ καὶ τὰ παρακείμενα ἦσαν ἱερὰ τοῦ ἐξ Ἀρκαδίας εἰσαχθέντος θεοῦ, τοῦ Πανός.—Τοῦτον τὸν Φιλιππίδην ὁ Ἡρόδοτος διηγούμενος καλύτερα τὴν ἱστορίαν καλεῖ Φειδιππίδην (Ζ', 105).

5.6. Ὁ Ἄρειος πάγος (δηλ. βράχος) ἐκλήθη οὕτω κατὰ Π. ἀπὸ τοῦ Ἄρεως. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν. Ἄρειος ὠνομάσθη ὁ βράχος ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτὸν ΒΑ ὑπάρχοντος ἱεροῦ τῶν Ἀρῶν. Ἀραὶ (=Κατάραι) ἦσαν θεότητες τοῦ Ἅδου διώκουσαι τοὺς φονεῖς καὶ εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς Ἐρινῦς καὶ Σεμνὰς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καλουμένας. Παρ' αὐτὰς ἐλατρεύετο ὁ Πλούτων, ἡ Γῆ καὶ ὁ Ἑρμῆς. Τὸ ἱερὸν ἄρα τῶν Ἀρῶν θὰ εἶχεν ἱδρυθῆ ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι χάσμα τι φυσικὸν μεταξὺ τῶν καταπεσόντων ἐκεῖ βράχων ἐθεωρήθη ὡς εἴσοδος ἢ κατάβασις εἰς τὸν Ἅδην. Ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φονευθεὶς καὶ οἱ συγγενεῖς του ἐπεκαλοῦντο τὰς Ἀρὰς καὶ αὗται ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ χάσματος μαινόμεναι κατὰ τῶν φονέων. Διὰ τοῦτο ἐπιστεύετο ὅτι ἐδικάσθησαν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου οἱ μυθικοὶ φονεῖς, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ὀρέστης καὶ διὰ τοῦτο ἐγίνοντο πραγματικῶς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐκεῖ ἐπάνω αἱ φονικαὶ δίκαι. — Ἡ θέσις τοῦ δικαστηρίου εἶναι ἀναμφισβήτητος ἐπὶ τοῦ ἀνατολικωτάτου ἄκρου τοῦ λόφου. Ἴχνη κατασκευῆς δὲν ἐσώθησαν ἄλλα, εἰ μὴ μερικὰ λαξεύματα ἐπὶ τοῦ βράχου, εἰς ἃ ἀνήκει κλῖμαξ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς νοτίας πλευρᾶς.

8. Ἡ θέσις τοῦ μεγίστου ὁρκωτοῦ δικαστηρίου τῆς Ἡλιαίας (Ἡλιαίας εἶναι ἡ παλαιοτέρα γραφή) δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστή. Δὲν ἦτο ὅμως μακρὰν τῆς ἀγορᾶς. — *Ὁπόσα δὲ ἐπὶ τοῖς φονεῦσιν, ἔστιν ἄλλα· καὶ ἐπὶ Παλλαδίῳ καλοῦσι*=εἶναι δὲ ἄλλα, εἰδικὰ διὰ τοὺς φονεῖς δικαστήρια· καὶ καλοῦν ἓν ἐκ τούτων ἐπὶ Παλλαδίῳ. Παλλάδιον ἦτο ἱερόν, ἔνθα ἐλατρεύετο ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ λόφος πέραν τοῦ Ἰλισοῦ, πιθανώτατα ὁ ἀμέσως πρὸς νότον εἰς τὸν Ἀρδηττὸν προσκείμενος.

10. Τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστήριον βεβαίως δὲν ἦτο μακρὰν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος ΝΔ τοῦ Ὀλυμπιείου.—Αἱ δίκαι κατὰ τῶν ἀψύχων ὡς κατὰ τοῦ πελέκεως ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Πρυτανείου εἶχον λόγον καὶ σκοπὸν θρησκευτικόν. Ὁ πλήττων τὸν εἰς θυσίαν προωρισμένον βοῦν τοῦ Διὸς Πολιέως ἔφευγε *τυπικῶς* καὶ ὁ πέλεκυς ἐπίσης τυπικῶς ἐδικάζετο, χάριν ἀφοσιώσεως. Ἦτο ὅσιον νὰ διωχθῇ ὁ φονεὺς τοῦ ἱεροῦ βοός, ὅστις μετεῖχέ πως τῆς θείας ἰδιότητος τοῦ Διός, καὶ ἦτο συγχρόνως ἀναγκαῖον καὶ καλὸν νὰ θυσιασθῇ ὁ βοῦς, ὥστε νὰ μεταλάβουν οἱ θυσιάζοντες καὶ ἑστιώμενοι τὴν θείαν ταύτην οὐσίαν. Οὕτως ἐννοεῖται ἡ περίπλοκος θυσία καὶ δίκη.

11. Ἡ Φρεαττὺς τοποθετεῖται ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶς τῆς σημ. πλατείας Ἀλεξάνδρας ἐν Πειραιεῖ κατὰ τὴν Ζέαν καὶ παρ' αὐτὴν βράχων, ὅπου πολλὰ παρετηρήθησαν φρεατοειδῆ λαξεύματα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦ. 29.

1. Μετὰ τὴν παρέκβασιν περὶ τῶν δικαστηρίων ὁ Π. δὲν λησμονεῖ ὡς πάντοτε τὴν ἀφετηρίαν καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον. Ἐκεῖ πλησίον ἀναφέρει τὴν θέσιν τῆς τριήρους τῆς χρησιμοποιουμένης εἰς τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων. Ἐκ τοῦ Φιλοστράτου, βί. Σοφ. 11, 1,5 ἔχομεν τὴν ἀκόλουθον σημαντικὴν περὶ τῆς τριήρους τῆς πομπῆς καὶ τῶν σχετικῶν τόπων μαρτυρίαν: *Ἐκ Κεραμεικοῦ δὲ ἄρασαν χιλίᾳ κώπῃ ἀφεῖναι ἐπὶ τὸ Ἐλευσίνιον καὶ περιβαλοῦσαν αὐτὸ παραμεῖψαι τὸ Πελασγικόν, κομιζομένην τε παρὰ τὸ Πύθιον ἐλθεῖν οἷ νῦν ὥρμισται.* Τὸ Πύθιον εἶναι ὡρισμένως ἐδῶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος σπήλαιον (σελ. 34) καὶ ὄχι τὸ παρὰ τὸν Ἰλισόν. Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλοστρ. ὑποδεικνυομένη θέσις τῆς τριήρους εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ Π. μεταξὺ Ἀρείου καὶ Ἀκροπόλεως. — Ὁ Π. δὲν γνωρίζει μεγαλύτερον πλοῖον τοῦ ἐν Δήλῳ μὲ 9 σειρὰς κωπῶν, ἀλλ' ἀναφέρονται καὶ εἰκοσήρεις καὶ τεσσαρακοντήρεις.

2. Ἡ Ἀκαδήμεια ἀρχικῶς ἐλέγετο Ἑκαδήμεια, ἀπό τινος ἥρωος ἐκεῖ τιμωμένου, Ἑκαδήμου. Ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν ὁ χῶρος εἶχε περιτειχισθῆ καὶ ἐχρησίμευεν ὡς γυμνάσιον. Ὁ Κίμων ἀναφέρεται, ὅτι κατεφύτευσε τὴν Ἀκαδήμειαν. Ὁ Π. ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ Διπύλου περιγράφει τὰ ἱερὰ πρῶτον τὰ παρὰ τὴν πλατεῖαν ὁδόν, ἥτις ὡδήγει πρὸς τὴν Ἀκαδήμειαν. Ἡ ὁδὸς παρὰ τὸ προάστειον Κεραμεικὸν ἐκαλεῖτο καὶ αὕτη Κεραμεικός, ὡς τοῦτο καλῶς γνωρίζομεν ἐκ τῶν εὑρεθέντων δροσήμων. *Ὅρος Κεραμεικοῦ* ἀναγινώσκεται ἐπὶ τριῶν μικρῶν στηλῶν, ἐπ' εὐθείας κειμένων καὶ ὁριζουσῶν τὴν νοτίαν πλευρὰν τῆς ὁδοῦ. Τὸ πλάτος ἦτο 40 μέτρων. Ὁ Κεραμεικὸς ἦτο περίφημος ἅτε χρησιμεύων ὡς νεκροταφεῖον τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ἢ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν. Τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ μέχρι τῆς Ἀκαδημείας ἦτο περὶ τὰ 1500 μ. Κατὰ τὰ δεξιὰ τῶν ἀναχωρούντων ἐκ τοῦ Διπύλου καὶ ὄχι μακρὰν εὑρέθησαν ἐπιγραφαὶ σχετικαὶ πρὸς τὴν Καλλίστην καὶ Ἀρίστην ὡς καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον τὸν Ἐλευθερέα. Ὀρθὴ εἶναι ἡ εἰκασία τοῦ Π., ὅτι Ἀρίστη καὶ Καλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λίστη εἶναι ἐπίθετα τῆς Ἀρτέμιδος. Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐνομίζοντο ἰδιαίτεραι θεότητες. Πρβλ. ἐκ τῆς χριστιανικῆς λατρείας τὴν Ἁγίαν Ἐλεοῦσαν, ἥτις ἀρχικῶς ἦτο Παναγία ἡ Ἐλεοῦσα.

11, 1—8. Μέγα μέρος τοῦ μνημείου τῶν περὶ Κόρινθον πεσόντων ἀνευρέθη καὶ ὑπάρχει ἐν τῇ α' αἰθούσῃ τῶν ἐπιτυμβίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου. Μεταξὺ τῶν ἀναγεγραμμένων ὀνομάτων εἶναι καὶ τὸ τοῦ Δεξίλεω, τοῦ ὁποίου ἡ ὡραία ἀνάγλυπτος εἰκὼν κοσμεῖ καὶ σήμερον ἔτι τὸν περίβολον τῆς οἰκογενείας κατὰ τὸ γνωστὸν παρὰ τὸν Ἠριδανὸν (τὴν Ἁγ. Τριάδα) νεκροταφεῖον. Ἐκ τοῦ παραδείγματος διδασκόμεθα, πῶς ἐτίμησεν ἡ πόλις καὶ πῶς ἡ οἰκογένεια τὸν πεσόντα ἐν πολέμῳ Δεξίλεων.

14, 9. Πρόκειται περὶ τῆς μεγάλης διπλῆς νίκης κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρυμέδοντος ἐν Παμφυλίᾳ τὸ 465 π. Χ.

15. Ζήνων ὁ Μνασέου, ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου, εἶναι ὁ πρῶτος ἐκ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων, ζήσας ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' καὶ ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος. — Νικίας ὁ Νικομήδους, ἦτο σύγχρονος καὶ συνεργάτης τοῦ Πραξιτέλους ζωγράφος. — Ὁ Ἐφιάλτης ὑπῆρξε σπουδαῖος πολιτικός, φίλος τοῦ Περικλέους

16. Ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Λυκούργου εἰσήχθησαν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν τῆς πόλεως τάλαντα κατὰ 6,500 περισσότερα ἢ ὅσα ὁ Περικλῆς συνήγαγε. Τὰ τελευταῖα γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν 8,000, ὥστε τὰ ἐπὶ Λυκούργου ἦσαν κατὰ Π. 8,000+6,500=14,500.—Πομπεῖα=τὰ χρήσιμα εἰς τὰς πομπὰς ἐνδύματα καὶ σκεύη, ἅτινα ἦσαν βέβαια πολυτελῆ.

ΚΕΦ. 30

2. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκαδημείας, γνωρίζομεν ἄλλοθεν, ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Προμηθέως καὶ τοῦ Ἡφαίστου, ὃν ὁ Π. ἀποδίδει μόνον εἰς τὸν Προμηθέα. Οὗτος ἀρχικῶς ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ θεὸς τοῦ πυρός, ἐπειδὴ ὅμως κατόπιν ἐπεκράτησεν ὁ θεὸς νὰ ὀνομάζεται Ἥφαιστος, ὁ Προμηθεὺς μετέπεσεν εἰς τάξιν ἥρως κλέψαντος τὸ πῦρ ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ μετενεγκόντος εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκ τῆς ἀρχῆθεν θείας φύσεως τοῦ Προμηθέως ἐννοῦμεν καὶ τὰς λαμπαδηδρομίας. Βάσις τοῦ ἐθίμου ἦτο ἡ μεταφορὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἱεροῦ πυρὸς ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ Προμηθέως καὶ Ἡφαίστου εἰς τοὺς ἄλλους ἐν τῇ πόλει βωμούς. Ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο εἶναι σπουδαία θρησκευτικὴ πρᾶξις, ἐθεωρήθη καλὸν νὰ γίνεται δι' ἀγῶνος. Ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς συνηθειῶν θὰ εἴχομεν νὰ ἀναφέρωμεν ὡς ἀνάλογον τὴν ἅμιλλαν μεταξὺ τῶν κολυμβητῶν περὶ τοῦ τίς θὰ εὕρῃ τὸν καταδυθισθέντα εἰς τὴν θάλασσαν σταυρὸν κατὰ τὰ Θεοφάνια.

3. Δὲν ἦτο μόνον παρὰ τὴν Ἀκαδήμειαν ὁ τάφος τοῦ Πλάτωνος ἀλλὰ καὶ ἰδιοκτησία αὐτοῦ καὶ κατοικία, ἐν ᾗ ἐδίδαξεν. Ἐντεῦθεν ἡ Ἀκαδήμεια προσέλαβε τὴν σημασίαν τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους τὴν σημ. τοῦ συνεδρίου σοφῶν ἀνδρῶν.—Ἠριδανὸς εἶναι ὁ Ροδανός, ἀνατολικῶς τοῦ ὁποίου εἶναι οἱ Λίγυες καὶ δυτικῶς οἱ Κέλται, δηλ. οἱ Γαλάται. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς συνηθείας τῶν ἀρχαίων γεωγράφων νὰ ὑπολογίζουν ὄχι ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου εὑρίσκονται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς.

4. Ὁ Ἵππιος Κολωνός, ἐκ τοῦ Ποσ. Ἱππίου καὶ τῆς Ἀθ. Ἱππίας πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ Ἀγοραίου οὕτω λεγόμενος, εἶναι ὁ βραχώδης λόφος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀνατολικῶς τοῦ Κηφισοῦ καὶ τῆς σημερινῆς Κολοκυθοῦς ὁ φέρων τὰ μνημεῖα τῶν ἀρχαιολόγων, τοῦ Γάλλου Lenormant καὶ τοῦ Γερμανοῦ Müller. Παρ' αὐτὸν δυτικῶς, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ ἀκριβῶς, ἔκειτο ἡ Ἀκαδήμεια.

ΚΕΦ. 32.

2. Ὁ Ζεὺς ἦτο θεὸς τῶν κορυφῶν. Διὰ τοῦτο δὲν λείπει ἐπὶ τῶν ἀττικῶν ὀρέων. Ὁ Ἀπόλλων λέγεται Προόψιος ὡς μακρόθεν βλέπων. Σημαλέος λέγεται ὁ Ζ. ὡς παρέχων διὰ τῶν ἀστραπῶν σήματα, οἰωνοὺς εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπήμιος εἶναι ὁ κατὰ τῶν πημάτων, τῶν κακῶν. Ἀγχεσμὸς εἶναι τὸ σημερινὸν Τουρκοβούνι, βορείως τοῦ Λυκαβηττοῦ.

3. 4. 5. Ἐκτὸς τοῦ ἐνδόξου ἐδάφους τοῦ Μαραθῶνος διετηρήθη μέχρις ἡμῶν καὶ ἐξηρευνήθη δι' ἀνασκαφῆς ὁ τάφος τῶν 192 πεσόντων Ἀθηναίων Μαραθωνομάχων. Σήμερον λέγεται Σωρὸς ἀπέχων περὶ τὰ 1000 μ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Εἶναι μέγας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τύμβος ἔχων περιφέρειαν κάτω 185 μ. καὶ ὕψος 12 μ. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἔδειξαν ὅτι οἱ νεκροὶ ἐκάησαν ἐκεῖ καὶ ἐκαλύφθησαν μετὰ τῶν κτερισμάτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγγείων, διὰ χώματος, ὥστε νὰ ὑψωθῇ ὁ μέγας τύμβος εἰς ὕψος βεβαίως μεγαλύτερον τοῦ σημερινοῦ. Ἐκ τῶν τιμητικῶν στηλῶν οὐδὲν ἴχνος εὑρέθη. Ὁ τύμβος ἱδρύθη ἐν ᾗ περίπου θέσει ἐπερατώθη ἡ μάχη. Συλλογὴ ἐξ ἀξιολόγων ἀγγείων, ὧν τὰ νεώτατα φθάνουν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ε' αἰῶνος, προερχομένων ἐκ τοῦ τύμβου τῶν Μαραθωνομάχων, ὑπάρχει ἐν ἰδιαιτέρᾳ προθήκῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου. Πλησίον τοῦ τύμβου ὑπῆρχεν ὁ ἀρχαῖος Μαραθών, ἐνῷ ἡ σημερινὴ Μαραθὼνα ἀπέχει ὑπὲρ τὴν ὥραν ἐντεῦθεν πρὸς τὰ μεσόγεια.— *Καταστῆναι δὲ ἐς ἐναργῆ θέαν*...=οὐδένα ὠφέλησε τὸ νὰ μεταδῇ ἐπίτηδες διὰ νὰ ἰδῇ καθαρὰ τοὺς ἥρωας, ἀλλ' οἱ ἥρωες δὲν ὀργίζονται κατ' ἐκείνου, ὅστις δὲν ἔχει τίποτε περὶ αὐτῶν ἀκούσει καὶ τοῦ συμβῇ κατὰ τύχην νὰ τοὺς ἰδῇ. Οἱ ἥρωες ὡς ὑπεράνθρωπα δαιμονικὰ ὄντα εἶναι φοβεροὶ καὶ κακοποιοὶ πρὸς τοὺς ζῶντας, ὅπως ἐν γένει ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θείου εἶναι ἐπικίνδυνος.

ΚΕΦ. 33.

1. Τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας Βραυρῶνος διετηρήθη εἰς τὴν σημερινὴν Βραιώνα. Ἡ ἐκεῖ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Γεωργίου κατέχει τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος.

2. Ὑβριστὴς κατὰ τοὺς παλαιοὺς δὲν εἶναι, ὡς παρ' ἡμῖν ὁ δι' ὑβριστικῶν λόγων βλάπτων, ἀλλὰ κυρίως, ὡς ἐνταῦθα, ὁ ἀλαζονικός, ἀσεβὴς καὶ μεγαλομανὴς ἐγωϊστής. *Ἀπαραίτητος*= ἄφευκτος, ἣν οὐ παραιτεῖσθαί τις δύναται, ἀδυσώπητος. — Τὸ ἱερὸν τῆς Νεμέσεως ἐξηρευνήθη. Ἀπεκαλύφθησαν δύο ναοὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐτὴν θεὰν καὶ ἐκτὸς ἄλλων εὑρημάτων τὸ ὡραῖον ἄγαλμα τῆς Θέμιδος τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου προῆλθεν ἐκεῖθεν.

ΚΕΦ. 34.

Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀμφιαράου ἢ Ἀμφιάρειον ἔχει ἐξερευνηθῇ δι' ἀνασκαφῶν. Λείψανα ναοῦ, μεγάλου βωμοῦ, θεάτρου, εὑρέθησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς χαράδραν μὲ περιωρισμένον ὁρίζοντα. Τοῦτο δεικνύει ἐσφαλμένην τὴν ἐπιπολάζουσαν γνώμην, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐξέλεγον ὡραῖον περίοπτον τόπον, ἵνα ἱδρύσωσιν ἐπ' αὐτοῦ ναὸν ἢ ἱερὸν σπουδαῖον οἰκοδόμημα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀμφιαρείου ἐκτὸς ἄλλων διδάσκει, ὅτι ὄχι ἡ φιλοκαλία ἀλλ' ἡ θρησκευτικὴ πίστις εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ κύριος λόγος τῆς ἱδρύσεως τῶν ἱερῶν. Ποῦ ἐθαυματούργησεν ὁ θεὸς ἢ ἥρως εἶναι τὸ σπουδαῖον διὰ τὸν πιστεύοντα λαὸν καὶ ὄχι ἂν ὁ σχετικὸς τόπος ἔχει ὁρίζοντα ἢ ὡραίαν θέαν. — Ἥρως κατὰ τοὺς ἀρχαίους δὲν εἶναι, ὅπως σήμερον, ὁ τολμηρὸς καὶ γενναῖος ἀλλ' ὅστις μετὰ θάνατον ἐμφανίζεται δρῶν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῶν ζώντων. Ὁ ἥρως διὰ τῶν μαντειῶν καὶ οἱωνδήποτε σημείων παρέχει θεραπείας καὶ παντοειδεῖς χρησίμους γνώμας εἰς τοὺς λατρεύοντας. Ἀντιστοιχεῖ οὕτω πρὸς τοὺς ἡμετέρους θαυματουργοὺς ἁγίους. Τὰ ὅρια διὰ τοῦτο μεταξὺ θεῶν καὶ ἡρώων ἦσαν ἀκαθόριστα. Ἐντεῦθεν ὁ Ἀμφιάραος, ὅπως καὶ ὁ Ἀσκληπιός, ὁ Τροφώνιος καὶ ἄλλοι ἐθεωροῦντο ἄλλοτε θεοὶ καὶ ἄλλοτε ἥρωες.

ΚΕΦ. 35.

3. 1-5. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Σαλαμινίων ὑπῆρχε ναὸς καὶ ἄγαλμα τοῦ Αἴαντος, ἐν Ἀθήναις δὲ καὶ βωμὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἴαντος Εὐρυσάκους. Ἡ λατρεία αὕτη δὲν προήρχετο ἐξ ἐκτιμήσεως τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις τοῦ Αἴαντος καὶ Εὐρυσάκους τὰς ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὸν βίον διαπραχθείσας, ἀλλ' ἐκ τῆς προσδοκίας, ὅτι οἱ ἥρωες θὰ εἶναι τιμώμενοι σωτῆρες ἀπὸ τῶν κακῶν καὶ χορηγοὶ τῶν ἀγαθῶν.

ΚΕΦ. 36.

Ὁ ἥρως Κυχρεὺς ἐπιστεύετο ὅτι ἐνεφανίσθη ὡς δράκων εἰς τοὺς ναυμαχήσαντας ἐν Σαλαμῖνι. Ὡς ὄφις ἐμφανίζεται συχνὰ κάθε ἥρως ἢ θεὸς χθόνιος. ὡς εἶναι ὁ Πλούτων, ὁ Ἀσκληπιός. Ἐκ τῆς ἰδέας ταύτης τῶν παλαιῶν πηγάζει ἡ σημερινὴ λαϊκὴ ἀντίληψις περὶ τῶν δράκων καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ φειδιοῦ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σπιτιοῦ.— 3. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Διπύλου εἰς τὴν Ἀκαδήμειαν, τὰ ὄρη, τοὺς δήμους καὶ τὰς νήσους τῆς Ἀττικῆς διαδρομὴν ἐπανέρχεται ὁ περιηγητὴς εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον καὶ περιγράφει τὴν νοτίως καὶ πλησίον τοῦ Διπύλου ἀρχομένην ἱερὰν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν εἰς Ἐλευσῖνα. Ἡ ἱερὰ ὁδὸς ἐξερχομένη τῆς πόλεως, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὅθεν καὶ ὁ Ἡριδανὸς σημείου, διευθύνεται πρὸς δυσμὰς παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς σημερινῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγ. Τριάδος. Πρὸ ταύτης ἄρχεται διακλάδωσις τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ φέρουσα εἰς τὸ λαμπρῶς μέχρι σήμερον διατηρούμενον ἀρχαῖον νεκροταφεῖον, ὅπου αἱ περίφημοι στῆλαι τοῦ Δεξίλεω, τῆς Ἡγησοῦς καὶ ἄλλα μνήματα. Ἐκεῖ που κατὰ τὸν διχασμὸν τῶν ὁδῶν θὰ ὑπῆρχε τὸ μνῆμα τοῦ Ἀνθεμοκρίτου.

ΚΕΦ. 37,

4. Ὁ ῥοῦς τοῦ Κηφισοῦ διὰ τὴν ὁμαλότητα τοῦ χώρου δὲν διετηρήθη ὁ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος, ἀλλ' ἤλλασσεν ἑκάστοτε διευθύνσεις καὶ διῃρεῖτο εἰς πλείονας τῆς μιᾶς διακλαδώσεις. Ἕνεκα τούτου ἡ θέσις τῆς γεφύρας, ὅπου ἐγίνοντο οἱ περίφημοι γεφυρισμοί, τὰ κατὰ τὴν Ἐλευσινιακὴν πομπὴν σκώμματα, δὲν εἶναι δυνατὸν μετ' ἀκριβείας νὰ ὁρισθῇ. Τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς Μειλιχίου πιστεύεται ὅτι εἶναι κατὰ τὸν Ἅγ. Σάββαν. Μειλίχιος Ζ. εἶναι ὁ Ἅδης αὐτὸς ὀνομαζόμενος οὕτω συμφώνως πρὸς τὴν εὐεργετικήν του ὄψιν. Αἱ χθόνιαι θεότητες, ὡς ἡ Δημήτηρ, ἡ Περσεφόνη, ὁ Πλούτων, ὁ Ἀσκληπιός, εἶχον φοβερὰν καὶ εὐμενῆ ὄψιν. Ἡ εὐμενὴς ἠκολούθει μετὰ θεραπείαν καὶ προσφοράς. Διὴ τὸν φονέα ἦτο φοβερὸς ὁ Ἅδης, ἀλλ' ἐγίνετο Μειλίχιος μετὰ προσφορὰς καὶ θυσίας, αἵτινες ἐλέγοντο, ὡς αἱ τοῦ Θησέως, καθάρσια.— 6. Τὸ ἱερόν, ἐν ᾧ ὑπῆρχον ἀγάλματα τῆς Δήμητρος, Κόρης, Ἀθηνᾶς καὶ Ἀπόλλωνος, φαίνεται, ὅτι ἀρχικῶς καὶ κυρίως ἀνῆκεν εἰς τὸν τελευταῖον. Ἡ θέσις τοῦ ἱεροῦ τούτου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Δαφνίου. Τὸ Δαφνί, ἴσως ἐκ τοῦ Δαφνεῖον, ἐνθυμίζει τὴν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἱερὰν δάφνην, μικρὰ δὲ λείψανα ἀρχαίου ναοῦ ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἐντὸς τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐλῆς τῆς μονῆς. Ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ θαυμάζομεν ἐδῶ τὴν σπουδαίαν βυζαντινὴν ἐκκλησίαν, ἔργον τοῦ 11ου αἰῶνος, μὲ τὰ περίφημα μωσαϊκά της. — 7. Ποικίλον ὄρος εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν μέρος τῆς ὀροσειρᾶς, ἥτις ὁλόκληρος φέρει τὸ γενικὸν ὄνομα Αἰγάλεως. — Τρία χιλιόμετρα δυτικῶς τοῦ Δαφνίου εὑρίσκομεν παρὰ τὴν ὁδὸν δεξιὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. Ἐντύπωσιν κάμνει ὁ πελεκημένος μὲ πολυαρίθμους θέσεις ἀναθημάτων βράχος.

ΚΕΦ 38.

6. *Τριπτολέμου ναός.* Οὗτος δὲν ἐταυτίσθη μὲ βεβαιότητα πρὸς ἓν ἐκ τῶν ἐρειπίων. Ὑποτίθεται, ὅτι ἦτο ἱδρυμένος ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι τὸ ἐκκλησίδιον τοῦ Ἅγ. Ζαχαρία, ὅθεν προῆλθε καὶ τὸ περίφημον ἀνάγλυφον μὲ τὸν Τριπτόλεμον ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων θεαινῶν. Ὁ μικρὸς ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος Προπυλαίας, δωρικοῦ ῥυθμοῦ ἀμφιπρόστυλος ὡς ὁ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, φαίνεται καὶ σήμερον πρὸ τῆς εἰσόδου κατακείμενος εἰς ὀλίγα ἐρείπια. Τὸ Καλλίχορον φρέαρ βλέπει ὁ ἐπισκέπτης ἀριστερὰ τῶν Προπυλαίων. Ταῦτα ὑψώθησαν ἐπὶ Ἀδριανοῦ κατὰ μίμησιν τοῦ κεντρικοῦ μέρους τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλ' ὁ Παυσ. δὲν ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἱεροῦ. Τοῦτο ἦτο περίκλειστον δι' ὑψηλοῦ τείχους, ὥστε μόνον αἱ κορυφαὶ τῶν ἐντὸς οἰκοδομημάτων νὰ φαίνωνται. Ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς ἀμύητους ἡ εἴσοδος καὶ ὄχι μόνον ἡ θέα ὑπὸ τῶν μὴ τελεσθέντων, ἀλλὰ καὶ ἡ γνῶσις περὶ τῶν ἱερῶν κτισμάτων ἐθεωρεῖτο ὡς τις βεβήλωσις. Ὁ Παυσ. διὰ τοῦτο ἠρνήθη τὴν περιγραφήν, ὅπως ἔπραξαν καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, ὄχι ἐξ ἰδιαιτέρας δεισιδαιμονίας κινηθεὶς ἀλλ' ἐξ ὀρθῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων.

ΚΕΡ. 39.

5. 1-6. Τὰ Μέγαρα ἡ πόλις ὠνομάσθησαν ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς τὴν Δήμητρα ὑπογείων χασμάτων, ἅτινα ἐκαλοῦντο μέγαρα. Εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ἤδρευεν ἡ μεγάλη βιοδότειρα θεά, διὰ τοῦτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὰ μέγαρα κατετίθεντο αἱ προσφιλεῖς εἰς τὴν πολύκαρπον θεότητα θυσίαι τῶν χοιριδίων.

ΚΕΦ. 40.

Σημαντικὰ λείψανα τῆς μεγάλης κρήνης τοῦ Θεαγένους εὑρέθησαν δι' ἀνασκαφῶν ὑπὸ τὸν ἀνατολικώτερον ἐκ τῶν δύο λόφων, τὴν Καρίαν, παρὰ τὴν σήμερινὴν ἐκκλησίαν. Ἡ κρήνη τοῦ Θεαγένους ἐχρησίμευσεν ὡς πρότυπον διὰ τὴν Ἐννεάκρουνον τοῦ Πεισιστράτου. Μέγα ὁδραγωγεῖον ἐσκαμμένον εἰς τὸν βράχον ὕψους 1,25 μ. ἔφερεν εἰς δεξαμενὴν μεγάλην, 19 μ. μήκους καὶ 15 πλάτους, μὲ στέγην ὑποβασταζομένην ὑπὸ στύλων ὀκταγώνων. Τὸ μνημειῶδες ἔργον ἐνθυμίζει, ὅτι ὁ Εὐπαλῖνος, ὁ κατασκευάσας ἐν Σάμῳ τὸ περίφημον ὄρυγμα, ἦτο Μεγαρεύς.

ΚΕΦ. 44.

3. Ὁ ἥρως Λέλεξ εἶναι πρόσωπον μυθολογικὸν ἐπινοηθὲν χάριν ἑρμηνείας τοῦ παλαιοῦ προελληνικοῦ λαοῦ τῶν Λελέγων. Οὗτοι, ὡς οἱ Κᾶρες, κατῴκησαν πρὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς νήσους, κατέλιπον δὲ πανταχοῦ καὶ κατὰ τὴν Μεγαρικὴν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των. Πρβλ. τὴν ἀκρόπολιν Καρίαν. Ἡ Μινῴα ἐνθυμίζει τὸν προελληνικὸν λαὸν τῆς Κρήτης. — 4. Αἱ Παγαί, ἀττικῶς Πηγαί, εὑρίσκονται κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον παρὰ τὸ Ἀλουποχώρι. Βορειότερον πρὸς τὴν Βοιωτίαν εἶναι τὰ Αἰγόσθενα, ἀξιοθέατα διὰ τὴν ἀρίστην διατήρησιν τῶν τειχῶν των.—6-9. Οἱ μῦθοι περὶ τοῦ Σκίρωνος, τῶν Σκιρωνίδων, τῆς Μολουρίδος πέτρας, τῆς Ἰνοῦς καὶ τοῦ Παλαίμονος ἐπήγασαν ἐκ παλαιᾶς θρησκευτικῆς ἀντιλήψεως καὶ θρησκευτικοῦ ἐθίμου τελουμένου κατά τι ἐκεῖ ἱδρυμένον ἐπὶ τῶν βράχων παραλιακὸν ἱερόν. Σκίρον ἢ ὅπερ τὸ αὐτὸ σκύρον σημ. λευκὸν λίθον ἢ βράχον. Τοιοῦτοι δὲ λευκοὶ βράχοι καὶ μάλιστα παρὰ τὴν θάλασσαν ἐθεωροῦντο ὡς καταβάσεις εἰς τὸν Ἅδην. Ἵνα ἐξαγνισθῇ τις ἀπὸ βαρέος ἄγους ἔδει νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θεότητας τοῦ Ἅδου καὶ νὰ ἀφεθῇ, ἔστω καὶ τυπικῶς, νὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Τοιαύτας ἐξαγνιστικὰς τελετὰς καὶ ἀφέσεις εἰς τὴν θάλασσαν γνωρίζομεν καλῶς ἐκ τοῦ Λευκάτα τῆς νήσου Λευκάδος, ὅθεν ἐξεπήγασαν οἱ μῦθοι τῆς Σαπφοῦς καὶ τοῦ Φάωνος. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τὰς Σκιρωνίδας πέτρας Ἀφεσίου Διός, τοῦ ναοῦ τοῦ ὁποίου εὑρέθησαν ὀλίγα ἴχνη, δὲν εἶναι ἄσχετον. Βραδύτερον φυσικὰ ὁ παλαιὸς λόγος ἐλησμονήθη καὶ ἄλλη προῆλθεν εἰς τὸ μέσον ἑρμηνεία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Μ. ΖΗΚΑΚΗ

Ἱστορία Νεοελ. λογοτεχνίας Βουτυερίδου	Δρχ.	135.—
Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης Παναγιωτοπούλου	»	200.—
Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀράβων Νομικοῦ	»	80.—
Μυθολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος Decharme	»	200.—
Ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας Σπράγγερ	»	80.—
Σύντομος ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας Φαγκὲ	»	40.—
Τὸ Ἑνιαῖο σχολεῖο ἐργασίας στὴ Ρωσσία, Ἰμβριάτου . . .	»	25.—
Κοινωνικὴ καὶ Πρακτικὴ μόρφωσις Καραχρίστου	»	20.—
Χαρακτὴρ καὶ σχολεῖον	»	20.—
Διδακτικὴ τῶν σχολείων τῶν ξενοφώνων	»	20.—
Τὰ Ἰδεώδη τῶν Μαθητῶν Μωραΐτου	»	10 —
Πεζοὶ Δρόμοι τόμ. 2—Κ. Παλαμᾶ	»	65.—
Διηγήματα Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου.	»	30.—
Νίτσε, προφήτης νέας θρησκείας Λούβαρη	»	10.—
Ἡ θρησκεία τοῦ Βάγνερ Λούβαρη	»	10.—
Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν χιλίων λιμνῶν Λούβαρη	»	15.—
Σύστημα ὀρθογραφίας, Καρακατσάνη	»	30.—
Προμηθεὺς Δεσμώτης, Καζαντζάκη	»	12.—
Ἔγμοντ τραγῳδία, Ἰ καῖτε.	»	25.—
Νεοελ. Ἀνθολογία Σκόκου, συμπεριελήφθησαν 160 ποιηταὶ παλαιοὶ καὶ νέοι — τόμοι 2	»	100.—
Τὰ Εὐαγγέλια Τολστοΐ	»	20.—
Φιλοσοφικαὶ καὶ Θρησκευτικαὶ ἰδέ[illegible]		[illegible]
Χειμωνιάτικο παραμύθι τρα[illegible]		[illegible]
Εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ [illegible] Πρω[illegible] τίτλον «Ἐκλογαὶ ἐκ τῶν Ἀττικῶν		
Νέα Γεωγραφία τῶν Ἠπείρων [illegible]		
Ἄτλας Γεωγραφικὸς Γ', Δ' [illegible]μοτικοῦ, Ἀμπαδογιάννη. . . . τὸν ὅρον		
Τὸ Ἄγνωστο καὶ τὰ Ψυχικὰ προβλήματα, Φλ[illegible] . . . ὑπὸ τῆς		
Δύναμις καὶ ὕλη Βύχνερ		
Μάνφρετ δράμα ποίημα Βύρωνος.		[illegible]
Ἐκ τοῦ Βίου τῶν Βυζαντινῶν, Κουκουλὲ.	»	15.—
Αἱ Τράπεζαι, αἱ ἐργασίαι των καὶ ἡ Ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία των, Εὐστρατίου	»	50.—
Ἡ ὕλη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τόμος Ἄος περιέχων ἅπασαν τὴν διδακτέαν ὕλην τῆς Γ' καὶ Δ' τάξ. δημοτικοῦ δεμέν.	»	150.—
Ἡ ὕλη τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τόμ. Βος περιέχων ἅπασαν τὴν διδακτέαν ὕλην τῆς Ἕης καὶ ΣΤης τάξ. δημοτ. . . .	»	180.—

ΠΑΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΡΓΑ ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Ἀλφαβητάριον εἰκονογραφημένον	»	25.—
Ἡ Καλὴ Μητερούλα	»	25.—
Ἡ Ἑλενίτσα στὴν ἐξοχὴ	»	25.—
Αἱ διακοπαὶ τοῦ Κωστάκη.	»	25.—
Τὸ Ἀρχοντόπουλο.	»	15.—
Παιδικὸν θέατρον.	»	15.—
Πατριδογνωσία καὶ Πατριδογραφία	»	20.—

Τιμᾶται δραχμ. 15

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Ἰουλίου 1928.

Ἀριθ. 21,384.

Πρὸς

τὸν κ. Κωνσταντῖνον Α. Ρωμαῖον

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 8 τοῦ νόμου 3438 περὶ διδακτικῶν βιβλίων καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 6 τῆς 28 Μαΐου 1928 πρᾶξιν τῆς οἰκείας ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων ἐπιτροπῆς ἐγκρίνομεν διὰ τὸ ἀπὸ σήμερον μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930—1931 χρονικὸν διάστημα [illegible] διδακτικὸν βιβλίον ὑπὸ τοῦ [illegible] τοῦ Παυσανίου πρὸς χρῆσιν τῶν Γυμνασίων» [illegible] ὅπως ἐν μελλούσῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου ἐπιφέρητε [illegible] ἐπιτροπῆς ὑποδεικνυομένας τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Digitized by Google